

ဝေပုလင်းစာစဉ်

သညာသိ ဝိညာဏ်သိ ပညာသိ

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

(၁)

“ နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ”
ဘူရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ မိဘ၊ ဆရာတို့အား ဤဓမ္မစာစုဖြင့်
ရှိုသေစွာ ကန်တော့ပါ၏။

သညာသိ

ဝိညာဏ်သိ

ပညာသိ

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

“အမှတ်စဉ်”

၁၃၇၅ - ခုနှစ်မှ ၁၃၇၆ - ခုနှစ်သို့ ကူးပြောင်းခြင်း အထိမ်းအမှတ် နှစ်သစ်ကူးပွဲအခါတွင် မိမိ၏ဓမ္မမိတ်ဆွေများအတွက် ဤဓမ္မစာအုပ်ကို အမှားအမှန် ပြင်ဆင်ချီးမြှင့်ပေးပါရန် စုစည်းပြုစုသူ ဒေါက်တာစိုးလွင်မှ လျှောက်ထားလာသဖြင့် အစအဆုံး ဖတ်ရှုခဲ့ပါသည်။

နာမည်ကြီး ဝိပဿနာဓူရဆောင် ဆရာတော်ကြီးများ၏ စာအုပ် ပေါင်း မြောက်များစွာကို နှံ့နှံ့စပ်စပ်လေ့လာ၍ စုစည်းတင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဆရာတော်ကြီးများ၏ စာသားများအတိုင်း လက်တွေ့နှင့် ပေါင်းစပ်၍ သာမန်လူတို့ နားလည်အောင် နားလည်လွယ်သော စကားလုံး များဖြင့် ရှင်းလင်း တင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဖတ်ရှုရသမျှ ဤ စာအုပ်ပါ ရှင်းလင်းချက်များသည်လည်း ဆရာတော်ကြီးများ၏အာဘော် နှင့်လုံးလုံး လွဲမှားနေခြင်းမျိုးကို မတွေ့ရပါ။ မိမိဉာဏ်မှီသမျှ ပါဠိစာလုံး ပေါင်းမှအစ ကျမ်းဂန်အာဘော်များနှင့် ညီညွတ်အောင် ပြင်ဆင်ပေး ထားပါသည်။ သို့သော် မိမိထက် ဉာဏ်အမြင်ကြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ ကြည့်ရှု၍ အမှားတွေ့ရှိပါလျှင် မေတ္တာရှေ့ထား၍ ပြုပြင်ပေးကြပါရန် တိုက်တွန်းအပ်ပါသည်။

ဦးဇောတိက
ပဓာနနာယကဆရာတော်
ဥယျာဉ်စာသင်တိုက်
မန္တလေး

“**ဩဃတရဏသုတ်**”

သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် ဒေဝတာသံယုတ် နဠဝဂ်၌ ပါဝင်သော ဩဃတရဏသုတ် (ပိဋကတ်၊ မြန်မာပြန်)တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခါတစ်ပါး၌ မြတ်စွာဘုရားသည် သာဝတ္ထိပြည် အနာထပိဏ် သူဌေး၏ အရံဖြစ်သော ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ ထိုအခါ နတ်သားတစ်ယောက်သည် သန်းခေါင်ယံအချိန်၌ မြတ်စွာဘုရားထံချဉ်းကပ်၍ ရှိခိုးပြီးလျှင် တစ်ခုသောနေရာ၌ ရပ်တည်ကာ မြတ်စွာဘုရားအား “အရှင်ဘုရားသည် အဘယ်သို့သော အကြောင်းအားဖြင့် သံသရာအယဉ် ‘ဩဃ’ကို ကူးမြောက်တော်မူခဲ့ပါသနည်း” ဟု လျှောက်၏။

ဒါယကာနတ်သား ငါသည် **(ရပ်တည်မနေဘဲ၊ အားမထုတ်ဘဲ)** သံသရာအယဉ် ‘ဩဃ’ကို ကူးမြောက်ခဲ့၏ဟု မိန့်တော်မူ၏။

အရှင်ဘုရားသည် အဘယ်သို့လျှင် ရပ်တည်မနေဘဲ၊ အားမထုတ်ဘဲ သံသရာအယဉ် ‘ဩဃ’ကို ကူးမြောက်တော်မူခဲ့ပါသနည်း။

ဒါယကာနတ်သား ငါသည် အကြင်အခါ၌ **(ရပ်တည်)**နေ၏။ ထိုအခါ **(နစ်မြုပ်)**ရ၏။ အကြင်အခါ၌ **(အားထုတ်)**၏။ ထိုအခါ **(မျောပါ)**ရ၏။ ဒါယကာ နတ်သား ဤသို့လျှင် ငါသည် ရပ်တည်မနေဘဲ၊ အားမထုတ်ဘဲ သံသရာအယဉ် ‘ဩဃ’ကို ကူးမြောက်ခဲ့၏ဟု ဟောတော်မူ၏။

သတ္တလောက၌ ရပ်တည်မနေဘဲ၊ အားမထုတ်ဘဲ တဏှာကို ကူးမြောက်တော်မူပြီးသော မကောင်းမှုမှအပပြုပြီးသော ကိလေသာငြိမ်းအေးတော်မူပြီးသော မြတ်စွာဘုရားကို ကြာမြင့်မှပင် ဖူးမြင်ရလေစွတကား ဟု ဒေသနာနိဂုံး အဆုံးသတ်၏။

(၅)

ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ဆိုလိုချက်ကို အဓိပ္ပါယ်အမျိုးမျိုး ဖွင့်ဆိုကြကုန်၏။ ရပ်တည်မနေခြင်းသည် ‘**ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂ**’ ဖြစ်သော ကာမဂုဏ် ခံစားခြင်းအကျင့်ဖြင့်မနေခြင်း၊ အားမထုတ်ခြင်းသည် ‘**အတ္တကိလမထာနုယောဂ**’ဆိုသော မိမိကိုယ်ကို ညှင်းဆဲခြင်းအကျင့်ကို ရှောင်ခြင်းဖြစ်၏။ ကာမဂုဏ်ကို နှစ်သက်ခံစားနေလျှင် သံသရာမှာ နစ်မြုပ်မည်။ မိမိကိုယ်ကို ညှင်းဆဲသောအကျင့်သည်လည်း လွတ်မြောက်ကြောင်း အစစ်မဟုတ်ပဲ သံသရာမှာ မျောဦးမည်ဟုဆို၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအမြင်ဖြင့် တဏှာ၏အလိုကို ဖြည့်ခြင်းအစွန်းနှင့် တဏှာကို တိုက်ရိုက်ပယ်ခြင်းအစွန်းတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။

ဘုရားရှင်သည် ထိုအစွန်းနှစ်ပါးကိုရှောင်ရန် မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းစဉ်ဖြစ်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးအကျင့်မြတ်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာကိုပယ်ရှားပြီး သမ္မာဒိဋ္ဌိအသိဉာဏ်ပညာဖြင့် ‘**သိ၊ ပယ်၊ ဆိုက်၊ ပွား**’ဟူသော သစ္စာလေးပါးကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသစ္စာလေးပါးဖြင့်သာ တဏှာမှ လွတ်မြောက်နိုင်၏။ တဏှာကို တိုက်ရိုက်ပယ်ခြင်းဖြင့် လွတ်မြောက်မှုကို မရနိုင်ပဲ အတ္တကိလမထာနုယောဂအတွင်း ကျဆင်းသွားတတ်၏။ ထိုအခါ အားထုတ်ခြင်းဖြင့် မျောပါကြကုန်သည်ဖြစ်၍ အထူးသတိပြု သင့်ပေသည်။

တစ်ချို့အယူအဆမှာ ရပ်တည်နေခြင်းကို သမာဓိဖြင့် စိတ်ကို တည်ငြိမ်အောင် ကျင့်ခြင်းဖြစ်၍ တဏှာမှ လွတ်မြောက်နိုင်သော မဂ်ဉာဏ်ကိုမရရှိပဲ သမထအတွင်းမှာပင် နစ်မြုပ်တတ်၏။ အားထုတ်ခြင်းကိုလည်း ရုပ်နာမ်တို့ကို တွေးတောဆင်ခြင်မှု (သညာသိ)ဖြင့်သာ မျောပါနေကြကုန်၏။ ဤနည်းဖြင့်လည်း သံသရာဝဲဩဃမှ မကူးမြောက်နိုင်ပေ။

ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူသော မမြုပ်ခြင်းမှာ ဘုရားရှင်သည် မရပ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ရပ်တည်မနေခြင်း၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ဖြစ်ပေါ်လာ

(၆)

သောခန္ဓာတို့ကို ဝိပဿနာပညာဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းဖြစ်သည်။ အားမထုတ်ခြင်းဟူသည် မြင်မှု၊ ကြားမှုစသည်တို့ကို မြင်ကာမထွာ၊ ကြားကာမထွာအားဖြင့် သမုဒယချုပ်သော နိရောဓအမြင်နှင့်နေထိုင်ခြင်းဖြစ်၏။ ဤနည်းဖြင့် သံသရာဝဲဩဃကို ကူးမြောက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

နောက်တစ်နည်းမှာ ရပ်တည်မနေခြင်းဟူသည် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ရုပ်နာမ်၊ ကြောင်းကျိုး၊ သင်္ခါရသဘောတရားတို့၏ ဖြစ်တိုင်းပျက်နေခြင်းကို သတိဖြင့် ဆင်ခြင်နေသောကြောင့် ရပ်နေခြင်း မရှိသလို ယင်းတို့အပေါ်တွင် သမ္မာဒိဋ္ဌိအမြင်ဖြင့် နှလုံးသွင်းမှန်သောကြောင့် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ကင်းပြီး အဘိသင်္ခါရအားဖြင့်လည်း အားထုတ်ခြင်း မရှိပါ။ ဤသို့ မြင်ခိုက် ကြားခိုက်စသည့် သင်္ခါရတရားတို့ အပေါ်တွင် နှလုံးသွင်းမှန်ခြင်းသည် သတိဖြင့် ရပ်မနေခြင်းဖြစ်၍ အဘိသင်္ခါရတို့ဖြင့် အလွန်အကဲ အားထုတ်ခြင်းလည်း မရှိပဲ **(သတိပဋ္ဌာန်)**အကျင့်ဖြင့် သံသရာဝဲဩဃမှ ကူးမြောက်နိုင်ခြင်းဖြစ်၏။ (သတိဖြင့် ရပ်မနေခြင်း ဥပါဒါန်ဖြင့် အားမထုတ်ခြင်းဖြစ်၏။)

သစ္စာနယ်မှ ကြည့်လျှင်လည်း ရုပ်နာမ်-ဒုက္ခသစ္စာတို့ကို ပိုင်းခြားသိနေခြင်းဖြင့် အဝိဇ္ဇာကိုပယ်နေသောကြောင့် အသိဉာဏ်သည် ရပ်၍ မနေသလို သမုဒယကို ပယ်ထားသောကြောင့် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ခြံရံ၍ အားထုတ်ခြင်းလည်း မရှိပါ။ ဤသို့ ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိခြင်း၊ သမုဒယသစ္စာကိုပယ်ခြင်း၊ နိရောဓသစ္စာ ဆိုက်ခြင်းဆိုသော ကိစ္စတို့ကို ပြီးစီးအောင် မဂ္ဂသစ္စာပွားများခြင်းဖြင့် “ငါသည် ရပ်တည်မနေဘဲ၊ အားမထုတ်ဘဲ မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းစဉ်ဖြင့် သံသရာဝဲဩဃကို ကူးမြောက်နိုင်ခဲ့သည်”ဟု နားလည်သိမြင်ရလေသည်။

(၇)

“ပထမနေ့”

သညာသိ၊ ဝိညာဏ်သိ၊ ပညာသိ

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - မြန်မာပြန်တတွဲ - ၈၁-၁၈၀)

အာရုံကိုသိခြင်းသဘောသည် တူညီသော်လည်း သညာသည် အာရုံကို ‘အညှိ အရွှေ့’စသည်ဖြင့် အပေါ်ယံမျှ မှတ်သိရုံသာဖြစ်၏။ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု လက္ခဏာသုံးပါး ထိုးထွင်းသိခြင်းသို့ မရောက်စေနိုင်ပေ။

ဝိညာဏ်သည် အညှိ အရွှေ့စသည့် အာရုံကိုလည်းသိ၏။ လက္ခဏာ သုံးပါး ထိုးထွင်းသိခြင်းသို့လည်း ရောက်စေ၏။ သို့သော် အရိယမဂ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသို့ ရောက်စေရန်ကား မစွမ်းနိုင်ပေ။

ပညာသည်ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော အာရုံကိုလည်း သိ၏။ လက္ခဏာသုံးပါး ထိုးထွင်းသိခြင်းသို့လည်း ရောက်၏။ အဆင့်ဆင့်တက်၍ အရိယမဂ်ဖြစ် ပေါ်ခြင်းသို့လည်း ရောက်စေ၏။

ဝိပဿနာပညာတွင် သင်္ခါ (ဉာတပရိညာ)၊ ကျင့်သိ (တီရဏပရိညာ)၊ ပယ်သိ (ပဟာနပရိညာ)ဟူ၍ (၃)ပိုင်းပါဝင်၏။ (၃)ပိုင်းပါဝင် သော်လည်း အဓိကမှာ ပယ်သိဖြစ်သော ပဟာနပရိညာအတွက်သာ ဖြစ်သည်။ ပဟာနပရိညာဟူသည် **(အနုသယကိလေသာ)**ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ-တဏှာကို **(လောကုတ္တရာ မဂ်ပညာ)**ဖြင့် အပြီးပယ်သတ်ခြင်းဖြစ်၏။

သညာသိ (ဉာတပရိညာ)

မနော၌ သညာဖြင့် မှတ်သားရုံသာသိခြင်း (သင်္ခါ)ဖြစ်သည်။ ရုပ်နာမ်တို့၏ **(သဘာဝလက္ခဏာ)**ကို ကောင်းစွာ မှတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောပညာသည် ဉာတပရိညာမည်၏။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒနှင့် ပစ္စယ ပရိဂ္ဂဟ ဉာဏ်နှစ်ပါးတို့တည်း။

၁။ ရုပ်နာမ် ၂။ ရုပ်နာမ်တို့၏အကြောင်းတရားနှင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်

၃။ ဝဋ်သုံးပါး ၄။ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တလက္ခဏာသုံးပါး ၅။ သစ္စာလေးပါး
၆။ ကိလေသာငြိမ်းသည့်နိဗ္ဗာန်-ခန္ဓာငြိမ်းသည့်နိဗ္ဗာန်တို့ကို သင်သိ
အားဖြင့် သိခြင်းဖြစ်၏။

ဝိညာဏ်သိ (တိရဏပရိညာ)

ပစ္စုပ္ပန် ဝိညာဏ်ပေါ်ခိုက် နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို
သတိသမ္ပဇဉ် ဉာဏ်ဖြင့် သိခြင်းတည်း။ **အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ (သာမည
လက္ခဏာ)**လျှင် အာရုံရှိသော ဝိပဿနာပညာသည် တိရဏပရိညာ
မည်၏။ သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်တို့ဖြစ်၏။

အရှုဉာဏ်ဟူသည် မနောမှ **(သတိ-ပညာ)ဦးဆောင်သော မဂ္ဂင်
ရှစ်ပါး**ဖြစ်၍ အရှုခံဟူသည် **ဝိညာဏ် (၆)ပါးနှင့်အာရုံ (၆)ပါး**တို့ဖြစ်၏။

- မျက်စိက (ရုပ်)၊ မြင်တယ် (နာမ်) - မနောကသိတယ် (သတိ ပညာ)၊
- နားကကြားတယ် (ရုပ်နာမ်) - မနောကသိတယ် (သတိ ပညာ)
- နှာခေါင်းကနံတယ် (ရုပ်နာမ်) - မနောကသိတယ် (သတိ ပညာ)
- လျှာကစားတယ် (ရုပ်နာမ်) - မနောကသိတယ် (သတိ ပညာ)
- ကိုယ်ကထိတယ် (ရုပ်နာမ်) - မနောကသိတယ် (သတိ ပညာ)

ရှေ့မနောကကြံတယ် (ရုပ်နာမ်) - နောက်မနောကသိတယ် (သတိ
ပညာ) ဟူသော ရှေ့စိတ် (အရှုခံ)နှင့် နောက်စိတ် (အရှုဉာဏ်)တို့ကို
ပိုင်းခြား ၍သိသင့်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဟူသည်ကား ရှေ့စိတ်နှင့်
သက်ဆိုင်ရာအာရုံတို့သည် အရှုခံတရားများဖြစ်ကြ၍ နောက်စိတ်
မနောမှ သတိ-ပညာဦးဆောင်သော အရှုဉာဏ်ဖြင့် ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုအခါ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြား၍သိမြင်လျှင် မျက်စိသည် မြင်၏၊
နားသည် ကြား၏၊ နှာခေါင်းသည် နံ၏၊ လျှာသည် စား၏၊ ကိုယ်သည်
နာ၏၊ မနောသည် သိ၏ကြံ၏ဟူသော **(ရုပ်နာမ်နှစ်ခု)**ကို တစ်ခုတည်း

(၉)

ပြု၍ဖြစ်သော **(နိစ္စ၊ အတ္တ)**အယူတို့သည် ဉာဏ်၌ ကွယ်ပျောက်ကြကုန်၏။

ပညာသိ (ပဟာနပရိညာ)

(နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ၊ သုဘသညာ၊ သုခသညာ)စသည် တို့ကို **(ပယ်သည်)**၏အစွမ်းဖြင့် အနိစ္စစသည့်လက္ခဏာလျှင် အာရုံရှိသော ဝိပဿနာပညာနှင့် နိဗ္ဗာန်လျှင်အာရုံရှိသော မဂ်ပညာသည် ပဟာန ပရိညာမည်၏။

-ဉာဏ်စဉ်အားဖြင့် ဘင်္ဂဉာဏ်မှစ၍ မဂ်ဉာဏ်တိုင်အောင်ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်-မဟာစည်၊ တွဲ-၄ -စာ ၆၅၇)။ ဉာတပရိညာနှင့် တီရဏပရိညာ တို့သည်လည်း ထိုပဟာနပရိညာအတွက်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ (ဘင်္ဂမှ အနုလောမအထိ ဉာဏ်ရှစ်ပါးသည် ပဟာနပရိညာ၏ ပရိယာယ်ဘုံ ဖြစ်၍ မဂ်ဉာဏ်သည်သာလျှင် မုချဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပရိညာသုံးပါးလုံး သည် ပရိယာယ်အားဖြင့် မဂ်ဉာဏ်၏ကိစ္စသာတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အရသာမှ)

- ၁။ အနိစ္စဖြင့် နိစ္စသညာကို ပယ်၏။
- ၂။ ဒုက္ခဖြင့် သုခသညာကို ပယ်၏။
- ၃။ အနတ္တဖြင့် အတ္တသညာကို ပယ်၏။
- ၄။ နိဗ္ဗိန္ဒြဖြင့် နှစ်သက်ခြင်းကို ပယ်၏။
- ၅။ ဝိရာဂဖြင့် တပ်မက်ခြင်းကို ပယ်၏။
- ၆။ နိရောဓဖြင့် ဖြစ်ခြင်း-သမုဒယကို ပယ်၏။
- ၇။ ပဋိနိဿဂ္ဂ-တဖန်စွန့်လွှတ်မှုဖြင့် စွဲယူခြင်းကို ပယ်၏။

ဤသို့ နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာစသည်တို့ဖြင့် ပယ်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေ တတ်သော အနုပဿနာ ခုနှစ်ပါးတည်း။

(အချုပ်မှာ အတ္တကောင်ဟူသော အနှစ်သာရမရှိမှု၊ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါအယူ မရှိမှုသာ လိုရင်းတည်း။)

“အနုသယကိလေသာ (၇)ပါးပယ်ပုံ”

- သောတာပတ္တိမဂ်က ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာနုသယကိလေသာကို ပယ်၏။
- သကဒါဂါမိမဂ်က ရုန့်ရင်းသော ကာမရာဂနှင့်ပဋိယာနုသယ ကိလေသာကို ပယ်၏။
- အနာဂါမိမဂ်က သိမ်မွေ့သော ကာမရာဂနှင့် ပဋိယာနုသယ ကိလေသာကို ပယ်၏။
- အရဟတ္တမဂ်က ရူပအရူပ-ဘဝရာဂ၊ မာန၊ အဝိဇ္ဇာနုသယ ကိလေသာကို ပယ်၏။

အဂတိတရား (၄)ပါးဖြစ်သော ဆန္ဒာဂတိ၊ ဒေါသာဂတိ၊ မောဟာဂတိ၊ ဘယာဂတိတို့ကို ပဌမမဂ်ဉာဏ်က ပယ်သတ်သည်။

မစ္ဆရိယ (၅)ပါးဖြစ်သော အာဝါသမစ္ဆရိယ (ကျောင်းနေရာ)၊ ကုလမစ္ဆရိယ (ဒါယကာ)၊ လာဘမစ္ဆရိယ (လာဘ)၊ ဝဏ္ဏမစ္ဆရိယ (ရုပ်ဆင်း)၊ ဓမ္မမစ္ဆရိယ (တရား)တို့ကိုလည်း ပဌမ မဂ်ဉာဏ်ကသာ ပယ်သတ်သည်။

မနောဒုစရိုက်ဖြစ်ကုန်သော အဘိဇ္ဈာ၊ ဗျာပါဒ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့တွင် ပထမ မဂ်ဉာဏ်သည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုသာ ပယ်သတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

သညာနှင့်ပညာ (အာဟာရဒီပနီ)

စိတ်ဆိုသည်ကား သိမှုသာတည်း။ ရှေးရှုမိသောအာရုံကို ထင်မြင်အောင်ပြုမှုသာတည်း။ သိပြီးသားတွေဖြစ်နေသမျှသည် သညာ၏ကျေးဇူးတည်း။ **(သညာမရှိလျှင် မိမိနာမည်ကိုပင် မှတ်မိနိုင်ဖွယ်မရှိ)**။ စိတ်သည် ရှေးရှုမိသောအာရုံကို ပြပေး၏။ စိတ်ပြတိုင်း သညာကမှတ်၏။

စိတ်မမိနိုင်သော သဘောအချက်ကို ပြပေးနိုင်သည်ကား ပညာပေတည်း။ ပညာပြတိုင်းလည်း သညာက မှတ်၏။ ပညာသည် မှတ်သမားမဟုတ်၊ သိသမားသာတည်း။ စိတ်သည် မျက်လှည့်နှင့်တူ၍ မဟုတ်သည်ကို

အဟုတ်လုပ်ပြ၏။ မရှိသည်ကို အရှိလုပ်ပြ၏။ သညာက စိတ်ပြတိုင်း အဟုတ်မှတ်၏။ ပညာကား အဟုတ်အမှန်ကိုသာပြ၏။ သညာက ပညာပြတိုင်းလည်း မှတ်၏။ သို့သော် သညာက စိတ်နှင့်အစဉ်ထာဝရ အမြဲနေရ၏။ ပညာနှင့်ကား တစ်ခါတစ်ရံမှသာ တွေ့ရ၏။

ထို့ကြောင့် စိတ်နှင့်ပညာ အငြင်းအခွန်ဖြစ်တိုင်း သညာသည် စိတ် ဘက်ကသာ သက်သေလိုက်၏။ စိတ်ကနိစ္စဆိုလျှင် သညာကနိစ္စသာ အမှန်ဖြစ်ကြောင်း စိတ်ဘက်က သက်သေခံ၏။ ပညာက အနိစ္စဟု ဆင်ခြင်သော်လည်း စိတ် သညာကငြင်းပယ်၍ နိစ္စကိုအတည်ပြုကြ၏။ သောတာပတ္တိမဂ် ဆိုက်ရောက်မှ နိစ္စဘက်က လုံးလုံးရှုံး၍ အနိစ္စအတည် ဖြစ်၏။ သုခ၊ ဒုက္ခငြင်းခုံမှုမှာ အရဟတ္တမဂ်ဆိုက်မှ ပညာက လုံးလုံးနိုင်၏။ အတ္တ၊ အနတ္တ ငြင်းခုံမှုမှာ သောတာပတ္တိမဂ်တွင် အနတ္တ အတည်ဖြစ်၏။

သညာသိနှင့်ဝိညာဏ်သိ

‘ဒေါ’ဟုကြားပါက သောတဝိညာဏ်သည် ‘ဒေါ’အသံကိုသာ သိ၍ ခွေးဟုသိခြင်းသည် မနောကသညာဖြင့် သိခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် မိမိ တို့သိသောအခါ ဝိညာဏ်သိကား မပြဋ္ဌာန်း၊ သညာသိသာ ပြဋ္ဌာန်း၏။ ထို့ကြောင့် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ဖြစ်ခိုက် ဝိညာဏ်သိကို ကျော်၍ မနောက လောကသညာသိသာ ရှေ့မှ ‘**စွာထွက်**’နေခြင်း ဖြစ်၏။

‘စာ’ဖတ်သောအခါ **စက္ခုဝိညာဏ်သည် စာမဖတ်တတ်ပါ။** မနော ကသညာသိဖြင့် စာကိုဖတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အရောင် ကိုသာ မြင်တတ်ပါသည်။ မနောကသာ စာကိုဖတ်၍သိခြင်းဖြစ်သည်။

သိပ္ပံနယ်တွင် ရေကို အရောင်မရှိဟု ဆိုပါသည်။ ရေကို အရောင် အမျိုးမျိုးနှင့်ယှဉ်ကြည့်ပါက မည်သည့် အရောင်နှင့်မျှမတူပါ။ ထို့ကြောင့် သိပ္ပံနယ်တွင် ရေကိုအရောင်မရှိဟု သတ်မှတ်ပါသည်။ သို့သော် အဘိ

ဓမ္မာနယ်တွင် စက္ခုဝိညာဏ်သည် အရောင်ကိုသာသိပါသည်။ ရေကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့်မြင်ရသောကြောင့် ရေသည် အရောင်ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် သိပ္ပံနယ်သည် သညာသိအဆင့်သာရှိ၍ အဘိဓမ္မာနယ်ကသာ ဝိညာဏ် သိမှ ပညာသိ)အထိ ထိုးထွင်းသိမြင်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ပခုက္ကူဆရာတော်ဘုရားကြီးက ဝိညာဏ်သိနှင့် သညာသိခွဲပုံကို သင်ပေးပါသည်။ ‘မြင်လိုက်လို့ ကိုင်လိုက်ပါ၊ မြင်တာကိုမကိုင်မိ’ဟု ဆိုရာတွင် သာမာန်လူတို့က ‘မြင်တာကို ကိုင်လို့ရတယ်’ဟု ထင်ပါသည်။ အမှန်မှာ မြင်မှုသည် စက္ခုဝိညာဏ်သိဖြစ်သောကြောင့် အရောင်သာ ဖြစ်၏။ ကိုင်လျှင် ကာယဝိညာဏ်သိဖြစ်သောကြောင့် အရောင်ကို မသိနိုင်ပါ။ မာခြင်း ပျော့ခြင်းကိုသာသိ၏။ ‘မြင်တာကို ကိုင်လို့ရတယ်’ ဟု ထင်ခြင်းသည် သညာသိသာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သာမာန်လူများသည် သညာသိဖြင့်သာ သိမြင်နေခြင်းဖြစ်သည်။

**သတိပဋ္ဌာန်သည်သာ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း
(တစ်ကြောင်းတည်းသောလမ်း)**

(သမုတိနယ်)မှ ပုဂ္ဂိုလ်အနေဖြင့် အောက်မေ့သောသတိ၊
(ပရမတ်နယ်)မှ ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုးတို့ကို အောက်မေ့သောသတိ၊
(သစ္စာနယ်)မှ အရိယသစ္စာ (၄)ပါးကို အောက်မေ့သောသတိတို့
ပြည့်စုံမှသာ သတိနှင့်ပြည့်စုံခြင်း ဖြစ်သည်။

‘သတိ’ဟူသည်

- အာရုံကို မှန်စွာ အောက်မေ့ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ -
- * အာရုံကို မှန်စွာ အောက်မေ့ခြင်းသဘောသည် သတိဖြစ်၏။
- * သတိသည် အကုသိုလ်မဖြစ်အောင် စောင့်ရှောက်ခြင်း ကိစ္စရှိ၏။
- * သတိရှိလျှင် ကုသိုလ်ရ၏ဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှေးထင်၏။

* သညာသာလျှင် နီးသောအကြောင်းရှိ၏။

“သတိနှင့်ပညာ”

က။ ‘သတိ’သည် ရုပ်နာမ်ဓမ္မတို့ကို (သိမ်းဆည်း)တတ်၏။

‘ပညာ’ဟူသော(သမ္မာဒိဋ္ဌိ)ကား ရုပ်နာမ်ဓမ္မတို့ကို ပရမတ္ထ ဓမ္မသဘာဝသို့ဆိုက်အောင် (ထိုးထွင်း)၍သိ၏။

ခ။ သတိကား ရုပ်နာမ်ဓမ္မတို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို (သိမ်းဆည်း) တတ်၏။

ပညာကား ယင်းအကြောင်းတရားတို့ကို (ထိုးထွင်း)၍သိ၏။

ဂ။ သတိကား ယင်းရုပ်နာမ် ဓမ္မတို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘ အခြင်းအရာတို့ကို (သိမ်းဆည်း)တတ်၏။

ပညာကား ယင်းရုပ်နာမ် ဓမ္မတို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘ အခြင်းအရာတို့ကို (ထိုးထွင်း)၍သိ၏။

ဤသို့လျှင် ထိုသတိ-ပညာဖြင့် ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မဟူသော သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို အဖန်ဖန်ရှု၏။

- ◆ ‘ပညာ’ဟူသည် ထိုးထိုးထွင်းထွင်းသိခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။
- ◆ အာရုံကို ဖုံးလွှမ်းထားသော မောဟအမှောင်ကို ပယ်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။
- ◆ မတွေ့မဝေ ပိုင်းပိုင်းခြားခြားသိမြင်၏ဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်၏။
- ◆ သမာဓိသာလျှင် နီးသောအကြောင်းရှိ၏။ ပညာဖြင့်သာလျှင် (သစ္စာလေးပါး)ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ပြီး (နိဗ္ဗာန်)ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်၏။

သတိနှင့်ဥပေက္ခာ

ဥပေက္ခာကြောင့် သတိသည် စင်ကြယ်၏။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်သာနာ၍ စိတ်မနာအောင် တရားအားထုတ်ရာ၌ ကိုယ်၌ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာကို သည်းခံ၍ မနောတွင် ဥပေက္ခာပြုနိုင်အောင် အားထုတ်ရခြင်းဖြစ်၏။

စတုတ္ထဈာန်သမာဓိတွင် ဥပေက္ခာ၏အစွမ်းကြောင့် သတိသည် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသဖြင့် ကောင်းစွာတည်ကြည်သော စိတ်သည် ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်၏။ ဤ၌ ဥပေက္ခာဟူသည် တကြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်ပင်တည်း။ ယင်း ဥပေက္ခာ စေတသိက်သည် ဘာဝနာစိတ်ကို တွန့်ဆုတ်ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၊ တက်ကြွခြင်း၊ ပျံ့လွင့်ခြင်းစသည့် တစ်ဖက်စွန်းသို့ မရောက်အောင် အလယ်အလတ် လျစ်လျူသဘော၌ ထားနိုင်သောအစွမ်းရှိ၏။ သတိသည်သာ စင်ကြယ်သည်မဟုတ်သေး သမ္ပယုတ်တရား အားလုံးသည်လည်း စင်ကြယ်လျက်ရှိကုန်၏။ (ဖားအောက်-ပတွဲ-စာ ၅၀၂)

သတိပဋ္ဌာန် (၄)ပါး

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - မြန်မာပြန် စတွဲ)

ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မတို့၌ ‘အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘ’ဟု ယူသည်၏အစွမ်းဖြင့် **‘နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ၊ သုဘ’**ဟု ထင်မှတ်သော (အမှတ်သညာ)တို့ကို **‘ပယ်ခြင်းကိစ္စ’**ပြီးစေသည် ဖြစ်သောကြောင့် သတိပဋ္ဌာန် (၄)ပါးဟု ဆိုအပ်၏။

အရိယာမဂ်ဉာဏ်တို့ ဖြစ်ပေါ်သောကာလ၌မူ ဤဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့တွင် နိဗ္ဗာန်လျှင်အာရုံရှိသော တစ်ပါးတည်းသော **‘သတိ’**ကိုပင် (ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မ) အစရှိသော လေးပါးသောအာရုံတို့၌ မြဲသည်၊ ချမ်းသာသည်၊ အစိုးရသည်ဟု ထင်မှတ်သော **‘နိစ္စသညာ၊ သုခသညာ၊ အတ္တသညာ’**စသည်တို့ကို **‘ပယ်ခြင်းကိစ္စ’** ပြီးစေသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် **‘သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး’**ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ရှေးအဖို့ လောကီဝိပဿနာဉာဏ်ဖြစ်စဉ်၌

(၁၄)ပါး အပြားအားဖြင့် ကိုယ်ကို သိမ်းဆည်းသောသူအား
- **‘ကာယာနုပဿနာ’** သတိပဋ္ဌာန်ကိုရအပ်၏။

(၁၅)

ဝေဒနာကို သိမ်းဆည်းသောသူအား

- **‘ဝေဒနာနုပဿနာ’** သတိပဋ္ဌာန်ကိုရအပ်၏။

စိတ်ကို သိမ်းဆည်းသောသူအား

- **‘စိတ္တာနုပဿနာ’** သတိပဋ္ဌာန်ကိုရအပ်၏။

- နိဝရဏ၊ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဗောဇ္ဈင်၊ သစ္စာတို့ကို သိမ်းဆည်း

သောသူအား - **‘ဓမ္မာနုပဿနာ’** သတိပဋ္ဌာန်ကို ရအပ်၏။

ဓာတ်တစ်ခုကို မှန်စွာသိလျှင်

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - စတု - စာ - ၆၀၈)

ဆံပင်၌ ပထဝီဓာတ်-ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုပ်ကို ရှုမိ၍ ထိုပထဝီဓာတ်တစ်ခုကို မှန်စွာသိလျှင် တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်သော ထိုဆံပင်ဖြစ်သော ရုပ်(၄၄)လုံး ၌လည်း **ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟု စွဲလမ်းမည့် ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်မရှိပြီ။** ဤသို့ ကိလေသာမဖြစ်ဘဲ ငြိမ်းသောကြောင့် ရှုခြင်းကိစ္စလည်း ပြီးစီးတော့၏။ (ရုပ် ၄၄-လုံးဟူသည် ဘာဝဒဿကရုပ် ၁၀-ခု၊ ကာယပဿဒရုပ် ၁၀-ခု၊ စိတ္တဇရုပ် ၈-ခု၊ ဥတုဇရုပ် ၈-ခု၊ အာဟာရဇရုပ် ၈-ခုတို့ ဖြစ်၏။)

“ဝိညာဏ်တစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

(အနတ္တဒီပနီ-လယ်တီ)

ဝိညာဏာဟာရကို ပရိညာသုံးပါးဖြင့် အဆုံးတိုင်ပိုင်နိုင်သည်ရှိသော် နာမ်ရုပ်ဟူသမျှသည် အလိုလိုပိုင်နိုင်မှုကိစ္စ ပြီးစီးလေတော့သည်။

“ဖဿတစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

ဖဿာဟာရကို ပိုင်ပိုင်သိသည်ရှိသော် သုံးပါးသောဝေဒနာတို့သည် အလိုလိုပိုင်နိုင်မှုကိစ္စ ပြီးစီးကုန်တော့သည်။ သုံးပါးသော ဝေဒနာကိစ္စ ပြီးစီးကုန်သည်ရှိသော် ထိုထက်အလွန် တစ်စုံတစ်ခုမျှ အားထုတ်ဖွယ် ကိစ္စသည် မရှိပြီဟု ငါဘုရားဟောတော်မူ၏။

“စေတနာတစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

မနောသဉ္စေတနာဟာရကို ပိုင်ပိုင်သိသည်ရှိသော် ကာမတဏှာ၊ ရူပတဏှာ၊ အရူပတဏှာတည်းဟူသော သုံးပါးသောတဏှာတို့ကို အလိုလို ပိုင်နိုင်မှုကိစ္စ ပြီးစီးကုန်၏။

“သညာတစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

သညာတစ်လုံးကို ပရိညာသုံးပါးဖြင့် အဆုံးတိုင် ပိုင်နိုင်သည်ရှိသော် သံသရာရေအယဉ်ကို လွန်နိုင်ရာ၏။ (သုတ္တနိပါက ဆဋ္ဌနာ - ၄၀၀)

“ဝေဒနာတစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

သုံးပါးသော ခံစားမှု ဝေဒနာသည် ရှိ၏။ ခံစားဆဲတွင် လျှပ်ရောင် အလား ပျောက်ကွယ်ခြင်းသဘောရှိသော ဤဝေဒနာသုံးပါးကို အဟုတ် သိမြင်၍ ရေပွက်ပမာအလား တဖွားဖွားဖြစ်ပေါ်၍ ကွယ်ပျောက် ချုပ်ဆုံးမှုကို ပစ္စက္ခဒိဋ္ဌ ထင်မြင်သည်ရှိသော် ဝေဒနာတို့၌ အနိစ္စအစစ်၊ ဒုက္ခအစစ်၊ အနတ္တအစစ် ဧကန်ဖြစ်၏ဟူ၍ အထူးသိနိုင်လေသည်။

ရဟန်းသည် ဝေဒနာတို့၏ကုန်ခြင်း ခန်းခြင်းဟူသော ခယအမှုကို ထင်မြင်ခြင်းကြောင့် အာရုံခြောက်ပါးနှင့်တကွ **(ဝေဒနာဓမ္မတို့၌ တောင့်တခြင်း)**ဟူသော ဆာလောင်ငတ်မွတ်ခြင်း (တဏှာ)ကင်းသည် ဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာတော -အငြိမ်းကြီး ငြိမ်းလေ၏။

လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်

ပရမတ်တရားတို့ကို လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်တို့ဖြင့်သိအပ်၏။ ဥပမာ မီးပလပ်ပေါက်၌ လက်ထည့်၍ ခလုပ်ဖွင့်လိုက်ပါက ကျင်တက် သွားမည်။ ကျင်ခြင်းသည် လျှပ်စစ်ဓာတ်မဟုတ်။ လက္ခဏာသာဖြစ်၏။ လက္ခဏာကို မနောဖြင့် ဆင်ခြင်၍ လျှပ်စစ်ဓာတ်ရှိကြောင်း သိအပ်၏။ ထို့ အတူ လက်ဖြင့်ထိ၍ မာခြင်းပျော့ခြင်းသည် လက္ခဏာဖြစ်၍ **ပထဝီဓာတ်ကို**

ဉာဏ်၏အာရုံ အဖြစ်သိခြင်းဖြစ်၏။ ထို့အတူ ပူခြင်းအေးခြင်းသည် လက္ခဏာဖြစ်၍ **တေဇောဓာတ်ကို ဉာဏ်၏အာရုံ**အဖြစ်သိရ၏။

ဉာဏ်ဟူသည် ဖုံးကွယ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော အဝိဇ္ဇာအမှောင်ကို ဖယ်ရှားခြင်း ကိစ္စရှိ၏။ **(အကာ-ပညတ်)**ကို ဉာဏ်အလင်းရောင်ဖြင့် ဖယ်၍ **(အနှစ်-ပရမတ်)** သဘောအမှန်ကို ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်၏။

လက္ခဏာနှင့်ခန္ဓာ

ပထဝီ၏မာမူ-နာမ်၏သိမှုစသည့် သဘာဝလက္ခဏာကို **(သတိ)** ဖြင့် **(သိမ်းဆည်း)**၍ **(ပညာ)**ဖြင့် ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ ခန္ဓာငါးပါးကို **(ထိုးထွင်း)** သိအပ်၏။ ထို့အတူ ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ-**(သာမည လက္ခဏာ)** တို့ကို သတိဖြင့် သိမ်းဆည်း၍ ပညာဖြင့် အနိစ္စတရား၊ ဒုက္ခတရား၊ အနတ္တတရားအဖြစ် ထိုးထွင်းသိအပ်၏။ လက္ခဏာဟူသည် ခန္ဓာအတွင်းမဝင်သော်လည်း ခန္ဓာနှင့်လည်းကင်း၍မဖြစ်ကြကုန်။ ဝိပဿနာဟူသည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကိုပင်လျှင် ရှုမှတ် ပွားများအပ်၏။

ဖဿဓာတ်

ဖဿဟူသည် ဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော အာရုံမှ **(ရသဓာတ် ထွက်အောင်ကြိတ်ချေပေးခြင်း)**ကိစ္စရှိ၏။ ထိုရသဓာတ်ကို ဝေဒနာက ခံစားခြင်း၊ သညာက မှတ်သားခြင်း၊ သင်္ခါရက အားထုတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

တံလျှပ်ပမာ သညာက္ခန္ဓာ

သညာဟူသည် တဖန်မှတ်မိစေရန် အမှတ်ပြု၍မှတ်သားမှုတည်း။ မိမိတို့၏ဓလေ့၊ ရိုးရာ၊ ထုံးစံစသော အလုံးစုံတို့၌ ကျွမ်းကျင်မှုတည်း။ တတ်သိလိမ္မာမှုတည်း။ ဤကား သညာဓာတ်၏ လက္ခဏာတည်း။ ပကတိလူတို့၏ အသိအမှတ် အတတ်အလိမ္မာ ခေါ်ကြသော **(သညာ)**၏ အနုမတဂ္ဂ သံသရာ **(ကာလ)**၌ ထာဝရကျင့်လည်ရာ **(ဌာန)**ကား **(ပညတ်)**

လောကကြီး)ပေတည်း။ (သဏ္ဌာနပညတ်၊ သန္တတိပညတ် နှစ်ပါးကား
လောက၌ အလွန် ထင်ရှားကြကုန်၏။)

သမ္ပပ္ပဓာန် (၄)ပါး

သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ ပဓာန-အားထုတ်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့်
သမ္ပပ္ပဓာန်မည်၏။ လုံ့လဝီရိယ၏အမည်တည်း။ ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်
တို့ကို ပယ်ခြင်းကိစ္စ၊ မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်တို့ကို မဖြစ်ခြင်းကိစ္စ၊
မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တို့ကို ဖြစ်ခြင်းကိစ္စ၊ ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တို့၏
တည်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သောကြောင့် သမ္ပပ္ပဓာန် (၄)ပါးဟု ခေါ်ဆို၏။

၁။ မိမိ၏ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘော၌ မဖြစ်ဘူးသေးသော အကုသိုလ်ကို
သူတပါးသန္တာန်၌ တွေ့မြင်၍ ‘ဤအကုသိုလ်မျိုး မဖြစ်အောင် ကျင့်သုံးအံ့၊
ဤသို့ ကျင့်သည်ရှိသော် ငါ့အား ဤအကုသိုလ်သည် မဖြစ်လတ္တံ့’ဟု ထို
အကုသိုလ် မဖြစ်ခြင်းငှာ အားထုတ်မှု၌ ပထမ သမ္ပပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။

၂။ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်သော အကုသိုလ်ကို တွေ့မြင်၍ ထိုအကု
သိုလ်တို့ကိုပယ်ခြင်းငှာ အားထုတ်မှု၌ ဒုတိယ သမ္ပပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။

၃။ မိမိ၌ မဖြစ်ဘူးသေးသော ဈာန်ကို၎င်း၊ ဝိပဿနာကို၎င်း ဖြစ်စေ
ခြင်းငှာ အားထုတ်မှု၌ တတိယ သမ္ပပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။

၄။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော ဈာန်-ဝိပဿနာ မဆုတ်ယုတ်အောင် အဖန်
ဖန်ဖြစ်စေသော အားထုတ်မှု၌ စတုတ္ထ သမ္ပပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။

ဣဒ္ဓိပါဒ် (၄)ပါး

ဣဒ္ဓိ-ပြီးစီးပြည့်စုံခြင်းသို့ ပါဒ-ရောက်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်
ဣဒ္ဓိပါဒ် မည်၏။ **(ဆန္ဒ၊ စိတ္တ၊ ဝီရိယ၊ ဝိမံသ ခေါ်ပညာ)**ဟူ၍ လေးပါး
အပြားရှိ၏။ ဤလေးပါးတို့သည် လောကီ လောကုတ္တရာအဖြစ် ရအပ်
ကုန်၏။

ဣန္ဒြေ(၅)ပါး၊ ဗိုလ်(၅)ပါး

မယုံကြည်ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၊ မေ့လျော့ခြင်း၊ ပျံ့လွင့်ခြင်း၊ တွေဝေခြင်း တို့ကို လွှမ်းမိုး နှိမ်နင်းတတ်သောကြောင့် အစိုးရခြင်းသဘောဖြင့် ဣန္ဒြေ ဖြစ်၏။ မတုန်လှုပ်ခြင်း အနက်သဘောအားဖြင့် ဗလ-ဗိုလ် မည်၏။ ဤဣန္ဒြေနှင့် ဗိုလ်(၅)ပါးလုံးသည် သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာစသည့် အစွမ်းအားဖြင့် (၅)ပါးရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဣန္ဒြေငါးပါး၊ ဗိုလ် ငါးပါးဟု ဆိုအပ်၏။

ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါး

သိတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါဖြစ်သောကြောင့် သတိ သမ္မောဇ္ဈင်၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်ဟူသော တရားတို့သည် ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါး မည်ကုန်၏။

မဂ္ဂင် (၈)ပါး

ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော အနက်သဘော ကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ (မှန်စွာမြင်ခြင်း)၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ (မှန်စွာကြံခြင်း)၊ သမ္မာ ဝါစာ (မှန်စွာပြောခြင်း)၊ သမ္မာကမ္မန္တ (မှန်စွာလုပ်ခြင်း)၊ သမ္မာအာဇီဝ (မှန်စွာအသက်မွေးခြင်း)၊ သမ္မာဝါယာမ (မှန်စွာအားထုတ်ခြင်း)၊ သမ္မာ သတိ (မှန်စွာအောက်မေ့ခြင်း)၊ သမ္မာသမာဓိ (မှန်စွာတည်ကြည်ခြင်း) ဟူသော (၈)ပါးသောတရားတို့သည် မဂ္ဂင်မည်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ‘ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါး၊ မဂ္ဂင် (၈)ပါးရှိသော အရိယာမဂ်’ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

ဗောဓိပက္ခိယ (၃၇)ပါးဟူသည် သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး၊ သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး၊ ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး၊ ဣန္ဒြေ ၅-ပါး၊ ဗိုလ် ၅-ပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါးတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။

**ဒုတိယနေ့
ပစ္စုပ္ပန်နှင့်ခန္ဓာ**

ပစ္စုပ္ပန်ဟူသည် **(ဖြစ်ခိုက်နာမ်ရုပ်)**သာ ဖြစ်၏။ ဥပမာ လက်ခုပ် တီးပါက လက်ခုပ်သံသည် စော၍မပေါ်သလို နောက်ကျ၍လည်း မပေါ်ပါ။ ထို့အတူ လက်ခုပ်သံကိုကြားသည့် သောတဝိညာဏ်သည် စော၍ မဖြစ် သလို နောက်ကျ၍လည်း မဖြစ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသည် ဖြစ်ခိုက် အသံ(ရုပ်)နှင့် သောတဝိညာဏ် (နာမ်)သာရ၏။ ပရမတ်နယ်တွင် ပစ္စုပ္ပန် ဟူသည် နာမ်ရုပ်ဖြစ်၍ ဖြစ်ခိုက်နာမ်ရုပ်ကိုသိမြင်နိုင်မှ ပစ္စုပ္ပန်သဘောကို ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် သိမြင်နိုင်၏။

သညာသည် အာရုံကို တဖန်မှတ်မိရန် အမှတ်ပြုတတ်သော သဘောရှိ၏။ ထို့ကြောင့် **အတိတ်ဟူသည် သညာ၏အာရုံသာဖြစ်၏။** ခန္ဓာငါးပါးတွင် သညာမှလွဲ၍ အတိတ်ကို မသိတတ်ပါ။ အတိတ်ကို သညာ၏အာရုံဟု မသိသောကြောင့် အတိတ်ပြန်နေကြခြင်းဖြစ်သည်။ **ထိုသညာသည်လည်း အတိတ်ကသညာမဟုတ်၊ မနော၌ အကြောင်း တိုက်ဆိုင်ခိုက်သာဖြစ်ပေါ်၍ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် ချုပ်ပျောက်နေ သော ပစ္စုပ္ပန် ပရမတ္ထတရားသာ ဖြစ်ကုန်၏။**

မနောဝိညာဏ်နှင့်ဓမ္မာရုံ

ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူသော ရုပ်နာမ်ပရမတ်တရားတို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ခြပ်ဝတ္ထု မဟုတ်။ ပရမတ်တရားတို့သည် **(ဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော သဘောတရား)**အနေဖြင့် ဆင်ခြင်၍ သိမြင်ရ၏။ ခန္ဓာကို ဆင်ခြင်သောအခါ မနောဝိညာဏ်နှင့် ဓမ္မာရုံ (သဘောတရား)ကို နားလည်မှ ပညတ်နှင့်ပရမတ်တို့ကိုလည်း ကိုယ်တိုင် ပိုင်းခြားသိမြင်နိုင်၏။ ထိုအခါ သညာသိအဆင့်မှ ဝိညာဏ်သိအဆင့်ဖြင့် သိရသောအာရုံ

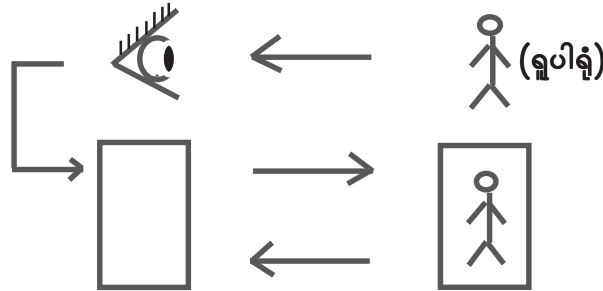
(၂၁)

ဟူသမျှသည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ ခြပ်ဝတ္ထုမဟုတ်သည့် သဘောတရား သက်သက်မှုဖြစ်သောတရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်သာ သိမြင်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ပရမတ်ဟူသည် ဝိညာဏ်ပေါ်ခိုက်၌ သိမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန် သဘောတရားသက်သက်တို့သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။

“မျက်စိကမြင်၍မနောကသိပုံ”

(မျက်စိ၊နား၊နှာ၊လျှာ၊ကိုယ်)

(အဆင်း၊အသံ၊အနံ့၊အရသာ၊အထိ)

(မနောဝိညာဏ်)

(ဓမ္မာရုံ)

စိတ်+နိစ္စသညာ

ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ခြပ်၊ ဝတ္ထု

စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် ရူပါရုံ၊ သောတဝိညာဏ်နှင့် သဒ္ဓါရုံ၊ ယာနဝိညာဏ် နှင့် ဂန္ဓာရုံ၊ ဇိဝှာဝိညာဏ်နှင့် ရသာရုံ၊ ကာယဝိညာဏ်နှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံဆိုသော ဝိညာဏ် ၅-ခုနှင့် အာရုံ ၅-ခုကို အသိများကြသော်လည်း မနောဝိညာဏ်နှင့် ဓမ္မာရုံကို အသိနည်းကြပါသည်။

မျက်စိသည် ပြင်ပ သမုတိနယ်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ခြပ်၊ ဝတ္ထုတို့၏ အဆင်းနှင့် ထိတွေ့သောအခါ စက္ခုဝိညာဏ် (မြင်စိတ်)ဖြစ်၏။ မြင်စိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်)ဖြစ်ပေါ်ပြီး နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ်သည် ဆက်တိုက် ဖြစ်ပေါ်ပါသည်။ ယင်းသည် ဓမ္မနိယာမဖြစ်သည်။

ပညတ်နှင့်ဓမ္မာရုံ

စိတ္တနိယာမအရ မြင်စိတ်ဖြင့် မြင်သော်လည်း နောက်လိုက် မနော
ဖြင့်ဆင်ခြင်၍ သိခြင်းဖြစ်၏။ မနောမှာဖြစ်သော ပထမကြံသိစိတ်သည်
ပရမတ် အဆင်းကိုသာသိသော ဆင်ခြင်စိတ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် **‘ဒုတိယ
ကြံသိစိတ်’**တို့ဖြင့် အဆင်းအာရုံ၏ ယောက်ျားမိန်းမ စသော **(ပုံသဏ္ဍာန်
ပညတ်)**ကိုသိ၍ **‘တတိယကြံသိစိတ်’**တို့ဖြင့် ယောက်ျားမိန်းမ စသော
(အမည်ပညတ်)တို့ကို သိခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဒုတိယနှင့် တတိယကြံသိ
စိတ်တို့ဖြစ်ပြီးမှ ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်၊ အမည်ပညတ်တို့ကို **(ဓမ္မာရုံ)**
အဖြစ်သိခြင်းဖြစ်၏။ လောကသုံး(ပညတ်)ဟူသည် သညာဖြင့် အမှတ်ပြု
သိခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပညတ်ဟူသည် မနောဖြင့် သိအပ်သော ဓမ္မာရုံ
တရားဖြစ်၏။ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ)ကိုသာသိ၍ အမည်
မပေးတပ်ပါ။ အမည်ကိုလည်း မသိပါ။ မနောကသညာသည် ဓမ္မာရုံတွင်
အနီ၊ အဝါ၊ အပြာဟု ပညတ်တင်ပြီး အမည်နှင့်တကွ သိခြင်းဖြစ်သည်။

ဥပမာ ရုပ်ရှင်ပြစက်မှလာသော အလင်းတန်းတို့သည် အရှိတရား
ဖြစ်သော်လည်း ပိတ်ကားပေါ်တွင် (ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်) နိမိတ်တို့သာ
ပေါ်၏။ ထို့အတူ မျက်စိ၌ အလင်းတန်း (အဆင်း)တို့သာ ထင်သော်
လည်း ဓမ္မာရုံတွင် ပုံသဏ္ဍာန်(ပညတ်)၊ အမည်(ပညတ်)တို့ပေါ်ကာ
မနောကသညာဖြင့် အမှတ်ပြုသိခြင်းဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် ပရမတ်အရှိတရားသည် အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊
အထိစသည်တို့ဖြစ်၍ ပြင်ပ၌ရှိပြီး ပညတ်ဟူသည် မနောဝိညာဏ်၏
အာရုံဖြစ်သော ဓမ္မာရုံတရားဖြစ်၏။ ဒုတိယကြံသိစိတ်ဖြင့် (ပညတ်)တို့ကို
အာရုံမပြုခင် ပရမတ် အဆင်း၊ အသံ၊ အထိ စသည့်တို့ကို သိမြင်အောင်
သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိတို့၏ ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် ရှုမှတ်ရ၏။ အားထုတ်

ခါစ၌ သတိ-သမာဓိ-ဉာဏ်က နောက်ကျသောကြောင့် အရှိအတိုင်း မသိနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အားကောင်းလာသောအခါ မြင်သိ၊ ကြားသိ စသည်တို့၏အခြားမဲ့၌ ရှုမှတ်နိုင်ပြီး ရုပ်နာမ်-ကြောင်းကျိုးဆက်တို့ကို အရှိအတိုင်းသိမြင်၍ ယထာဘူတဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။

“စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်မနောဝိညာဏ်”

ဗျက်စိဟူသည် မြင်ခြင်း (seeing) သဘောဖြစ်၍ မနောက သညာဖြင့် အမှတ်ပြုသိခြင်း (recognizing)ဖြစ်သည်။ ဗျက်စိမှ မြင်စိတ်သည် အာရုံကို လက်ခံရာဌာန (receptor)သဘောမျိုးဖြစ်၍ အမှန်သိခြင်းမှာ မနောတွင် **ပထမ ဆင်ခြင်စိတ်၊ ဒုတိယ ပုံသဏ္ဍာန်သိ စိတ်၊ တတိယအမည်သိစိတ်** စသော စိတ်အစဉ် (mental process) တို့ဖြစ်ပြီးမှ သိခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဗျက်စိကမြင်၍ မနောကသိမှုဖြစ်စဉ် ကို နားလည် သိမြင်ပါက နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့၌ အာရုံ-ဒွါရ ထိခိုက် မှုကြောင့် သိမှုဖြစ်စဉ်တို့သည်လည်း တစ်သဘောတည်း အတူတူပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် နားကကြား၍မနောကသိ၏၊ နှာခေါင်းကနံ၍ မနောကသိ၏၊ လျှာကစား၍ မနောကသိ၏၊ ကိုယ်ကထိ၍မနောကသိ၏။

သို့သော် အတွေး သိမှုဖြစ်စဉ်တွင် မနောသည် ပြင်ပမှအာရုံကို မယူပဲ မနောသည် ဓမ္မာရုံဖြစ်သော အာရုံကိုသာ ဆင်ခြင်၍ သိခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ ဗျက်စိမှတ်၍ ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင် ပါက ဓမ္မာရုံအဖြစ် အာရုံပေါ်ကာ မနောဝိညာဏ်(စိတ်)ဖြင့် သိခြင်းဖြစ်သည်။

ဗျက်စိဖြင့် မြင်ရသော ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးသည် စက္ခုဝိညာဏ် ၏ အာရုံ (**ရူပါရုံရွှေတိဂုံ**)ဖြစ်၏။ ဗျက်စိမှတ်၍ ဆင်ခြင်သောအခါသိသော ရွှေတိဂုံသည် မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိရသော (**ဓမ္မာရုံရွှေတိဂုံ**)ဖြစ်၏။

အိပ်မက်မက်ခြင်းသည် မနောဖြင့် ဓမ္မာရုံကို သိမြင်ခြင်းဖြစ်၏။

သရဲခြောက်တယ်ဟု ထင်မြင်ရာတွင်လည်း ဥပမာ အမှောင်တွင် အရိပ်ကို မျက်စိမြင်သည့်အတိုင်း အရောင်အဆင်းဟုမသိပဲ မနောက ဓမ္မာရုံတွင် သရဲဟု ဆင်ခြင်ပြီး အမှတ်မှားခြင်းဖြစ်၏။ သာမန်လူတို့တွင် လမ်းလျှောက်ရင်း အတွေးများဖြစ်သောအခါ မျက်စိက စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မြင်ခြင်းသည် ရူပါရုံဖြစ်၍ မနောစိတ်ဖြင့် တွေးခြင်းသည် ဓမ္မာရုံဖြစ်သည်။

ဓမ္မာရုံတရားတို့သည် (၆)မျိုးရှိ၏။ ပသာဒရုပ်၊ သုခုမရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်၊ ပညတ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ဖြစ်၏။

‘မြင်မှုနှင့်သိမှု’ (ကမ္မဋ္ဌာနဒီပနီ-လယ်တီ)

(စက္ခုဝိညာဏ်)သည်ကား **(အဆင်း)**အမျိုးမျိုးကို မြင်မှု သက်သက်သာတည်း။ မျက်စိဖြင့်**(မြင်ပြီး)**နောက် ကြံသိမှုတို့ကား **(မနော)**ဝိညာဏ်တို့၏ အမှုသာတည်း။ **(မြင်ဆဲ)**ခဏ၌ ငါမြင်သည်ဟု မသိသေး၊ နောက်လိုက် **(မနော)**ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်မှ **(ငါ)** မြင်သည်ဟုသိ၏။ မြင်အပ်သောဝတ္ထု၏ အဖြူ၊ အနီ၊ အဆင်းသဏ္ဍာန်၊ အမည်စသော **(ပညတ်)**တို့ကိုလည်း နောက်လိုက် **မနောဝိညာဏ်** ဖြစ်ပေါ်မှ သိနိုင်၏။

(မြင်မှု)ကား စက္ခုဓာတ်အိမ်မှဖြစ်၍ **(သိမှု)**ကား ဟဒယဓာတ်အိမ်မှဖြစ်၏။ ဓမ္မအလိုအားဖြင့် **မြင်မှု-သိမှုနှစ်ပါးသည် (တစ်ခြားစီ) သာဖြစ်၏။** မြင်တစ်လှည့်၊ သိတစ်လှည့် အစဉ်အတိုင်းသွား၏။ လောကအလိုအားဖြင့်ကား စိတ်သည် အလွန်မြန်လှသောကြောင့် **မြင်မှု-သိမှုကို (တစ်ခုတည်း)၊ (တစ်ပြိုင်တည်း)** ထင်ကြရ၏။ ဤနည်းတူပင် ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှုတို့၌လည်း တစ်စုံတစ်စုံ ဖြစ်ကြ၏။ **(ကြံသိမှု)**တစ်ခုသာ **(ဟဒယ ဓာတ်အိမ်)**မှချည်း ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ဤသည်လည်း ဓမ္မတာတည်း။

ရှေ့စိတ်နှင့်နောက်စိတ်

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဟူသည် ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် ရှုခြင်း

(၂၅)

ဖြစ်သည်။ ဥပမာ မျက်စိ၌ ထင်သောအဆင်း (ရုပ်)နှင့် မြင်စိတ် (နာမ်)ကို မနောက (သတိ-ပညာ)ဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။ နား၌ ကြားသောအသံ (ရုပ်) နှင့် ကြားစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း၊ နှာခေါင်း၌ နံသောအနံ့ (ရုပ်)နှင့် နံစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း၊ လျှာ၌ စားသော အရသာ (ရုပ်)နှင့် စားစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း၊ ကိုယ်၌ ထိသော အထိအတွေ့ (ရုပ်)နှင့် ထိစိတ် (နာမ်)ကို၎င်း မနောမှ သတိ-ပညာဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် မနော၌မူကား ရှေ့ကြံသိစိတ်နှင့် ၎င်းစိတ်၏အာရုံတို့ကို နောက်မနောက သတိ-ပညာဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။

ဥပမာ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်တွင် စိတ္တာနုပဿနာ၌ ရှေ့မနော တွင် လောဘစိတ်ဖြစ်လျှင် နောက်မနောက သတိဖြင့် လောဘစိတ်ဟု သိအောင် အားထုတ်အပ်၏။ ရှေ့မနောတွင် လောဘစိတ် မရှိပါကလည်း လောဘကင်းသောစိတ်ဟု သိအောင် အားထုတ်အပ်၏။ ထို့အတူ ဒေါသ စိတ်ကို၎င်း၊ မောဟစိတ်ကို၎င်း၊ သမာဓိရှိသောစိတ်ကို၎င်း စသည်ဖြင့် ရှေ့မနော၌ ဖြစ်သောစိတ်တို့ကို နောက်မနောမှ သတိ-ပညာဖြင့် ရူပွား အပ်ကြောင်းကို ညွှန်ပြထားသော ဒေသနာတော်ဖြစ်သည်။

စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်တွင် 'ရဟန်းတို့ ပြင်းစွာ အားထုတ် သော **(လုံ့လ)**ရှိသည်ဖြစ်၍ **(သမ္ပဇင်္ဂဉာဏ်)**ရှိသည်ဖြစ်၍ **(သတိ)**ရှိ သည်ဖြစ်၍ လောက၌ **(အဘိဇ္ဈာ ဒေါမနဿ)**ကို ပယ်ဖျောက်၍ စိတ်၌ စိတ်ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍ နေ၏'ဟု ဟောတော်မူ၏။ ဤသို့ မိမိစိတ်၌မူလည်း စိတ်ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍၎င်း သူတစ်ပါး၏စိတ်၌မူလည်း စိတ်ကို အကြိမ်ကြိမ်ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍၎င်း နေလေ့ရှိသူသည် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူသည် မရှိ၊ 'စိတ်သာလျှင် ရှိကုန်၏'ဟု **(သတိသည် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်၏။)**

ထိုအခါ ရဟန်းသည် ဒိဋ္ဌိ-တဏှာတို့ဖြင့် မမှီမတွယ်မှု၍လည်း နေ၏။

လောက၌ တစ်စုံတစ်ရာကိုမျှလည်း (ငါ၊ ငါ၏ဥစ္စာဟု) စွဲလည်း မစွဲလမ်း။
ဤသို့လည်း စိတ်၌ စိတ်ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေ၏။

အရှိကိုအရှိအတိုင်း (ဝိညာဏ်သိ)

ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် သိခြင်းသည် အရှိကိုအရှိအတိုင်း
ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိခြင်းဖြစ်၏။ ဥပမာ ကြက်ဖတကောင်၏တွန်သံကို
နိုင်ငံစုံမှ လူမျိုးစုံတို့ကြားလျှင် သောတဝိညာဏ်ဖြင့် ကြားသည့်အာရုံ
သဘောမှာ အားလုံးတူပေမည်။ သို့သော် ကြက်တွန်သံ ဘယ်လိုကြားလဲ
ဟု မေးကြည့်ပါက တယောက်တမျိုး ပညတ်တင်၍ ပြောကြမည်။ မနောမှ
ပညတ် **(သညာသိ)**များသည် တဦးနှင့်တဦး မတူကြသော်လည်း
သောတဝိညာဏ်ဖြင့် ကြားရာတွင် **(ဝိညာဏ်သိ)** ကြက်တွန်သံမှာမူ
အတူတူသာဖြစ်၍ အရှိအတိုင်း ပရမတ်သဘောကို သိမြင်နိုင်ပါသည်။

နားကကြားတယ်၊ မနောကသိတယ်။

ဝိပဿနာဟူသည် ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့်ရှုခြင်းဖြစ်သည်။
ထို့ကြောင့် ရှေ့စိတ်-အရှုခံနှင့် နောက်စိတ်-အရှုဉာဏ်သဘောကို
ပိုင်းခြား သိရပေမည်။ ဥပမာ ‘ဒေါ့’ဟု နားကကြားပြီး ခွေးဟု မနောက
သိခြင်းဖြစ်သည်။ ‘ဒေါ့’ဟုကြားခြင်းသည် သောတဝိညာဏ်သိဖြစ်၍
ခွေးဟု သိခြင်းသည် မနောဝိညာဏ်သိဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှေ့စိတ်သည်
သောတဝိညာဏ်သိဖြစ်၍ နောက်စိတ်သည် မနောဝိညာဏ်သိဖြစ်သည်။

နားကကြားသော (သောတဝိညာဏ်သိ) ‘ဒေါ့’ဟူသောအသံတွင်
သတ္တဝါအသိမပါချေ။ မနောက ခွေးဟူသောအသံတွင် သတ္တဝါအသိ
(သညာသိ)ပါဝင်လေသည်။ မြန်မာလို ခွေးဟုကြားလျှင် **နားတွင်
(အသံ)ခွေး**သာဖြစ်၍ မနောတွင် **(သတ္တဝါ) ခွေးဟု နိစ္စသညာ၊ အတ္တ
သညာဖြင့်** သိခြင်းဖြစ်သည်။

**‘ကာယဝိညာဏ်နှင့်မနောဝိညာဏ်’
(ကမ္မဋ္ဌာနဒီပနီ-လယ်တီ)**

မြေ၊ ရေ၊ လေ၊ မီးဟူသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့တွင် မြေဓာတ်တွင် လောကဝေါဟာရမြေနှင့် ပရမတ်မြေဟူ၍ (၂)မျိုးရှိ၏။ ပရမတ်မြေဆိုသည်ကား ခက်မာခြင်းကြိယာ အမူအရာသက်သက်သာတည်း။ ထိုသို့ ဝတ္ထုကို စမ်းကြည့်ရာ၌ နူးညံ့သည်၊ ခက်မာသည်ဟု လူတိုင်းပင် သိကုန်၏။ ထိုသို့ သိရာ၌ ပညတ်သိ၊ ပရမတ်သိ နှစ်မျိုးရှိ၏။ နူးညံ့မှုကြိယာနှင့် ထို ဝတ္ထုတစ်ခုလုံးကို **(တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ တစ်ခုတည်းပြု၍)** ဤဝတ္ထု နူးညံ့၏ဟု သိကြသည်ကား **(ပညတ်)**သိတည်း။ **စိတ်သိ-သညာသိ**တည်း။

ထိုဝတ္ထု၏ နူးညံ့မှုကြိယာသက်သက်ကို သီးသန့် **(ကွက်ခြား)**၍ သိမှုကား **(ပရမတ်)**သိတည်း။ ဉာဏ်သိတည်း။ သီးသန့်ကွက်ခြား၍ သိမှုဆိုသည်ကား စမ်းသပ်လိုက်သောအခါ၌ **(ကာယဝိညာဏ်သည် မြေဓာတ်သက်သက်)**ကိုသာသိ၏။ ပရမတ် မြေဓာတ်သက်သက်ကို သီးသန့်ကွက်ခြား၍ ယူ၏။ ထိုအခါ နောက်လိုက် **(မနောဝိညာဏ်)**တို့သည် **ကာယဝိညာဏ်**သိသော မြေဓာတ် နူးညံ့မှုသက်သက်ကို ထိုဝတ္ထု၏ **(ဒြပ်ပညတ်)** အထည် နူးညံ့မှုပြု၍ သိကြကုန်၏။

(ကာယဝိညာဏ်သိ)ကား မပြဋ္ဌာန်းနိုင်၊ (မနောဝိညာဏ်သိ) တို့သာ ပြဋ္ဌာန်းကုန်၏။ ဤဝတ္ထုသည် နူးညံ့၏ဟု လူအများတို့က သိမြင်နေကြကုန်၏။ ဤကား နူးညံ့သောဝတ္ထု၌ **(နူးညံ့ခြင်းကြိယာ)** ဟူသော **(ပရမတ်)**မြေဓာတ်ကို (ဝတ္ထုဒြပ်တည်း)ဟူသော ပညတ်သိမှ ဉာဏ်ဖြင့်ထုတ်၍ သီးသန့်(ကွက်ခြား)၍ သိမြင်ပုံတည်း။

ရေ၊ မြေ၊ တော၊ တောင် စသည်တို့၌ရှိသော ဗာဟိရ ပထဝီသည် လည်း ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တလည်းမဟုတ်ဟု ထင်ရှား၏။

(၂၈)

ထို့အတူ မိမိတို့၏အဖွဲ့အစည်း သဏ္ဍာန်၌ရှိသော ခက်မာမှုကြိယာကိုလည်း ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တလည်းမဟုတ်ဟု ဉာဏ်အမြင်၌ ထင်ရှားစေရမည်။ **(ပထဝီနှစ်မျိုးထပ်တူကျ)**စေရမည်။ **(အဖွဲ့အစည်း ပထဝီကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ-ငါဖြစ်၍မနေစေနှင့်)**ဟု ခပ်တင်းတင်း ဟောတော်မူပေသတည်း။ ခပ်သိမ်းသော ရုပ်ဟူသမျှသည် **(ပထဝီ၌ မှီတွယ်၍)** ဖြစ်ကြရ၏။ ခပ်သိမ်းသော ပဉ္စဂေါကာရ **(နာမ်ခန္ဓာဟူသမျှ)** သည်လည်း **(ရုပ်၌မှီတွယ်)**၍ဖြစ်ကြရ၏။ ပထဝီ၏ဖြစ်မှုပျက်မှု ဥဒယဗ္ဗယအချက်ကို ထင်မြင်နိုင်ပါလျှင် ကြွင်းသော ရုပ်နာမ်တို့၏ဖြစ်မှု ပျက်မှု ဥဒယဗ္ဗယအချက်အစုကိုလည်း ထင်မြင်ခြင်းငှာ လွယ်လှကုန်၏။

ထိ-သိ-သတိ

ဝင်လေထွက်လေ၌ ထိ-သိသည် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံနှင့် ကာယဝိညာဏ် သိဖြစ်၍ သတိသည် နောက်လိုက် မနောဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ဖြစ်၏။ ကာယဝိညာဏ်သည် ရှေ့စိတ်ဖြစ်၍ မနောဝိညာဏ်သည် နောက်စိတ် ဖြစ်၏။ ရှေ့စိတ် (ထိ-သိ)ကို နောက်စိတ် (သတိ)ဖြင့် ကိလေသာကြားမ ထိုးပဲ ကပ်၍ စ-လယ်-ဆုံးသိမှသာ သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိ အားကောင်း၏။ ထိုအခါ သညာသိမှ ဝိညာဏ်သိ **(ရုပ်နာမ် ပရမတ်)**သဘောကို ပိုင်းခြား သိမြင်ကာ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်းဖြစ်ပေါ်၍ အကြောင်းကင်းသည် နှင့်ချုပ်ပျောက်နေမှုကို ရေတွင်မျဉ်းသားသကဲ့သို့ ဉာဏ်တွင် ဖြစ်ပျက် အစဉ်အားဖြင့် တဆက်တစပ်တည်း ထင်ရှားသိမြင်လာမည်ဖြစ်သည်။

ကာယဝိညာဏ်ဟူသည် (ဘာဝနာဒီပနီ)

ကာယဝိညာဏ်ဟူသော ဝေါဟာရသည် မာဂဓဘာသာတည်း။ မြန်မာဘာသာနှင့်မူကား တစ်ကိုယ်လုံး၏ သိမှုသာတည်း။ ခြေဖဝါးကို အပ်ဖြင့်ထိုးလျှင် သိ၏။ ထို့အတူ ခြေချောင်း၊ ခြေဖနောင့်၊ ခြေဖမိုး စသည်တို့၌

လည်းသိကုန်၏။ ဤအလုံးစုံတို့၏ သိမှုကို ကာယဝိညာဏ်ဟု ခေါ်၏။

သိမှု ၂-မျိုး

ကောဠာသ၏သိမှု-- ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှုမဟုတ်။ အရေပြားတို့၏သိမှု၊ အသားတို့၏သိမှု၊ အကြောတို့၏သိမှု၊ ဦးကျောက် အဆုတ်စသည်တို့၏ သိမှုသာတည်း။ ဤသိမှုကို တွေ့ထိမှု ကာယဝိညာဏ်ဟု ခေါ်၏။

ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှု -- ဤတွေ့မှုကို အရေပြားတို့၏သိမှု၊ အသားတို့ ၏သိမှု၊ အကြောတို့၏သိမှုစသည်ဖြင့် ကောဠာသအလိုက်ခွဲမှုတွင် အရေပြားသိမှုနှင့် နှလုံးသိမှုဟူ၍ ၂-ပါးခွဲရာ၏။ အရေပြားသိမှုကို တွေ့ထိမှုဟုခေါ်၏။ **(ကာယဝိညာဏ်)**ပေတည်း။ နှလုံး၏သိမှုကိုသာ သိမှုဟုခေါ်၏။ **(မနောဝိညာဏ်)**ပေတည်း။

ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှုကား မနောဝိညာဏ်၏သိမှုသို့ရောက်မှပေါ်၏။ နှလုံး၏သိမှုပေါ်မှသာ **ပုဂ္ဂိုလ်သိ** ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ကောဠာသတို့၏ သိမှု၊ ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှု ၂-ပါးကို ကိုယ်တွေ့ဒိဋ္ဌအားဖြင့် ခြားနား၍သိရာ၏။ ပရမတ္ထအားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်မရှိ၊ ခန္ဓာငါးပါးသာရှိ၏။ ထို့ကြောင့် **(ပုဂ္ဂိုလ်သိ)** မည်သည်ကား နှလုံးအိမ်တွင်း၌ **(မနောဝိညာဏ်)**ဖြစ်ပေါ်မှုသာတည်း။

ကာယဝိညာဏ်သိနှင့်မနောဝိညာဏ်သိ

ဖျားနာရာ၌ တစ်ကိုယ်လုံးပင် ဒုက္ခသဟဂုတ် နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါးတို့ဖြင့် အပြည့်ရှိ၏။ ခြေနာသည် လက်နာသည် အစရှိသည်တို့၌ ပါဝင်၍နေ၏။ **(ကာယဝိညာဏ်သိမှုသည် လောက၌ သိမှုဟူ၍မထင်ရှား၊)** ခြေသည် တစ်စုံတစ်ခုနှင့်ထိခိုက်လျှင် နာသည်ဟု သိကြ၏။ **(ထိခိုက်သည်ကို ခြေသိ ဟုမထင်ကြ၊ မနောကသာသိသည်)**ဟု ထင်ကြ၏။ အကြောင်းကား **(မနောသိဖြစ်မှသာ ပုဂ္ဂိုလ်သိ)** ဖြစ်ပေါ်သောကြောင့်တည်း။ ခြေဖဝါး၌ ထိခိုက်မှုသည် မနောတိုင်အောင် ခိုက်မြဲတည်း။ **(အခိုက်နှစ်ချက်)**ဖြစ်၏။

(ခြေသိ၊ မနောသိ)ဟူ၍ အသိနှစ်ချက်ဖြစ်၏။ ခြေသိကို (ကာယ
ဝိညာဏ်)ဟုခေါ်၍ မနောသိကို (မနောဝိညာဏ်)ဟုခေါ်၏။ (ရှေ့သွား
နောက်လိုက် နှစ်ပါးအစုံ)တည်း။

ပုဂ္ဂိုလ်သိ-

ယင်းဖြစ်စဉ်တွင် (နောက်ဖြစ်သော မနောသိ)ပေါ်မှ ငါ့ခြေ၌
ထိသည်ဟု (ပုဂ္ဂိုလ်သိ)ပေါ်၏။ (ပုဂ္ဂိုလ်သိကိုသာ လောကသိ)ဟု မှတ်
ထင်ကြ၏။ ဤကား ကိုယ်၏သိမှု၊ ခြေလက်စသောအင်္ဂါတို့၏သိမှု၊ ကော
ဠာသတို့၏ သိမှုဟုဆိုအပ်သော (ကာယဝိညာဏ်သည် ပရမတ္ထဓမ္မ
တို့တွင် အလွန်ထင်ရှားသော ဝိညာဏ်ဖြစ်ပါလျက် လူတို့၏အသိ
တွင် မထင်မရှားရှိနေကြသည်)ဖြစ်၍ ထင်ရှားစေခြင်းငှါ (အဖန်တ
လဲလဲ) ပြဆိုလိုက်သည်။ ဟုတ်မှန်သော (ပရမတ္ထအလိုအားဖြင့်) ပုဂ္ဂိုလ်
မရှိ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၏ခြေလည်းမရှိ၊ (ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးသာ) အမှန်ရှိ၏။

စိတ်၏လှည့်စားပုံ-

ထိုသို့ ရုပ်နာမ်မကွဲသဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူ၍၊ နာတတ်ကျင်
တတ်သူ၊ နာမှန်းကျင်မှန်းသိသူဟူ၍၊ မဟုတ်မမှန် ဖောက်ပြန်စွဲလမ်းနေ
ကြ၏။ အလွန်ခက်ခဲနက်နဲလှ၍ ကောင်းစွာထင်ရှားအောင် အနည်းနည်း
ဖော်ပြလိုက်သည်။ (အဖန်တလဲလဲဟု အပြစ်မတင်ကြကုန်လင့်။)

**သဏ္ဍာန်ပညတ်နှင့်ရုပ်နာမ်ပရမတ်
(ဘာဝနာဒီပနီ)**

လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် (အိုးဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်)သာ
ရ၏ဟုဆို၏။ အိုးကိုဘာနဲ့လုပ်လဲဟု မေးပါက မြေနဲ့လုပ်၏။ ထို့အတူ
ယောက်ျားမိန်းမဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်သာရ၏။ ဘာနဲ့လုပ်လဲဟု မေးပါက
ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်နဲ့လုပ်ပါသည်။ ဥပမာ ခြေထောက်နာပါက

ခြေထောက်သည် နာ၍မရပါ။ **ခြေထောက်ဟူသည် ပုံသဏ္ဍာန်သာ** ရ၏။ အမှန်မှာ **ဝေဒနာကသာ နာခြင်း**ဖြစ်သည်။ ခြေထောက်ပဲ့သွား ပါကလည်း ရုပ်သာပဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ခြေထောက်ပဲ့၍မရပါ။ ခြေထောက် ဟူသော (နိစ္စနိမိတ်)ကို သတ္တသညာဖြင့် အရှိယူထားသောကြောင့် ဖြစ်၏။

မုက်တောင်ခတ်မှုနှင့်နိမိတ် ၂-ပါး-

မုက်တောင်ခတ်မှုဆိုသည် မုက်တောင်၏လှုပ်ရှားမှုဖြစ်၏။ အမှန် မှာ မုက်တောင်လည်းမရှိ၊ လှုပ်ရှားမှုလည်းမရှိ၊ **(မုက်တောင်ကား သဏ္ဍာန်နိမိတ်)**ဖြစ်၍ **(ခတ်မှုကား ရုပ်နာမ် ‘အစဉ်’ကိုမှီသော သန္တတိ နိမိတ်)**သာဖြစ်၏။ အရှိတရားကား ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးသာတည်း။

အဘိဓမ္မာနှင့်ဝိပဿနာ (အာဟာရဒီပနီ)

ငါမြင်သည်ဟု သိသောဝီထိသည် စက္ခုဒွါရဝီထိနှင့် မနောဒွါရ ဝီထိ များစွာကျပြီးမှ ဖြစ်ပေါ်၏။ စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်တကွ မနောဝိညာဏ် အများစုကို **(တစ်ခုတည်း)**အဖြစ်ပြု၍ **(ငါမြင်သည်)**ဟု ထင်မှတ် စွဲလမ်းခြင်း ဖြစ်သည်။

(ဝိပဿနာမှု)မည်သည် ထို(အစွဲအလမ်း)ကို ပယ်ဖျောက်မှုတည်း။ ထို့ကြောင့် ဝီထိစိတ်အများကိုပင် (စက္ခုဝိညာဏ်တစ်ခုတည်းပြု၍ တစ်စိတ်တည်း)အနေဖြင့် ရှုငြားသော်လည်း ငါမြင်သည်ဟူသော စွဲလမ်းချက် တကယ်ပျောက်လျှင် ကိစ္စပြီးတော့သည်။ အဘိဓမ္မာအရာ၌ ဝီထိအစဉ် ဖြစ်ပုံချုပ်ပုံကို ဟောပြော၍နေငြားသော်လည်း ဝိပဿနာ အမြင်မျိုး မဟုတ်ပေ။

(၃၂)

တတိယနေ့

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့်အနတ္တ

၁။ သတ္တသညာ (သတ္တဝါကို အရှိယူခြင်း)၊

၂။ အတ္တသညာ (တိတ္ထိတို့ကြံဆအပ်သော အတ္တကောင်)၊

၃။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်းအကျိုး (နည်း ၄-ပါး)

အနတ္တ - ရုပ်နာမ်တို့သည် ဖြစ်တိုင်း အကြွင်းအကျန်မရှိ ချုပ်
သောကြောင့် အခိုင်အမာ အနှစ်သာရဖြစ်သော တိတ္ထိတို့ကြံဆအပ်သော
အတ္တကောင်၊ အသက်ကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်၊ လိပ်ပြာကောင်ဟူ၍မရှိ။
ထို အတ္တကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်၊ အသက်ကောင်ဖြင့် တဘဝမှ တဘဝသို့
ကူးပြောင်းခြင်းဟူသော အတ္တဟူသည် မရှိ။ **(အသာရကဋ္ဌေန အနတ္တာ)**

ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ကြောင်းကျိုးဆက်မျှသာ
ရှိ၏။ **(ကမ္မံ ဝိပါကဟူသော အနတ္တအကြောင်းအကျိုးမျှသာဖြစ်၏။)**

“ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဉာဏ်”

(အနတ္တဒီပနီ-လယ်တီ)

အတွင်းရုပ်နှင့် အပြင်ရုပ် နှစ်ပါးတို့ ထိခိုက်မှုကို အစွဲပြု၍ စိတ်ဖြစ်
ပေါ်မှုကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟု ခေါ်ဆို၏။ မထိခိုက်မီ (ရှေ့အဖို့၌)လည်း စိတ်
သည် ရှိနေသည်မဟုတ်။ **(ထိခိုက်ဆဲ ခဏမှာမှ ဖြစ်ပေါ်လာမှု)**သက်
သက်သာတည်းဟု သိသောဉာဏ်ကို (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဉာဏ်)ဟုခေါ်၏။

ဥပမာ-မီးခတ်နှင့်ကျောက် ထိခိုက်မိသောအခါ မီးပွင့်ဖြစ်ရာ၌
ထိုမီးပွင့်သည် မီးခတ်ထဲမှာလည်း ရှိနေသည်မဟုတ်၊ ကျောက်ခဲထဲမှာ
လည်းရှိနေသည်မဟုတ်၊ ထိခိုက်ဆဲခဏမှာသာ ဖြစ်ပေါ်လာသော
(အာဂန္တုဓမ္မ)သက်သက်သာ ဖြစ်၏။ ဝတ္ထုခြင်းထိခိုက်မိ၍ (အသံဓာတ်)
ဖြစ်ပေါ်ရာ၌လည်း အသံဓာတ်သည် (အာဂန္တုဓမ္မ) သက်သက်သာဖြစ်၏။

“ဝေဒနာ၏ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်”

အထက်ပါ ဥပမာများနှင့်တကွ ဖဿ ဓာတ်၏ထိခိုက်မှုကြောင့် ခံစားမှု ဝေဒနာသည်လည်း (အာဂန္တုဓမ္မ)သက်သက်မျှသာ ဖြစ်ပေါ်နေသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဖြစ်၏။ ထိုသို့ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်) အချက်ကို ပိုင်ပိုင်မြင်နိုင်မှ (အနိစ္စ၊ အနတ္တ)လက္ခဏာကို ထင်မြင်နိုင်၏။

“နိစ္စသညာ အတ္တသညာ”

အုတ်ကျောက်နှင့်ထိခိုက်၍ နာကျင်ရာ၌ ငါနာသည်ဟု စွဲလမ်းမှုမှာ နိစ္စသညာ အတ္တသညာ နှစ်ပါးပါဝင်၏။ နာကျင်တတ်သော ငါသည် နဂိုလ်ကပင် ထာဝရရှိနေသည်ဟု ထင်မှတ်သည်ကား နိစ္စသညာတည်း။

နာကျင်မှု ဝေဒနာသည် ငါဟူသော သတ္တဝါ၏အနှစ်သာရ အတ္တမျိုး စင်စစ်ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေနေကတည်းက ပါရှိနေ၏။ ဒွါရ၌ အာရုံတိုက် လာသောအခါမှာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၍ အာရုံတိုက်မှု မရှိသောအခါ ကိုယ်တွင်းမှာ အမြဲတည်နေ၏ဟု ထင်မှတ်သည်ကား အတ္တသညာတည်း။

“ဝိညာဏ်၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ (၃)မျိုးခွဲနည်း”

(၆)ဒွါရ၌ ထိခိုက်သော အာရုံ (၆)ပါးကို (သိကာမျှ) အမူအရာ သည် စိတ်တည်း၊ ဝိညာဏ်တည်း။ သိကာမျှထက်မပို။ သိမှုဟူသော ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်သည်ရှိသော် (အာရုံ၏ရသ)ကို ဖိနှိပ်ကြိတ်ဝါးမှု ဟူသော ဖဿဓာတ်သည် (သိမှုနှင့်အတူ)ဖြစ်၏။ ဖဿ၏အစွမ်းကြောင့် ဝေဒနာသည် ဖြစ်၏။

ဥပမာ ကြံချောင်းသည် အာရုံနှင့်တူ၍ ကြိတ်ဆုံသည် ဝိညာဏ် နှင့်တူ၏။ ကြံချောင်းကို အရည်ထွက်အောင် ကြိတ်ချေသည့် ကျဉ်ပွေ့ သည် ဖဿနှင့်တူ၏။ ကြံရည်သည် အာရုံ၏ရသနှင့်တူ၍ သုံးဆောင် ခံစားမှုသည် ဝေဒနာနှင့်တူ၏။ ဤသို့ ပိုင်းခြားသိအောင် ဆင်ခြင်ရ၏။

“ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မူ မြင်အောင်ရှု”

ဝေဒနာ၏ (အာဂန္တုဓမ္မ) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အချက်ကို ပိုင်ပိုင်မြင်သော အခါ နဂိုကတည်းက ကိုယ့်သန္တာန်မှာရှိ၍ နေသော ဓမ္မမျိုးမဟုတ်၊ (ယခုမှ) တိုက်ခိုက်မှုကို အစွဲပြု၍ (ဖြစ်ပေါ်လာသောဓမ္မ)ကို ဉာဏ်၌ ဒိဋ္ဌ ပစ္စက္ခသိမြင်ရသဖြင့် ကိုယ့်ခန္ဓာမှာ ထာဝရရှိနေသော (နိစ္စဓမ္မ၊ အနှစ်သာရ အတ္တဓမ္မ) မဟုတ်ကြောင်းသည် ထင်ရှားလာလေသတည်း။ ပူမှု၊ အေးမှု၊ ကိုက်မှု၊ ခဲမှု၊ နာမှု၊ ကျင်မှုအစရှိသည့် (ဝေဒနာ၏ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)ကို ပိုင်ပိုင် နိုင်နိုင် မြင်အောင် ထင်အောင် ဆင်ခြင်၍ကြည့်ပါလေ။

“သောမနဿဝေဒနာ၏ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်”

မိမိနှစ်သက်သော အဆင်းသဏ္ဍာန်ကို တွေ့မြင်ရ၍ ထိုအာရုံသည် မျက်စိ၌၎င်း၊ မနော၌၎င်း၊ (တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း) ထိခိုက်၏။

ဥပမာ လဝန်းသဏ္ဍာန်ကိုမြင်ရာ လဝန်းသဏ္ဍာန်အရိပ်သည် မျက်စိ၌၎င်း၊ မနော၌၎င်း (တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း)ပေါ်၏။ မနော၌ သောမနဿစိတ်တို့သည် ဖွေးခနဲ မစဲဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထို(ဇောစိတ်) တို့၏ အဟုန်ကြောင့် ရှင်လန်းသော (ရုပ်ကလပ်အသစ်)တို့သည် မျက်နှာနှင့် အပြည့် ခဏခြင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းကို (အာဂန္တုဓမ္မသဘာဝ)ဟူ၍ မခွဲခြားနိုင်ပဲ ထိုသူရယ်သည်၊ ထိုသူပြုံးသည်ဟူ၍ သိမြင်ကြကုန်၏။ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘော) အနေဖြင့် သိမြင်ကြသည် မဟုတ်ကုန်။

“ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မြင်၍ အနတ္တလက္ခဏာထင်ပုံ”

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အချက်ကို ကောင်းကောင်းမြင်သဖြင့် ထင်ရှားသော အနတ္တလက္ခဏာကိုပြဆိုအံ့။ ဉာတပရိညာအခန်း၌ ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဤနေရာ၌ဆောင်၍သိလေ။ လိုရင်းမှာ မှန်ပြင်မှာ မျက်နှာရိပ်ပေါ်ရာ၌ ထိုမျက်နှာရိပ်သည် မှန်လည်းမဟုတ်သလို မျက်နှာ

လည်းမဟုတ်။ မျက်နှာနှင့်တူလေရကား မျက်နှာရိပ်ဟူ၍ခေါ်ရ၏။ မျက်နှာရိပ်တို့မည်သည် မှန်ထဲမှာ အမြဲရှိနေကြသည်မဟုတ်ကုန်။ မှန်နှင့်ဆုံမိဆဲအခါ၌သာ အခိုက်အတန့်အားဖြင့် ပေါ်လာကြကုန်၏။ လူမျက်နှာကွယ်ပြန်လျှင်လည်း မှန်ထဲမှာ မျက်နှာရိပ် ကွယ်ပျောက်ပြန်၏။

ထို့အတူ ဝေဒနာတို့သည်လည်း အာရုံတို့နှင့်တွေ့ထိဆဲအခါ၌သာ အခိုက်အတန့်အားဖြင့် ကိုယ့်သန္တာန်အတွင်းမှာ ဖြစ်ပေါ်ကုန်၏။ ထိုအာရုံတို့ ကွယ်ပြန်လျှင်လည်း ကွယ်ပျောက် ချုပ်ဆုံးကြကုန်၏။ ဤသို့ ဖြစ်ခြင်းကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အချက်ဟု ဆိုသတည်း။

ဝေဒနာတို့သည် **(မိမိကိုယ်တွင်းမှာ ဖြစ်ပေါ်)**လာသော်လည်း မိမိနှင့် **(ဆိုင်ရာမဟုတ်ကုန်)**ဟူသောအနက်ကို ပြလိုရင်းတည်း။ မိမိကိုယ်လည်း မဟုတ်ကုန်၊ မိမိကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာလည်းမဟုတ်ကုန်။ မိမိကိုယ်ခန္ဓာအတွင်းမှာ အမြဲရှိနေသောတရားလည်း မဟုတ်ကုန်ဟူသောအနက်ကိုပြလိုရင်းတည်း။ ဤသို့ ဝေဒနာ၏ **ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အမှု (အာဂန္တုကအမှု)**ကို ကောင်းကောင်းကြီးထင်မြင်သည်ရှိသော် **(အနတ္တထင်မြင်)**နိုင်တော့မည် ဧကန်တည်း။

“အနတ္တထင်မြင်ခြင်း၏အကျိုးအာနိသင်”

အနတ္တကောင်းကောင်းထင်မြင်နိုင်လျှင် အတ္တဒိဋ္ဌိ၊ သက္ကယဒိဋ္ဌိ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းသော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်သို့ရောက်၏။ သောတာပန် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့ရောက်၏။ စိတ်သန္တာန်၌ **(အတ္တဒိဋ္ဌိကင်းငြိမ်းခြင်း)**သည် သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန် ချမ်းသာကြီးပင်ဖြစ်လေသည်။

“ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ စိစစ်ပြဆိုချက်”

လောက၌ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူ၍ရှိ၏လောဟု မေးသည်ရှိသော် ရူပကာယ၊ နာမကာယမှတစ်ပါး ပြစရာမရှိပါ။ ရူပကာယ၊ နာမကာယကို

(၃၆)

ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါပြု၍ ပြခြင်းဖြစ်၏။ အတ္တပြု၍ ပြခြင်းဖြစ်၏။ (ကာယ ဟူသည် အပေါင်းဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။)

ရူပကာယသည် ပထဝီကာယ၊ အာပေါကာယ၊ တေဇောကာယ၊ ဝါယောကာယ၊ စက္ခုကာယ၊ သောတကာယ စသည်ဖြင့် အလွန်များ၏။ နာမကာယသည်လည်း ခြေဖဝါးမှ ဦးထိပ်တိုင်အောင် အတွင်းအပ တစ်ကိုယ်လုံးမှာ အခိုက်အတန့်အားဖြင့်ပေါ်သော ဝိညာဏကာယ (၆) ပါး၊ ဖဿကာယ(၆)ပါး၊ ဝေဒနာကာယ(၆)ပါး၊ သညာကာယ(၆)ပါး၊ စေတနာကာယ(၆)ပါး စသည်တို့ဖြင့် အလွန်များ၏။ ဘယ်ကာယကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟု ဆိုမည်နည်း။

ပထဝီကာယသည်လည်း ခက်မာမှု၊ နူးညံ့မှု အမျိုးမျိုးရှိ၏။ ခက်မာ မှု ပထဝီဖြစ်လျှင် နူးညံ့မှု ပထဝီချုပ်၏။ အာပေါကာယတွင်လည်း ယိုစီး မှု အာပေါဖြစ်လျှင် ဖွဲ့စည်းမှု အာပေါချုပ်၏။ ဤသို့ စိစစ်သည်ရှိသော် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါမရှိကြောင်း ထင်ရှား၏။ ဓမ္မအစု၊ ဓာတ်အစုမျှသာတည်း။

ပုဂ္ဂိုလ်၏အရကို ပြပါဆိုလျှင် ရုပ်နာမ်ကိုပင် ပြရ၏။ ထိုရုပ်နာမ် သည် အနှစ်သာရ အတ္တလော၊ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်၏အလိုသို့လိုက်၏လော၊ (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုရုပ်နာမ်တို့၌ အစိုးရ၏လောဟု **‘ဝေဖန်စိစစ်ခြင်း’**သည် **(အနတ္တာနုပဿနာ၏ ဉာဏ်အရာ)** ဖြစ်လေသည်။

“အတ္တ (သို့မဟုတ်) ကိုယ်”

မြေနှင့်ပြုလုပ်သောခွက်၌ မြေသည် ခွက်၏(အနှစ်အသား) ဖြစ်၍ ခွက်၏အတ္တမည်၏။ ကိုယ်မည်၏။ ထို့အတူ သတ္တဝါတွင် ခက်မာမှု (ရုပ်)တရားသာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ ခံစားမှု (ဝေဒနာ)သာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ မှတ်သားမှု (သညာ)သာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ စေ့စော်မှု (သင်္ခါရ) သာလျှင် အနှစ်အသားရှိ၏။ သိမှု (ဝိညာဏ်)သာလျှင်

အနှစ်အသားရှိ၏။ ဤသို့ဖြင့် ငါးပါးသော ခန္ဓာတရားတို့သည် သတ္တဝါ၏အတ္တ (ဝါ) ကိုယ်မည်ကုန်၏။ ထိုခန္ဓာ(၅)ပါးတို့သည် **(သတ္တဝါတို့၏ အနှစ်သာရ အတ္တကိုယ်ထည်)**ဖြစ်ပေရကား ခန္ဓာငါးပါးတို့ မချုပ်မပျက် ကုန်သမျှ ကာလပတ်လုံး သတ္တဝါတို့သည် အသက်ရှည်ကြကုန်၏ဟု ထင်မြင် စွဲလမ်းမှုသည် အတ္တဒိဋ္ဌိမည်၏။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိမည်၏။

သတ္တဝါသည် မွေးဖွားပြီးသည်မှ (၁၀)နှစ်၊ (၁၅)နှစ်ရှိပြီ၊ ငါ၏အသက် (၄၀)၊ (၅၀) ရှိပြီစသည်ဖြင့် အမှန်တကယ် ထင်မှတ်ပြောဆိုနေမှုသည် အတ္တဒိဋ္ဌိ၊ ဇီဝဒိဋ္ဌိ၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိတို့ပင်ဖြစ်သည်။ (ခန္ဓာငါးပါး)ကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ယောကျ်ား၊ မိန်းမဟူ၍ အယူမှား၊ အမြင်မှား (စွဲလမ်းမှု)တည်း။

ကိုယ်ခန္ဓာ၌ ခက်မာမှု ပထဝီသည် **(တည်ရာအမာခံ)**ဖြစ်၏။ တစ်နေ့တည်း၌ပင် **(ဣရိယာပုဒ်)**ပြောင်းလဲတိုင်း **(ခက်မာမှုပထဝီ)** တို့သည် ပြောင်းလဲ ချုပ်ပြောက်နေသည်ကို သိမြင်ကြကုန်၏။ ဣရိယာပုဒ်ပြောင်းတိုင်း တည်တံ့ခိုင်မြဲနေသော ခက်မာမှုပထဝီသည် တစ်ခုမျှ မရှိသည်ကို သိမြင်ကြ၏။ ဤသို့ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၊ အတ္တဇီဝ မရှိမှုသည် ထင်ရှားလတ္တံ့။ ဤသို့ အမြင်သည်ကား (ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ) အမြင်တည်း။

“ကာရကဒိဋ္ဌိ”

‘ငါသည်သွား၏’ဟူသော ‘**သွားခြင်းကြိယာ**’တွင် အကြုံးဝင်သော ရုပ်အစု၊ နာမ်အစုတို့၏ ခယဝယဟူသော အနိစ္စ-အမူအယာ အထူးကို မမြင်နိုင်သောသူသည် ထို(ရုပ်နာမ်)ကို သွားတတ်သောသူ၏ **(အနှစ်သာရ)အားဖြင့် (အတ္တ)**ဟုယူ အယူမှားခြင်းသည်ကား ကာရကဒိဋ္ဌိတည်း။

(ပြုလုပ်သူ)ဟုယူသော ရုပ်နာမ်မည်သည် **(ကြိယာ)**မျှသာ အမှန် ဖြစ်၏။ ကြိယာအမူအယာတို့ကို ပြုတတ်သည်။ ပြောတတ်သည်၊ ကြံတတ်သည်၊ ကောင်းမှု၊ မကောင်းမှုကို ပြုလုပ်တတ်သည်စသဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်

သတ္တဝါအနေဖြင့် (စွဲလမ်း)သော အတ္တဒိဋ္ဌိကို ကာရကဒိဋ္ဌိဟု ခေါ်၏။

“ဝေဒကဒိဋ္ဌိ”

ငါသည် ချမ်းသာ ဆင်းရဲကို ခံစား၏။ ဤသို့ သုခ၊ ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားခြင်း (အခိုင်အတန့်)၌ အကြိုးဝင်သော (နာမ်ရုပ်)အား ထိုခံစား သူ၏ (အနှစ်သာရ)အားဖြင့် အတ္တဟုယူ၏။ ဤသို့ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ အနေဖြင့် (ခံစားသူ)ဟု အယူမှားခြင်းသည်ကား ဝေဒကဒိဋ္ဌိတည်း။

‘ခံစားခြင်း’ အခိုင်အတန့်၌ အကြိုးဝင်သော ‘နာမ်ရုပ်’တို့သည် (ကြိယာ)မျှသာဖြစ်သော်လည်း ထိုနာမ်ရုပ်ကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအနေဖြင့် (စွဲလမ်း)သောအတ္တဒိဋ္ဌိကို ဝေဒကဒိဋ္ဌိဟု ခေါ်၏။

“ရုပ်နာမ်၏အနှစ်မဲ့ပုံကိုပြခန်း”

အလုံးစုံသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတို့သည် (ရိက္ခော)ကွယ်ပြောက် ၏။ (တုစ္ဆော) အချည်းနှီးဖြစ်၏။ (သုညော) ဆိတ်သုဉ်း၏။ ဝိပဿနာ အရာ၌ (အသာရကဋ္ဌေနအနတ္တ)ပုဒ်၏အနက်သည် အလွန်(နက်နဲ)၏။ အလွန် (သိမ်မွေ့)၏။ အလွန်သိနိုင်ခဲ့၏။ အလွန် (ထိုးထွင်း)နိုင်ခဲ့၏။

အသာရကဋ္ဌေန အနတ္တာဟူသော ရုပ်နာမ်တို့၏ (အနှစ်သာရမဲ့ပုံ၊ အခိုင်အမာ မရှိပုံ)တို့သည် ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ (အနတ္တအခြင်းအရာ လက္ခဏာ)ပင်ဖြစ်ပေသည်။

အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းခြင်း

သင်္ခါရအပေါင်းသည် ‘သာမိ-ခန္ဓာအိမ်၏(ပိုင်ရှင်)၊ နိဝါသီ-ခန္ဓာ အိမ်ထဲ၌ (အမြဲနေသူ)၊ ကာရက-ပြုလုပ်သူ၊ ဝေဒက-ခံစားသူ၊’ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဗာလပုထုဇဉ်တို့ စွဲထားသော အတ္တ၏စွမ်းရည်သတ္တိဂုဏ်မှ ဆိတ်သုဉ်းသောကြောင့် အတ္တလည်းမဟုတ်၊ အတ္တ၏ဥစ္စာလည်းမဟုတ်။

ထို့ပြင် မျက်စိသည် အတ္တမှဆိတ်သုဉ်း၏။ အဆင်းတို့သည် အတ္တမှ

ဆိတ်သုဉ်း၏၊ စက္ခုဝိညာဏ်သည် အတ္တမှဆိတ်သုဉ်း၏။ ရုပ်သည် မြသော အနှစ်၊ ခိုင်ခံ့သောအနှစ်၊ ချမ်းသာသောအနှစ်၊ အတ္တကောင်အနှစ်စသည့် အနှစ်မရှိ၊ အနှစ်ကင်း၏။ ဥပမာအားဖြင့် ကျူသည် အနှစ်ကင်းသကဲ့သို့ ရေမြုပ်စိုင်း၊ ရေပွက်၊ တံလှုပ်၊ ငှက်ပျောတုံး၊ မျက်လှည့်စသည်တို့သည် အနှစ်မရှိ၊ အနှစ်ကင်းကြကုန်၏။

ရုပ်ကို အနှစ်မှကင်းသည်ဟု ရှု၏၊ အချည်းနှီးဟု ဆိတ်သုဉ်းသည် ဟု၊ အတ္တမဟုတ်၊ အစိုးမရဟု၊ အလိုအတိုင်းမဖြစ်ဟု၊ ပြင်ပသူစိမ်းဟု ရှု၏။ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့ကိုလည်း ထိုနည်းတူ ရှု၏။ ငါ၏ရုပ်သည် ‘ဤသို့ကောင်းပါစေ၊ ဤသို့ မဆိုးပါစေနှင့်’ဟု တောင်းတ၍မရ။ မိမိအလိုမျှဖြင့် မပြီးစီးနိုင်၊ အကြောင်းညီညွတ်မှသာလျှင် ပြီးစီးနိုင်ကုန်၏။

အကျိုး‘ဝိပါက်’ထဲ၌ အကြောင်း‘ကံ’မရှိသလို အကြောင်း ‘ကံ’ထဲ၌ လည်း အကျိုး‘ဝိပါက်’သည်မရှိ၊ အချင်းချင်းမှ ဆိတ်သုဉ်း၏။ အကျိုး တရားသည် အကြောင်းတရားနှင့်တကွ ကိုယ်ဝန်ဆောင်လျက်တည်သည် မဟုတ်၊ အကြောင်းတရားသည်လည်း အကျိုးတရားနှင့်တကွ ကိုယ်ဝန်ဆောင် လျက်တည်ကြသည် မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းတရားပြည့်စုံခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားသည် ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ရုပ်နာမ် အကြောင်းအကျိုးမျှသာတည်း။

အတ္တကောင်မဟုတ်သည်သာ လိုရင်းတည်း။

ရုပ်ဟူသည် ‘ပြောရိုးပြောစဉ်ဖြစ်သော သတ္တဝါမဟုတ်’ ဟူသော အနက်သည် အလိုလိုပင် ပြီးစီးထင်ရှား၏။ ရုပ်မျှကို သတ္တဝါဟု လူများက ခေါ်ဝေါ်သည် မဟုတ်ပေ။ အမှန်ကား တိတ္ထိတို့ ကြံဆထားသော ‘အတ္တ ဟုခေါ်သောသတ္တဝါ’ မဟုတ်ဟူ၍သာ ဆိုလိုပေသည်။ လူမဟုတ်၊ ယောက်ျားမဟုတ်၊ မိန်းမမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်ဟု ရှုရာတို့၌လည်း ‘အတ္တ ကောင်မဟုတ်’သည်ကိုသာ ဆိုလိုရင်းတည်း။

နိဿတ္တ၊ နိဇ္ဇိဝ

ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟု စွဲလမ်းမှုသည် **(နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ)**ဟု စွဲလမ်းမှု ပင်တည်း။ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ သုံးပါးတို့၏ အမှုချည်းသာတည်း။ မြင်တတ် သော**မျက်စိ(ဒြပ်)၊ မျက်စိ(သဏ္ဍာန်)၊ ကြားတတ်သောနား(ဒြပ်)၊ နား(သဏ္ဍာန်)ဟူ၍မရှိ။** ထိုနေရာ၌ အစဉ်ဖြစ်ပွားနေသော ခက်မာမှု စသည့်ရုပ်တရားနှင့် မြင်စိတ်၊ ကြားစိတ်ဆိုသော အဆင်း၊ အသံတို့ ထိခိုက်ဆဲအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့သာတည်း။ ရုပ်နာမ် နှစ်ပါး ခန္ဓာငါးပါးသာရှိ၏ဟု သိမြင်မှုသည်ကား ဉာဏ်သိဖြစ်၏။ အနိစ္စသိ၊ ဒုက္ခသိ၊ အနတ္တသိ၊ နိဿတ္တ၊ နိဇ္ဇိဝသိဖြစ်၏။

ရုပ်နာမ်ဖြစ်ပျက်ပုံ

ပရမတ္ထအားဖြင့် **(ဒြပ်မျက်စိ)**မရှိ။ ထိုနေရာ၌ဖြစ်သော **(ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးသာ)**ရှိ၏။ ထိုနေရာ၌ **(ရုပ်တစ်ပါးသာ အစဉ်ရှိ၍)** နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးတို့သည် အဆင်းအာရုံကို **(ကြည့်ဆဲအခါ)**၌သာ ဖြစ်ပေါ်၍ အိပ်ပျော်ဆဲ၊ မှောင်မိုက်ဆဲ၊ မျက်စိပိတ်ဆဲအခါတို့၌ ချုပ်ကွယ်ကြ၏။ မျက်တောင်ခတ်တိုင်း **(အာရုံပြောင်းတိုင်းလည်း ချုပ်ကွယ်)**ကြကုန်၏။

စက္ခုသိ၊ မနောသိ၊ ပုဂ္ဂိုလ်သိဟူသော အသိ(၃)မျိုး

စက္ခုသိဆိုသည် အဆင်းသက်သက်ကို မြင်မှုသာတည်း။ အကြီး အသေး အဝန်းအလျားစသော သဏ္ဍာန်ကိုသိသည် မဟုတ်။ မနောသိ ရောက်မှ ပုံသဏ္ဍာန်ဖြစ်ပေါ်၏။ **(မနောသိကိုပင် ပုဂ္ဂိုလ်သိ)**ဟု ဆိုကုန်၏။ လောက၌ မျက်စိ၏အခွင့်မည်သည် အလွန်ကြီးကျယ်၏။ နားထက်ပင် သာလွန်၏။ မျက်စိ၌ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၊ အတ္တဇီဝ၊ နိစ္စသုခ စွဲလမ်းမှုသည် အလွန်ပင် ထက်သန်ကြကုန်၏။

သတ္တဝါနှင့်ခန္ဓာ

စင်စစ် ဟုတ်မှန်သော အနက်သဘောအားဖြင့် တခုစီ တခုစီ အစိတ် အပိုင်းတို့ကို ကြည့်ရှုဆင်ခြင်လျှင် သတ္တဝါမည်သည် မရှိ၊ ခန္ဓာငါးပါးသာ ရှိ၏။ ထို့အတူပင် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ရှိလျှင် သတ္တဝါဟူသော အမည် ဝေါဟာရသည် ဖြစ်၏။ စင်စစ် ဟုတ်မှန်သော အနက်သဘော အားဖြင့်မူကား ရုပ်နှင့်နာမ်မျှသာရှိ၏။ ဤသို့ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာသိသော ဉာဏ်အမြင်သည် စင်ကြယ်သော အမြင်မှန် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

အကြင်သူသည် ထိုကဲ့သို့ ဉာဏ်အမြင်မရှိမူကား ‘သတ္တဝါဟူသည် စင်စစ်ရှိ၏’ဟု ယူ၏။ ထိုသူသည် သတ္တဝါဟူသော အတ္တကောင်၏ ပျက်စီးခြင်းကို၎င်း၊ မပျက်စီးခြင်းကို၎င်း လက်ခံရာ၏။ သတ္တဝါဟူသော အတ္တကောင်သည် မပျက်စီးပဲ တဘဝမှ တဘဝသို့ ပြောင်းရွှေ့နေသည် ဟုယူလျှင် **(သဿတဒိဋ္ဌိ)**-တည်မြဲအယူ၌ ကျရောက်၏။ သတ္တဝါဟူသော အတ္တကောင်သည် သေသောအခါ လုံးဝပျက်စီးသွားသည်ဟုယူလျှင် **(ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ)**-ပြတ်စဲအယူ၌ ကျရောက်တတ်၏။

သမ္မာဒိဋ္ဌိအယူ၌ကား သတ္တဝါဟုခေါ်သော လက်ရှိရုပ်နာမ်အစဉ် ပျက်စီး၍ သေသောအခါ အတ္တကောင်မရှိသော်လည်း **(တဏှာမကင်း)** သေးလျှင် မိမိပြုထားသော **(ကံ၏အစွမ်း)**ကြောင့် ရုပ်နာမ်အသစ်ဖြစ်၍ **(ဘဝသစ်)**ဆက်လက်ဖြစ်သွားသည်ဟု ယူဆ၏။ ထို့ကြောင့် ဥစ္ဆေဒ အယူ၌လည်း မကျရောက်၊ ကံ၏အစွမ်းကြောင့် နာမ်ရုပ်အသစ်ဖြစ်သွား သည်ဟုယူသောကြောင့် သဿတအယူ၌လည်း မကျရောက်၊ မျက်မှောက် ဘဝတွင် ရုပ်နာမ်အစဉ်မျှသာရှိ၍ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအားဖြင့် စင်စစ်မရှိ။ သေသောအခါ တဏှာမကင်းသေးပါက **(အကြောင်းကံကြောင့် အကျိုးရုပ်နာမ်)**အသစ်ဖြစ်လျက် **(ရုပ်နာမ်အစဉ်)**မျှသာ ဆက်လက်

(၄၂)

ဖြစ်ပေါ်၏။ သတ္တဝါကောင် အတ္တကောင် ပြောင်းရွှေ့သည် မဟုတ်ပေ။

ဘုရားရဟန္တာတို့၌မူ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောအခါ **(တဏှာချုပ်ငြိမ်း)**၍ အကြောင်း **(ကံအကျိုးပေးခွင့် မရှိ)**သောကြောင့် ရုပ်နာမ်အသစ် မဖြစ်ပေါ်ပဲ ရုပ်နာမ်အစဉ် ပြတ်စဲ၍ **(ဘဝသစ်ချုပ်ငြိမ်း)**ရုံမျှသာဖြစ်၏။ သတ္တဝါကောင် အတ္တကောင် ပျောက်ပျက်သွားသည်မဟုတ်ဟု မှန်စွာ သိမြင်သောကြောင့် မဇ္ဈိမပဋိပဒါ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၌ တည်၏။

ကိလေသာကင်းလျှင် ကံအကျိုးမပေးနိုင်သောကြောင့် ဘဝသစ် နာမ်ရုပ် မဖြစ်ပေါ်တော့ပဲ ရုပ်နာမ်အစဉ်ဟူသော ဆင်းရဲမျှသာ ငြိမ်းသွား သည်ဟု ဤသို့လျှင် ယူသင့်ပါလျက် ထိုအယူကိုကျော်၍ **(ကိလေသာ မကင်းသေးပဲ သေလျှင်ဘဝချုပ်ငြိမ်း)**သည်ဟု ယူသောကြောင့် **'အတိ ဓာဝန-ကျော်လွန်'**သည် မည်၏။

ဉာဏ်မျက်စိရှိသူတို့သည် ဖြစ်ပေါ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို အနိစ္စတရား၊ ဒုက္ခတရား၊ အနတ္တတရားဟု သိမြင်ပြီး ခန္ဓာငါးပါး၌ ပြီးငွေ့ခြင်းငှာ၊ တပ်မက်မှုကင်းခြင်းငှာ၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းငှာ ကျင့်၏။ ဤသို့ ဉာဏ်မျက်စိ ရှိသူတို့သည် ကိလေသာကင်းခြင်း (ဒိဋ္ဌိ-တဏှာချုပ်ငြိမ်း)ငှာ ကျင့်ကြကုန်၏။

အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှုနှင့်အနိစ္စအသိ (အာဟာရဒီပနီ)

ထိခိုက်နာကျင်မှု၌ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ ယခုမှအသစ်ဖြစ်ပေါ်မှု ဟူသော ဥပါဒ်စွန်းကို ကောင်းစွာမြင်ခြင်းအကျိုးကား **(နိစ္စသညာ)** ပျောက်ကင်း၏။ ယခုမှ **(အသစ်ဖြစ်သော ဥပါဒ်စွန်း)**ကို တွေ့မြင်သဖြင့် ရှေးအဖို့ကရှိ နေသောတရားမဟုတ်ဟု သိမြင်သောကြောင့် ထိုနိစ္စ သညာပျောက်၏။ နာကျင်မှု (နာမ်ခန္ဓာ)တို့သည် အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာ သော **(အာဂန္တုတရား)**စုတို့သာဖြစ်၍ ထိုနေရာမှာပင် ကွယ်ပျောက်၍ သွားသော **(အနိစ္စတရား)** စင်စစ်တည်းဟု ဉာဏ်တွင် ထင်မြင်၍နေလတ္တံ့။

စိတ်မြင်နှင့်ဉာဏ်မြင် (အာဟာရဒီပနီ)

ဤ၌ စိတ်မြင်၊ ဉာဏ်မြင် နှစ်ပါးခွဲနည်းကား နုံးမြေခဲကြီး တစ်ခုကို ထုနှက်သည်နှင့် နုံးမြေမှုန့်တွေ အနည်းငယ် လှုပ်ရှား ရွေ့လျားသည်ကို လူတိုင်းပင် မြင်နိုင်၏။ ဤသဘောတွင် အပျက်ကိုမေးလျှင် ရွေ့လျားမှုကိုပင် အပျက်ဟုမြင်လေသည်။ သို့သော် ရွေ့လျားမှုကား **(အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှု)**တည်း။ အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှုကို အပျက်သရုပ်ပြု၍ ပြောဆိုခြင်းတည်း။

ဉာဏ်အမြင်မူကား ထုနှက်လိုက်သည်နှင့် တစ်ချက်တည်း ပျက်မှု တစ်လမ်း၊ ဖြစ်မှုတစ်လမ်း **(တစ်ပြိုင်နက်)** မြင်သွား၏။ ပျက်မှုသည်ကား မထုနှက်မီကရှိနေသော နုံးမြေမှုန့် ရုပ်ကလပ်စုပေတည်း။ ထိုနုံးမြေမှုန့် ရုပ်ကလပ်စုတို့သည် တစ်ခုမကျန် ချုပ်ပျက်ကုန်၏။ **(ရွေ့လျားမှု)**သည် **(အပျက်မဟုတ်၊ အသစ်)**ဖြစ်ပေါ်မှုတည်း။ ဤကား **(ဉာဏ်အမြင်)**တည်း။

ရုပ်ဟောင်း ချုပ်ပျောက်ရာ၌ ချုပ်ပျောက်မှု မပေါ်အောင် တစ်ချက်တည်း **(အသစ်ဖြစ်ပေါ်မှုနှင့် အစားထိုး)** ထူထောင်ခြင်းကြောင့် **(သန္တတိပညတ်)**သည် **(ချုပ်ပျောက်မှုအားလုံးကို ဖုံးလွှမ်း)**သွား၏။ ပရမတ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှု-ပျက်မှု၌ကား **(အလွန်မြန်)**လှသောကြောင့် ဖြစ်ရုပ်၊ ပျက်ရုပ်မကွဲပြားပဲ **(ဖြစ်ရုပ်ကား ပေါ်ပေါက်)**ထင်ရှားလာသောအဖို့တည်း။ **(ပျက်ရုပ်ကား ပျောက်ပျက်)**သွားသောအဖို့တည်း။ ထို့ကြောင့် **(ကွယ်ပျောက်သွားသောရုပ်)**အစုကို **(မသိနိုင်ပြီ)**။ ဤအရာ၌ အနုသာသနီ ဓမ္မကထိကဆရာ၏ အစွမ်းကောင်းလိုလှ၏။

ရုပ်သစ် ဖြစ်ပေါ်မှုနှင့် **(တစ်ပြိုင်တည်း)** ထိုနေရာမှာပင် ရုပ်ဟောင်း တို့ချုပ်ကွယ်ပြီး ဖြစ်၏။ **(ရုပ်သစ်)**တို့ ဖြစ်ပေါ်ရိပ် ထင်မြင်သည်နှင့် **(ရုပ်ဟောင်း)**တို့ ချုပ်ကွယ်ပြီးဖြစ်၏ဟု အသိမှာ **(ဉာဏ်အမြင်တည်း)**။

**စတုတ္ထနေ့
'မူလနှစ်ပါး'**

အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာဟူသော နှစ်ပါးသောတရားတို့ကို ဤဘဝစက်
၏မူလဟု သိအပ်၏။ ဤဘဝစက်သည် (အတိတ်အဖို့မှ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး)ကို
ဆောင်သောအားဖြင့် **(အဝိဇ္ဇာလျှင်အရင်း)**ရှိသော **(ဝေဒနာလျှင်
အဆုံး)**ရှိသော ဘဝစက်တစ်ခုမှ နောက်(အနာဂတ်)အဖို့ကို ဆက်စပ်
သောအားဖြင့် **(တဏှာလျှင်အရင်း)**ရှိသော **(ဇရာမရဏလျှင်အဆုံး)**
ရှိသော ဘဝစက်တစ်ခုဟူ၍ ဤသို့နှစ်ပါး အပြားရှိ၏။

ထိုနှစ်ပါးသောစက်တို့တွင် ရှေးဖြစ်သော ဘဝစက်ကို **(ဒိဋ္ဌိစရိုက်)**
ရှိသူ၏အစွမ်းဖြင့် ဟောတော်မူ၏။ နောက်ဖြစ်သော ဘဝစက်ကို **(တဏှာ
စရိုက်)**ရှိသူ၏အစွမ်းအားဖြင့် ဟောတော်မူ၏။

တနည်းကား ပထမစက်ကို **(ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ)**အား အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်
ခြင်းငှာ ဟောတော်မူ၏။ **(အကျိုး)**ဖြစ်ခြင်းကြောင့် **(အကြောင်း)**တို့၏
(မပြတ်စဲခြင်း)ကို ပြခြင်းတည်း။ ဒုတိယစက်ကို **(သဿတဒိဋ္ဌိ)**အား
အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ခြင်းငှာ ဟောတော်မူ၏။ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော **(ဝိညာဏ်
စသော အကျိုးတရား)**တို့၏ အိုခြင်း **(သေခြင်း)**ကို ပြခြင်းကြောင့်တည်း။

အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာကိုအစထား၍ဟောခြင်း

အာသဝဖြစ်ပေါ်ခြင်းကြောင့် အဝိဇ္ဇာဖြစ်ပေါ်၏ဟု အဝိဇ္ဇာ၏
အကြောင်းကို ဘုရားရှင် ဟောတော်မူအပ်၏။ သို့သော် မူလအကြောင်း
ဖြစ်နိုင်သော ပရိယာယ်ကား ရှိပေ၏။ ဟောတော်မူပုံကား -

'ရဟန်းတို့ ဤကာလမှ ရှေးအဖို့၌ အဝိဇ္ဇာသည် မရှိခဲ့သေး၊ ထိုမှ
နောက်၌စ၍ ဖြစ်လာခဲ့သည်ဟု အဝိဇ္ဇာ၏ရှေးအစွန်းသည် မထင်ပေ။
ရဟန်းတို့ ထိုသို့ ဟောကြားသော်လည်း ဤအဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်း

အာသဝသည် ထင်သေး၏။

ထို့အတူ ဘဝတဏှာကိုလည်း ဟောတော်မူပြန်၏။ ရဟန်းတို့ ဤကာလမှ ရှေးအဖို့၌ တဏှာသည် မရှိခဲ့သေး၊ ထိုမှနောက်၌ စ၍ဖြစ် လာခဲ့သည်ဟု တဏှာ၏ရှေးအစွန်းသည် မထင်ပေ။ ရဟန်းတို့ ထိုသို့ဟော ကြားသော်လည်း ဤတဏှာ၏အကြောင်း ဝေဒနာသည် ထင်သေး၏။

ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ကံ၏ထူးသောအကြောင်း

ဘုရားရှင်သည် ဝဋ်တရားတို့ကို ဟောကြားရာ၌ သုဂတိ-ဒုဂတိသို့ ရောက်စေတတ်သော ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ကံ၏ ထူးသောအကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ဤတရားနှစ်ပါးကို ဦးခေါင်းပြု၍ ဟောတော်မူပြန်၏။

(အဝိဇ္ဇာ)သည် ဒုဂတိသို့ ရောက်စေတတ်သော **(အကုသိုလ်ကံ ၏ထူးသောအကြောင်း)** ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာ၏ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခံရသော သူသည် သူ့အသက်ကိုသတ်ခြင်းစသော အကုသိုလ်ကံအမျိုးမျိုးကို အားထုတ်မှုပြု၏။ ထို့ပြင် **(ဘဝတဏှာ)**သည် သုဂတိသို့ ရောက်စေ တတ်သော **(ကုသိုလ်ကံ၏ ထူးသောအကြောင်း)**ဖြစ်၏။ ဘဝတဏှာ နှိပ်စက်အပ်သောသူသည် သူ့အသက်ကိုသတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း စသော ကုသိုလ်ကံ အမျိုးမျိုးကို အားထုတ်မှုပြု၏။

‘အဝိဇ္ဇာနိဝရဏာနံ တဏှာသံယောဇနာနံ’

အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အပိတ်အပင် အတားအဆီး ရှိကုန်သည် ဖြစ်၍ တပ်မက်တွယ်တာသော တဏှာတည်းဟူသော နှောင်ကြီးရှိကုန် သည်ဖြစ်၍ တဘဝမှ တဘဝသို့ ပြေးလွှားကျင်လည်နေရသော သတ္တဝါတို့ ၏ရှေးအစွန်းအစသည် မထင်ဟု ဒေသနာတို့ကိုလည်း ဟောတော်မူ၏။

အတွင်းအာယတန၊ အပြင်အာယတန စသော အတွင်းအပြင် တရား တစုံတို့၌ ဖဿသည် ဖြစ်၏။ အာယတန (၆)ပါးကြောင့်ဖြစ်သော ဖဿ ဖြင့်

သူမိုက်သည် ချမ်းသာ-ဆင်းရဲကို ခံစား၏။ ဤသို့ အစရှိသော ဒေသနာ တို့ကိုလည်း ဟောတော်မူ၏။ ပညာဘူမိနိဒ္ဒေသ၌ အဝိဇ္ဇာ၏အစွမ်းဖြင့် တခုသောတရားလျှင် မူလရှိသော ဒေသနာကိုလည်း သိစေအပ်၏။

ပရမအတ္တနှင့်ဇီဝအတ္တ

အဝိဇ္ဇာအစရှိသော အကြောင်းတို့မှတစ်ပါး မဟာဗြဟ္မာကြီး၊ ဖန်ဆင်း ရှင်ကြီးဟူ၍ကြံဆအပ်သော သံသရာကို ပြုတတ်သူ (ပရမအတ္တ)မှလည်း ကင်း၏။ ထို့ပြင် ငါ၏အတ္တသည် ပြောဆိုတတ်၏၊ ခံစားတတ်၏၊ သိတတ် ၏ဟု ဤသို့ ကြံဆတတ်သော (ဇီဝအတ္တ)မှလည်း ကင်း၏။ ဤသို့လျှင် ဘဝစက်သည် (ပြုသူ-ခံစားသူ)မှလည်း ကင်းသည်ဟု သိအပ်၏။

အဝိဇ္ဇာလည်း အတ္တမှဆိတ်သုဉ်းပုံ

အဝိဇ္ဇာသည် ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်းရှိသည့်သဘောကြောင့် ခိုင်မြဲသည် အဖြစ်မှ ဆိတ်သုဉ်း၏။ (အကြောင်းနှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်း)ရှိသော ကြောင့် အလိုအတိုင်းဖြစ်စေနိုင်သော အတ္တအဖြစ်မှလည်း ဆိတ်သုဉ်း၏။

- တနည်းကား - **‘အဝိဇ္ဇာသည် အတ္တမဟုတ်၊**
- အတ္တ၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်၊**
- အတ္တ၌ တည်သည်လည်း မဟုတ်၊**
- အတ္တရှိသည်လည်း မဟုတ်’။**

သင်္ခါရအစရှိသောအင်္ဂါတို့လည်း ထို့အတူပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤဘဝစက်သည် (၁၂-ပါးအပြားရှိသော အတ္တဆိတ်သုဉ်းခြင်း)ဖြင့် ဆိတ်သုဉ်း၏ဟု သိအပ်၏။

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်-မြန်မာပြန်စ-တွဲ-၆၉)

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာဟူသည် အဝိဇ္ဇာရှိလတ်သော် သင်္ခါရတို့၏

ရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာကို မပယ်အပ်သေးသောသူသည် **(ဒုက္ခသစ္စာ သံသရာဆင်းရဲကို မသိခြင်း)**ကြောင့် ချမ်းသာဟု ထင်မှတ်သော သညာဖြင့် ထိုဆင်းရဲကိုပင် သင်္ခါရတို့ဖြင့် အားထုတ်၏။ **(သမုဒယသစ္စာ၌ မသိခြင်း)**ကြောင့် ဒုက္ခ၏အကြောင်းဖြစ်သော **'တဏှာအခြံအရံ'**ရှိသော သင်္ခါရတို့ကို **(သုခရကြောင်း)**ဟု ထင်မှတ်လျက် အားထုတ်မှု ပြုကုန်၏။

ထို့ပြင် **(နိရောဓသစ္စာ)**ကို၎င်း၊ **(မဂ္ဂသစ္စာ)**ကို၎င်း မသိခြင်းကြောင့် ဒုက္ခချုပ်ရာ မဟုတ်သော်လည်း ဗြဟ္မာပြည်စသော ဂတိအထူး၌ ဒုက္ခချုပ်ရာဟု အမှတ်ရှိသည်ဖြစ်၍၎င်း၊ ဒုက္ခချုပ်ရာရောက်ကြောင်း အကျင့်လမ်းမှန်မဟုတ်သော်လည်း ယဇ်ပူဇော်ခြင်းစသည်တို့၌ ဒုက္ခချုပ်ရာရောက်ကြောင်းအကျင့်လမ်းဟု အမှတ်ရှိသည်ဖြစ်၍၎င်း **(ပုညာဘိသင်္ခါရ အပုညာဘိသင်္ခါရ အနဋ္ဌာဘိသင်္ခါရ)**တို့ကို အားထုတ်မှု ပြုကြကုန်၏။

စုတိ-ပဋိသန္ဓေ

မျက်စိ + အဆင်း (အကြောင်း) ---- မြင်စိတ် (အကျိုး)

မျက်စိနှင့်အဆင်း ထိခိုက်သည်နှင့် မြင်စိတ်သည် တပြိုင်တည်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့ မိမိတို့ အသက်ရှင်နေထိုင်စဉ်အတွင်း မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ တွေးမှုတို့၏ အကြောင်းအကျိုး ဖြစ်စဉ်တို့သည် ပန်းသီထားသကဲ့သို့ အကြားအပြတ်မရှိပဲ **(တဆက်တည်း တခုတည်းသဘောမျိုး)** ဖြစ်နေ၏။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်နေခြင်းသည် **(ဧကတ္ထသဘော)**ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ဒီဘဝ စုတိ(အကြောင်း)နှင့် နောက်ဘဝ ပဋိသန္ဓေ (အကျိုး)တို့သည်လည်း အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် တဆက်တည်းသာ အခြားမရှိ ဖြစ်ကြကုန်၏။

အကြောင်းဖြစ်သော မျက်စိနှင့်အဆင်းသည် ရုပ်ဖြစ်၍ အကျိုးဖြစ်သောမြင်စိတ်သည် နာမ်ဖြစ်သောကြောင့် အကြောင်းအကျိုးတို့သည် တဆက်တည်းဖြစ်သော်လည်း **(သဘာဝလက္ခဏာ)**အားဖြင့် မတူကြပါ။

ယင်းမတူခြင်းသဘောသည် **(နာနာတ္ထ)**ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ဒီဘဝစုတိနှင့် နောက်ဘဝ ပဋိသန္ဓေတို့၏သဘာဝလက္ခဏာများ မတူကြခြင်းသည် လည်း နာနာတ္ထသဘောပင်ဖြစ်၏။

မျက်စိနှင့်အဆင်းထိခိုက်မှုဟူသော အကြောင်းပြည့်စုံပါက မြင်စိတ် အကျိုးသည် အားထုတ်မှုကင်းသော **(အဗျာပါရ)**သဘောအားဖြင့် **(သုသဘောသုဆောင်)**၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့အတူ စုတိဟူသော အကြောင်းဖြစ်ပါက ပဋိသန္ဓေဟူသောအကျိုးသည် အဗျာပါရသဘော အားဖြင့် သုသဘောသုဆောင်ကာ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။

မျက်စိနှင့်အဆင်းထိခိုက်မှုကြောင့် အကြောင်းအားလျှော်စွာ မြင်စိတ်သာ ဖြစ်ပေါ်၏။ ကြားစိတ်၊ နံစိတ်စသည်တို့ဖြစ်ပေါ်ခြင်းမရှိ။ အကြောင်း အားလျှော်စွာဖြစ်သော **(ဧဝံဓမ္မတာ)** သဘောဖြစ်၏။ ထို့ အတူ စုတိချိန်တွင် အကျိုးပေးမည့်ကံဟူသော အကြောင်းတရားနှင့် လျှော်သော ပဋိသန္ဓေအကျိုးကိုသာ ပေးခြင်းဖြစ်၏။။ အလိုလိုဖြစ်ခြင်း ဗရမ်းဗဒါ ဖြစ်နေခြင်းမျိုး လုံးဝမရှိချေ။

ထိုကဲ့သို့ မျက်စိနှင့်အဆင်းထိခိုက်မှု အကြောင်းပြည့်စုံပါက မြင်စိတ် အကျိုးတရားသည် **(ဧကတ္ထ၊ နာနာတ္ထ၊ အဗျာပါရ၊ ဧဝံဓမ္မတာ)**ဟူ သော နိယာမသဘောအတိုင်းသာ ဖြစ်ပေါ်နေကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုနိယာမ (၄)နည်းဖြင့် စုတိ-ပဋိသန္ဓေအခိုက်၌လည်း စုတိအကြောင်းနှင့် ပဋိသန္ဓေ အကျိုးတို့သည် အခြားမရှိပဲ တဆက်တစပ်တည်းဖြစ်ပေါ်နေကြကုန်၏။

စိတ္တက္ခဏအားဖြင့်ကြည့်ပါကလည်း စုတိစိတ်နှင့် ပဋိသန္ဓေစိတ် တို့သည် **(ရှေ့စိတ်-နောက်စိတ်)**တို့သာဖြစ်၏။ ရှေ့စိတ်ချုပ်ပြီး နောက် စိတ်သည် အခြားမရှိ ဖြစ်ပေါ်၏။ ကိလေသာရှိနေသမျှ **(ကံ၏အကျိုး)**တို့ သည် ဘဝသစ်အဖြစ် ရုပ်နာမ်တို့ကို မပြတ်မစဲ ဖြစ်နေမည်သာ ဖြစ်ကုန်၏။

ကံနှင့်ကံ၏အကျိုး (ကမ္မ-ဘဝ)

ကံဟူသည် ကုသိုလ်အကုသိုလ်သဘောရှိသော အကြောင်းတရား ဖြစ်၍ ကံ၏အကျိုးတရားသည် နာမ်ရုပ်ဖြစ်သည်။ **(ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်)** တွင် **(အကြောင်းတရားငါးပါး)**သည် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံဖြစ်၍ **(အကျိုးတရားငါးပါး)**သည် ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာတို့ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဟူသော **ကိလေသ ဝဋ်ခြံရံသော စေတနာ-သင်္ခါရဖြင့် အားထုတ်မှသာ (ကံ)**ဟူသော အကြောင်းတရားတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ကံဖြစ်ပါက ကံ၏အကျိုးဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးဟူသော **(ဘဝ)**သည် ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏။

မျိုးစေ့နှင့်အပင်

ဥပမာ ကံသည် သရက်မျိုးစေ့နှင့်တူ၏။ ကံ၏အကျိုးသည် သရက် ပင်နှင့်တူ၏။ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတွင် သရက်ပင်စိုက်ခြင်းဟူသော အားထုတ်မှု စေတနာကြောင့် ဒီဘဝ၌လည်း သရက်သီးစားရ၏။ သရက်သီး စားပြီး သော် ကျန်ခဲ့သော သရက်စေ့သည် သူ့မျိုးစေ့အတိုင်း သရက်ပင် ပေါက်နိုင် သော အစွမ်းသတ္တိရှိ၏။ ထို့အတူ ဒီဘဝတွင် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ တို့ဖြင့် အားထုတ်သော စေတနာတို့သည် ချုပ်ပျောက်သွားသော်လည်း မျိုးစေ့နှင့်တူသော ‘ကံသတ္တိ’သည် စိတ်အစဉ်တွင် ကိန်း၍ကျန်ခဲ့၏။ ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံ (မျိုးစေ့)၏ အစွမ်းဖြင့် နောက်ဘဝ နောက်ခန္ဓာ (အပင်)သစ်တစ်ခုကို ဖြစ်စေနိုင်၏။

သို့သော် ထိုကံမျိုးစေ့သည် တဏှာဟူသော အစေးဓာတ်ရှိမှသာ ဘဝသစ်ကိုဖြစ်စေနိုင်၏။ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် တဏှာဟူသမျှ အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ပြီးသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့တွင် ဘဝဟူသမျှသည် အကြွင်း အကျန်မရှိ ချုပ်ငြိမ်းပြီးဖြစ်သည်။

အကြောင်းတရားကို သိမ်းဆည်းပုံ

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၏ အကြောင်းတရားငါးပါးတွင် ဥပါဒါနပစ္စယာ ကမ္မဘဝကို ခန္ဓာဉာဏ်ရောက် သိမ်းဆည်းအပ်၏။ မိမိကိုယ်တိုင် ဥပါဒါန် ကို မြင်အောင်ကြည့်၍ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံတို့ကို ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော **(စေတနာ)**တို့ဖြင့် အားထုတ်နေသည်ကို သိမြင်အောင် သတိပြု နှလုံးသွင်းအပ်၏။ ထိုအခါမှ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကံဖြစ်၏ဟူသော အကြောင်းတရားကို ကိုယ်တိုင် ထွင်းဖောက် မျက်မှောက်ပြုသိမြင်နိုင်၏။

ထိုကဲ့သို့ ဥပါဒါန်ဖြင့် စွဲလမ်းမှုဖြစ်ရသည်မှာ ရုပ်နာမ်ဟူသော အကျိုးတရား ဒုက္ခသစ္စာကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိမြင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူသော အကျိုး တရားသည် ပဋိသန္ဓေ အခိုက်တွင်ဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို သုတ္တန်နည်း အားဖြင့် ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ပင် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်တို့ကိုပင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းအပ်၏။

အကျိုးတရားကို သိမ်းဆည်းပုံ

ရုပ်သည် ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲတတ်သောသဘောကို ရုပ်ဟုခေါ်၏။ ရုပ်တွင် မဟာဘုတ်ဖြစ် သော ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယောဟူ၍ ဓာတ်ကြီးလေးပါးရှိ၏။ ယင်းဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အမှီပြု၍ ဥပါဒါရုပ် (၂၄)ပါးရှိ၏။ ယင်းတို့တွင် အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိဟူသော အာရုံရုပ်တို့နှင့် မျက်စိ အကြည်၊ နားအကြည်၊ နှာခေါင်းအကြည်၊ လျှာအကြည်၊ ကိုယ်အကြည် ဟူသော ဒွါရရုပ်တို့သည် ဝိပဿနာတရားရှုမှတ်ပွားများရာ၌ သိထား အပ်သည့် ရုပ်တရားများ ဖြစ်ကြ၏။

နာမ်သည် အာရုံကို ညွတ်ခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ အာရုံကို ညွတ်တတ်

(၅၁)

သောသဘောကို နာမ်ဟုခေါ်၏။ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးရှိ၏။ အာရုံကို ခံစား
တတ်သောသဘောသည် ဝေဒနာမည်၏။ တဖန်မှတ်သားတတ်သော
သဘောသည် သညာမည်၏။ စေ့ဆော်တိုက်တွန်းတတ်သောသဘော
သည် သင်္ခါရမည်၏။ အာရုံကို သိခြင်းမျှသဘောသည် ဝိညာဏ်မည်၏။

ခက်မာခြင်းလက္ခဏာရှိသော ပထဝီဓာတ်ကို သိမ်းဆည်းလတ်သော်
ထိုပထဝီအာရုံကို သိတတ်သောသဘော ဝိညာဏ်သည် ထင်ပေါ်၏။
ထိုဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ခံစားမှုသည် ဝေဒနာတည်း၊ မှတ်သားမှုသည်
သညာတည်း၊ တွေ့ထိမှု ဖဿ၊ စေ့ဆော်မှု စေတနာတို့သည် သင်္ခါရတည်း။

ရူပသဘော နာမ်သဘောနှင့် အကြောင်းတရား အကျိုးတရား
တို့ကို သတိဖြင့် သိမ်းဆည်းပြီး ပညာဖြင့် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထိုးထွင်း
သိမြင်ပါက ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၊ ငါသူတပါးအနေဖြင့် ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု
အနုသယ-ဥပါဒါန်ကို ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာဖြင့် ပယ်ရှားနိုင်ပေမည်။

ဖြစ်ကြောင်းချုပ်ကြောင်း

အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံဟူသော အကြောင်းတရား
ငါးပါးတို့ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားငါးပါးဖြစ်သော ဝိညာဏ်၊
နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတနာ၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာတို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ကြကုန်၏။
အကြောင်းတရားငါးပါးတို့သည် အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အပြီးချုပ်ငြိမ်းသွား
ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားငါးပါးတို့သည်လည်း ချုပ်ငြိမ်းကြကုန်၏။
ဤသို့ ရှုမြင်ခြင်းသည် အကြောင်းအားဖြင့် အဖြစ်-အပျက်ကို သိမြင်ခြင်း
ဟူသော **(ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်)**ပေတည်း။

အကြောင်းထင်ရှားဖြစ်ပေါ်သဖြင့် အကျိုးထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကို
သိမြင်ခြင်းကြောင့် **(သမုဒယသစ္စာ)**သည် ဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ၏။ ထို့
အတူ အကြောင်းချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးချုပ်ခြင်းကို သိမြင်သောအခါ

(၅၂)

(နိရောဓသစ္စာ)သည် ဉာဏ်၌ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ဖြစ်ခြင်းချုပ်ခြင်း

ထို့ပြင် ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးတို့၏ အဖြစ်အပျက်တို့ကို **(ခဏ)** အားဖြင့် သိမြင်ခြင်းသည် **(ခဏတော ဥဒယဗွယဉာဏ်)**ပေတည်း။ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို ထိုးထွင်းသိမြင်သောကြောင့် **(ဒုက္ခသစ္စာ)**သည်ဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ၏။ ထိုကဲ့သို့ အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမြင်သောဉာဏ်သည် **(လောကီမဂ္ဂသစ္စာ)**တည်း။

ဤသို့ (ပစ္စယနှင့် ခဏ) နှစ်ဝသော အခြင်းအရာဖြင့် ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဥဒယဗွယကို ထင်ရှားသိမြင်သောသူသည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာသုံးပါး၊ လောကီ သစ္စာလေးပါး၊ အတ္တနယ (၄)နည်းတို့သည်လည်း ထင်ရှားလာကုန်၏။

သစ္စာလေးပါး

- ၁။ အကြောင်းဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ်ခြင်းကို သိမြင်၍
သမုဒယသစ္စာသည် ထင်ရှား၏။
- ၂။ အကြောင်းချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးချုပ်ခြင်းကို သိမြင်၍
နိရောဓသစ္စာသည် ထင်ရှား၏။
- ၃။ ခန္ဓာ၏ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းချုပ်ခြင်းကို သိမြင်၍
ဒုက္ခသစ္စာသည် ထင်ရှား၏။
- ၄။ ဖြစ်ခြင်းချုပ်ခြင်းကို သိမြင်သောဉာဏ်ဖြင့်
လောကီမဂ္ဂသစ္စာသည် ထင်ရှား၏။
- အကြောင်းတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုကား **ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်**တည်း။
- အကျိုးတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုကား **ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန်**တည်း။

အတ္တနယ (၄)နည်း

ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနဖြင့် **(ဧကတ္တနည်း)**သည် ထင်ရှားလာ၏။
(အကြောင်းနှင့်စပ်၍အကျိုး)ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကိုသိမြင်ဖြင့် ရုပ်နာမ်
အစဉ်သန္တာန်၌ **(မပြတ်စဲ)**ခြင်းကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကြောင့်တည်း။
ထိုအခါ ပြတ်စဲအယူ **(ဥစ္စေဒဒိဋ္ဌိ)**ကို ကောင်းစွာ ပယ်၏။

ခဏတော ဥဒယဒဿနဖြင့် **(နာနတ္တနည်း)**သည် ထင်ရှား၏။
(အသစ်အသစ်)ဖြစ်သော နာမ်ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း
ကြောင့်တည်း။ ထိုအခါ တည်မြဲအယူ **(သဿတဒိဋ္ဌိ)**ကို ကောင်းစွာပယ်၏။

ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဖြင့် **(အဗျာပါရနည်း)**သည် ထင်ရှား
၏။ အကြောင်းနှင့်စပ်ပြီး **(သူ့သဘောအတိုင်း)**ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းသာ
ရှိ၍ အလိုအတိုင်း မဖြစ်စေနိုင်ခြင်းကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်းကြောင့်တည်း။
ထိုအခါ ငါကောင်ဟု ယူဆသော **(အတ္တဒိဋ္ဌိ)**ကို ကောင်းစွာပယ်၏။

ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနဖြင့် **(ဧဝံဓမ္မတာနည်း)**လည်း ထင်ရှား၏။
(အကြောင်းအားလျော်စွာ) အကျိုးဖြစ်ခြင်းကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း
ကြောင့်တည်း။ ထိုအခါ ကောင်းမှု မကောင်းမှုကို မပြုအပ်ဟု ယူသော
(အင်္ဂါရိယ ဒိဋ္ဌိ)ကို ကောင်းစွာပယ်၏။

တရုဏဝိပဿနာဉာဏ်

ဤသို့လျှင် ထင်ရှားပြီးသော (သစ္စ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န၊ နယ၊
လက္ခဏ)အပြားရှိသော ယောဂီအား ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့သည် ရှေး၌
မဖြစ်ဘူးကုန်ပဲ ယခုမှအသစ် ဖြစ်လာကုန်၏။ ဖြစ်ကုန်ပြီး၍လည်း ခဏ
ချက်ခြင်းချုပ်ပျောက်ကုန်၏။ အမြဲ အသစ်အသစ်တို့သည်သာလျှင် ဖြစ်
ကုန်၏။ ဆီမီးလျှံနှင့်တူသော ဥပမာရှိကုန်၏။ ရေအပြင်၌ အရေးအသား
ကဲ့သို့၎င်း၊ လျှပ်စီးလက်ခြင်းကဲ့သို့၎င်း တခဏမျှသာ တည်ကြလေကုန်၏။

ထိုအခါ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာမည်သော တရုဏဝိပဿနာဉာဏ်ကိုရ၍ အားထုတ်စပြုပြီးသော ဝိပဿနာရှုသူ (အာရဒ္ဓဝိပဿက ပုဂ္ဂိုလ်) ဟူသော အရေအတွက်သို့ ရောက်အပ်၏။

တဏှာကမနောမှာ ချယ်လှယ်တယ်၊

အဝိဇ္ဇာကအာရုံကို ဖုံးတယ်၊

ဝိပဿနာအလုပ် စတင်အားထုတ်သူမှာ တဏှာပယ်ဖို့ သမာဓိလို၏။ **အဝိဇ္ဇာကိုပယ်ဖို့ ပညာလို၏။** တရားအားထုတ်ရန် သမာဓိနှင့် ပညာကို တည်ထောင်ရ၏။ **မနောမှာ သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိ** တည်ထောင်ရ၏။ ဝင်လေထွက်လေ၊ လှမ်းတယ်-ကြွတယ်-ချတယ်၊ ပိန်တယ်-ဖောင်းတယ် စသည်တို့သည် သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိထူထောင်ရန်အတွက် ဖြစ်၏။ **သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိ ထူထောင်နိုင်လျှင် မနော၌ တဏှာငြိမ်၏။**

သမာဓိရှိလာသောအခါ **အာရုံပိုင်းတွင် ပညာဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို ပိုင်းခြားသိနိုင်၏။** ထို့ကြောင့် တဏှာသည် အာရမ္မဏိကပိုင်းနှင့်သက်ဆိုင်၍ အဝိဇ္ဇာသည် အာရုံပိုင်းနှင့်သက်ဆိုင်၏။ အာရုံကို အမှန်မသိအောင် ဖုံးခြင်းသည် အဝိဇ္ဇာသဘောဖြစ်၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် မူလနှစ်ဖြာဟူသည် အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာဖြစ်၏။ **တဏှာသည် မနောမှာ ချယ်လှယ်၍ အဝိဇ္ဇာသည် အာရုံကို အမှန်မသိအောင် ဖုံးလွှမ်း၏။**

ထို့ကြောင့် သမာဓိကို မနော၌ ဦးစွာတည်ထောင်ပြီးမှ ဝိပဿနာတက်ရ၏။ ဝိပဿနာဟူသည် အာရုံပိုင်း၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို ရှုပွားရ၏။ ထိုအခါ အာရုံမှ ကျေးဇူးပြုသောကြောင့် အာရမ္မဏိက (မနော)တွင် မဂ္ဂင်တရားတို့ကို ပွားများရခြင်း ဖြစ်သည်။ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသောအခါ အာရုံပိုင်းတွင် နိဗ္ဗာန်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာကိုပယ်ကာ မနောတွင် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် တဏှာကို ပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။

အာရုံ (စိတ်စေတသိက်တို့၏ကျက်စားရာ)

ဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သောတရားဟူသည် အာရုံမည်၏။ စက္ခု
ဝိညာဏ်၏အာရုံသည် (အဆင်းရှုပ်)ဖြစ်သည်။ သောတဝိညာဏ်၏
အာရုံသည် (အသံရှုပ်)၊ ယာနဝိညာဏ်၏အာရုံသည် (အနံ့ရှုပ်)၊ ဇိဝှာ
ဝိညာဏ်၏ အာရုံသည် (ရသာရှုပ်)၊ ကာယဝိညာဏ်၏အာရုံသည် (ပထဝီ၊
တေဇော၊ ဝါယောရှုပ်)၊ မနောဝိညာဏ်၏အာရုံသည် အာရုံ(၆)ပါးလုံး
ဖြစ်သည့် ပဉ္စာရုံရှုပ် (၇)မျိုးတို့နှင့် ယင်းတို့မှကြွင်းသော ရှုပ်(၂၁)မျိုး၊ စိတ်၊
စေတသိက်၊ ပညတ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ ပါဝင်သော ဓမ္မာရုံတရားများဖြစ်ကြသည်။

အာရုံဟူသည် အကောင်အထည် ခြပ်ဝတ္ထု မဟုတ်ပါ။ ဥပမာ-
စကားပြောသောအခါ ပါးစပ်နှင့်နားတို့ အကြားတွင် သိပုံနယ်မှ အသံ
သည် ရှိ၏။ ယင်းတွင် အသံလှိုင်း တုန်ခါမှု (ဒြပ်သဘော)ရှိ၏။ အဘိဓမ္မာ
အရ အသံရှုပ်ဟူသည် မဟာဘုတ်အဆက်ဆက်သာ ဖြစ်-တည်-ပျက်
အစဉ်ဖြင့် တည်ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။

ဥပမာ မိုက်ဖြင့် စကားပြောသောအခါ မိုက်သည် အသံလှိုင်းတို့ကို
လျှပ်စီးကြောင်းအဖြစ် ပြောင်းပေး၏။ ထို့အတူ အသံသည် နားစည်ကို
ရိုက်ခတ်သောအခါ သောတဝိညာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ သောတ
ဝိညာဏ်သည် **(သိပုံနယ်မှ အသံလှိုင်း)ကို (အဘိဓမ္မာနယ်က သဒ္ဓါရုံ)**
အဖြစ် ပြောင်းလဲပေး၏။ ထိုအခါ အသံသည် လှိုင်းသဘောမဟုတ်ပဲ
(ဝိညာဏ်)ဖြင့် သိရုံမျှ အာရုံသဘောသက်သက် ဖြစ်သွားလေသည်။

ထို့ကြောင့် သိပုံနယ်သည် ဝိညာဏ်သိအဆင့်ကို မရောက်ပါ။
သိပုံသည် သမုတိနယ်ဖြစ်၍ သညာသိအဆင့်သာဖြစ်သည်။ အဘိဓမ္မာ
ဟူသည် ပရမတ်နယ်ဖြစ်သောကြောင့် ဝိညာဏ်သိအဆင့်ဖြစ်သည်။
ဝိညာဏ်သိအဆင့်ရောက်မှသာ ပညာသိအဆင့်သို့ တက်လှမ်းနိုင်၏။

ပဉ္စမနေ့

ဝဋ်(၃)ပါး

ဝဋ်(၃)ပါးဟူသည် ဝိပါကဝဋ်၊ ကိလေသဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်တို့ဖြစ်သည်။
‘မြင်တယ်၊ စွဲလမ်းတယ်၊ အားထုတ်တယ်’တို့သည် ဝဋ် (၃)ပါးပင်ဖြစ်၏။
မြင်မှုသည် နာမ်ရုပ်ဖြစ်၍ စွဲလမ်းမှုသည် ဥပါဒါန်ဖြစ်၏။ ကာယကံ၊ ဝစီ
ကံ၊ မနောကံတို့ဖြင့် အားထုတ်၍ ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံများ ဖြစ်ကြသည်။

မြင်ရာတွင် ငါမြင်သည်ဟု အယူမှားမှုသည် မြင်သည့်နာမ်ရုပ်
(စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်တည်ရာရုပ်)ကို အမှန်မမြင်နိုင်သော ကိလေသဝဋ်
ဥပါဒါန်ကြောင့် ‘ငါ’ဟု ယူခြင်းဖြစ်၏။ ယင်းတွင် ‘ငါ’ဟု စွဲလမ်းမှု **(ဥပါဒါန်)**
နေရာတွင် **(သတိ)**ဖြင့် အစားထိုးပယ်ရှားနိုင်ပါက မြင်မှုအပေါ်တွင်
ငါမြင်သည်ဟု မစွဲလမ်းပဲ မြင်သည်ကို ရုပ်နာမ်ဟု သတိပြုမိ၏။ စွဲလမ်းမှု
ဥပါဒါန်သည် အကုသိုလ်ဖြစ်၍ သတိသည် ကုသိုလ်ဖြစ်၏။ မြင်သည့်
အပေါ်တွင် **(ဥပါဒါန်ကြောင့်ကံဖြစ်၍ သတိကြောင့်ဉာဏ်)**ဖြစ်၏။
ကံကြောင့် ဇာတိ၊ ဇရာမရဏဖြစ်၍ ဉာဏ်ကြောင့် ဇာတိ၊ ဇရာမရဏချုပ်၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်
၏ အနုသယသဘော (သတ္တဝါသဘော၊ နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ)သည်
မြင်နိုင်ခဲ့ သိနိုင်ခဲ့၏။ ဥပမာ ကိလေသာသစ်ပင်တွင် အကိုင်းအခက်ကို
သီလဖြင့်ခုတ်ပယ်၍ ပင်စည်ကို သမာဓိဖြင့် အပင်ရင်းမှ ပယ်ရှားနိုင်၏။
သစ်မြစ်ကိုမူ ဝိပဿနာပညာဖြင့်တူးဖော်ပြီး မဂ်ပညာဖြင့် ဆွဲနှုတ်ပစ်ရ၏။
ထိုကဲ့သို့ **(ကိလေသဝဋ်မြစ်ဖြစ်သော အနုသယ)**သဘောသည် မြင်
နိုင်ခဲ့သောကြောင့် ပယ်သတ်ရန် ခက်ခဲခြင်းဖြစ်၏။

ဝိပဿနာအလုပ်သည် **(ကိလေသဝဋ်မြစ်-အနုသယ)**ကိုပယ်ရန်
ဖြစ်၏။ ကိလေသာချုပ်လျှင် ကံချုပ်၏။ ခန္ဓဆင်းရဲချုပ်၏။ ကိလေသာဝဋ်

မြစ်ကို (သတိ-ပညာ)ဦးဆောင်သော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဖြင့်သာ ပယ်နိုင်၏။ (သတိ) ဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို (သိမ်းဆည်း)ပြီး (ပညာ)ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို (ထိုးထွင်း)သိမြင်ရ၏။ ကိလေသဝဋ်ဟူ သည် (နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ၊ သုဘသညာ၊ သုခသညာ)ဟူသော အနုသယသဘောတို့သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်တို့၌ မြဲ၏၊ အစိုးရ၏၊ တင့်တယ်၏၊ ချမ်းသာ၏ဟူ၍ (နှလုံးသွင်းမှား)နေခြင်းဖြစ်၏။

အနုသယကိလေသာ

(အကိန်းဓာတ် သို့မဟုတ် ကိလေသာဖြစ်ခွင့်)

ကာယကံ၊ ဝစီကံဖြင့် လွန်ကျူးမှုသည် (ဝိတိက္ကမ-ကိလေသာ) ဖြစ်၍ ယင်းကို သီလစောင့်ထိန်းခြင်းဖြင့် ပယ်ရှားနိုင်ပါသည်။ မနော ကံဖြင့် လွန်ကျူးမှုသည် (ပရိယုဋ္ဌာန-ကိလေသာ)ဖြစ်၍ ယင်းကို သမာဓိ အားဖြင့် ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန် ခပ်ကြာကြာပယ်ခွါနိုင်၏။ (အနုသယ-ကိလေ သာ)ဟူသည် သက်ဆိုင်ရာ အရိယမဂ်ပညာဖြင့်သာ သမုစ္ဆေဒပဟာန် အပြီး ပယ်ရှားနိုင်၏။ မပယ်နိုင်သေးပါက ခန္ဓာအစဉ်တွင် ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် ဟူ၍ မရှိပဲ အကိန်းဓာတ်အနေဖြင့် လိုက်ပါနေတတ်သော တရားမျိုးဖြစ်၏။ အနုသယ-ကိလေသာသည် (အာရုံကိန်းကိလေသာနှင့် သန္တာန်ကိန်း ကိလေသာ)ဟူ၍နှစ်မျိုးရှိ၏။ (ဝိပဿနာမဂ်သည် အာရုံကိန်း ကိလေ သာကို တဒင်္ဂပယ်)ရှားနိုင်၍ (အရိယမဂ်သည် သန္တာန်ကိန်းကိလေ သာကို သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် အပြီးပယ်)ရှားနိုင်သည်။

ဥပမာ မြင်ခိုက်ကြားခိုက်တွင် ဖြစ်သောရုပ်အစဉ် နာမ်အစဉ်ကို (အနိစ္စ၊ အနတ္တ)ဟု မသိအောင် (အဝိဇ္ဇာ)ဖုံးပေးထားသောကြောင့် မနောတွင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအဖြစ် နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာတို့ဖြင့် နှလုံးသွင်းမိပါက ယင်းအာရုံတွင် (အနုသယတဏှာ) ကိလေသာဖြစ်ခွင့်

(၅၈)

ကိန်း၏။ ယင်းအာရုံကြောင့် ကိလေသာသည် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနော
ကံအနေဖြင့် မပေါ်သေးသော်လည်း အကြောင်းတိုက်ဆိုင်ပါက **(ကိလေ
သာဖြစ်ခွင့်)** ရရှိသွား၏။ **(ဖြစ်ခိုက်မရှု ရုပ်နာမ်စု စွဲမှုဝင်ရောက်သည်။
- မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)**

ဥပမာ လူဟု ကြားပါက သောတဝိညာဏ်အခိုက်တွင် ဖြစ်သော
အသံအစဉ်ကို (အနိစ္စ၊ အနတ္တ)ဟု သတိဖြင့် နှလုံးမသွင်းမိလျှင် မနော
တွင် ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ (နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ)အနေဖြင့် (နှလုံးသွင်းမှား)ကာ
အနုသယ တဏှာကိန်း၏။ ဥပမာ သတိသည် ကိုယ်ထဲသို့ ရောဂါပိုး
မဝင်အောင် နှာခေါင်း၊ ပါးစပ်စည်းထားခြင်း၊ လက်အိပ်စွပ်ထားခြင်းကဲ့သို့
ဖြစ်၏။ ထိုကဲ့သို့ မကာကွယ်နိုင်ပါက ရောဂါပိုးဝင်ပြီး ရောဂါမပေါ်အောင်
ထိန်းရသကဲ့သို့ ကိလေသာမဖြစ်ပေါ်ရန် သီလ၊ သမာဓိတို့ဖြင့် ကာယကံ၊
ဝစီကံ၊ မနောကံတို့တွင် စောင့်ထိန်းရခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ပညာ
၏သဘောမှာ **‘ကိလေသာဖြစ်ခွင့်’** မရအောင် ကာကွယ်ခြင်းနှင့်တူ၏။

အာရမ္မဏာနုသယ (အာရုံကိန်းကိလေသာ)

(ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း - မဟာစည်)

ဒွါရ (၆)ပါး၌ ထင်ပေါ်လာသော အာရုံ တို့ကို **‘မမြဲ’**ဟု မသိမြင်လျှင်
‘မြဲသည်’ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု ကိလေသာတို့သည် **‘ဖြစ်ခွင့်’** ရကုန်၏။
ထိုသို့ ဖြစ်ခွင့်ရသောကြောင့် ထိုအာရုံ၌ မြဲသည့်အနေဖြင့် **‘ကိလေသာ
ကိန်း’**သည် မည်၏။ ဤသို့ကိန်းခြင်းကြောင့် နောင်ကာလ၌ အကြောင်း
ညီညွတ်တိုင်း ထိုအာရုံကို မြဲသည့်အနေအားဖြင့် စဉ်းစားဆင်ခြင်မိ၏။
ယင်းသည်ပင် **‘ပရိယုဋ္ဌာန’** ကိလေသာပင်တည်း။

တဖန် ထိုအာရုံကိုရရန်ဖြစ်စေ၊ ဖျက်စီးရန်ဖြစ်စေ အားထုတ်မိ
ပြန်၏။ ယင်းအားထုတ်မှုသည် **‘မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်သော ကိလေသာ’**တို့

သာလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ‘အဘိသင်္ခါရ’ပေတည်း။ ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံဟူသော ဤအဘိသင်္ခါရကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်သော ကာလ၌ ပဋိသန္ဓေစသော ဘဝသစ် ဝိပါက်ခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဘဝသစ် ဝိပါက်ခန္ဓာတို့သည် ကံကြောင့်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်၏။ ‘ကံ’သည်လည်း ‘မြဲသည်’ဟု ထင်မှတ်သော ‘ကိလေသာအစွမ်း’ကြောင့် ဖြစ်ရ၏။ မြဲသည်ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းမှု ကိလေသာမရှိက မဖြစ်ပေါ်နိုင်။ ဒွါရ (၆)ပါး၌ ထင်ပေါ်ဆဲခဏ၌ အာရုံတို့ကို မမြဲဟု အမှန်အတိုင်းသိမြင် ပါက မှတ်သိတိုင်းသော ထိုအာရုံ၌ ကိလေသာ မကိန်းဟူ၍၎င်း၊ ‘အာရမ္မဏာ ဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္န’ မည်သော အာရမ္မဏာနုသယ ကင်းငြိမ်းသည်ဟူ၍၎င်း ဆိုပေသည်။

မာလုကျပုတ္တသုတ်မှာ မြင်တိုင်းကြားတိုင်းမှာ မြင်ရုံကြားရုံမျှသာ ဖြစ်နေလျှင် သင်သည် ထိုမြင်တဲ့အဆင်း စသည်နှင့် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ အလိုဖြင့် မစပ်ဆိုင်ပဲ ရှိလိမ့်မည်။ မရှုမှတ်တဲ့သူမှာတော့ မြင်တဲ့အဆင်း ကို စိတ်မှာစွဲမှတ်ပြီး ပြန်စဉ်းစားတိုင်း တပ်မက်တဲ့ ရာဂလဲဖြစ်နိုင်တယ်၊ ဒေါသလဲဖြစ်နိုင်တယ်၊ မြဲနေတယ်ဆိုတဲ့ အသိမှား-မောဟလဲ ဖြစ်နေတယ်။ မပြတ်ရှုမှတ်တဲ့သူမှာတော့ ဘင်္ဂဉာဏ်ရောက်ရင် အာရုံရော ရှုသိမှုရော ချက်ချင်း ပျောက်ပျက်သွားတာကို ထင်ရှားတွေ့ပြီး (အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ) မျှလို့ သိနေတဲ့အတွက် (မြင်ရုံမျှ)သာ တည်ပါတယ်။ (စွဲပြီး ဘာမျှမကျန် ရစ်ဘူး)။ မရှုမိရင်တော့ ကိလေသာဟာ အဲဒီအာရုံမှာ (ဖြစ်နိုင်ခွင့်) ရှိနေတယ်။ ဖြစ်ခွင့်ရှိတဲ့ ကိလေသာကို (အာရမ္မဏာနုသယ)ခေါ်တယ်။

ရှုရတဲ့အာရုံမှာ ကိလေသာမဖြစ်နိုင်တာကို ‘ရှုမှုဝိပဿနာက တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့် ပယ်တယ်’လို့ဆိုတယ်။ ဒီတော့ ရှုရတဲ့အာရုံမှာ (ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်)မရှိပဲ ကင်းငြိမ်းဖို့ရာက လိုရင်းပါပဲ။ ရှုသိရတဲ့ အာရုံမှာ

ကိလေသာ ဖြစ်ခွင့်မရှိရင် တဒင်္ဂပဟာန်ကိစ္စလဲ ပြီးစီးပါတယ်။

သန္တာနာနုသယ (သန္တာန်ကိန်း ကိလေသာ)

(ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း - မဟာစည် ဒုတွဲ)

ပုထုဇဉ်၊ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်တို့၏သန္တာန်၌ မဂ်ဖြင့် မပယ်ရသေးသောကြောင့် အကြောင်းညီညွတ်လျှင် ဘယ်အချိန်မဆို ဖြစ်နိုင်သော ကိလေသာအပေါင်းသည် သန္တာနာနုသယ မည်၏။ မိမိ သန္တာန်၌ ကိန်းနေသော ကိလေသာဟုဆို၏။ သက်ဆိုင်ရာ အရိယမဂ်ဖြင့် ပယ်သတ်မှသာ အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်နိုင်၏။

ဝေဒနာနှင့်ငါ

ခြေထောက်ကို ခလုပ်တိုက်မိသောအခါ နာကျင်၏။ သို့သော် နာသွားလားဟု မေးကြသောအခါ ‘မနာပါဘူး၊ ဒီလောက်တော့ခံနိုင် ပါတယ်’ဟု ပြောတတ်ကြပါသည်။ အမှန်မှာ ခြေထောက်(ကိုယ်)မှာ ဒုက္ခ ဝေဒနာဖြစ်၍ နာသော်လည်း မနောမှာ ဥပေက္ခာပြုနိုင်သောကြောင့် ခြေထောက်နာတာကို ‘ငါခံနိုင်တယ်’ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ မနောက ဥပေက္ခာကို ‘ငါ’လုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မနောမှာ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာဖြစ်သော် လည်း နောက်စိတ်တွင် သတိမရှိသောကြောင့် ဝေဒနာကို ငါပြု၍ အတ္တ ပြု၍ အထင်မှား အယူမှားခြင်းဖြစ်သည်။ သတိရှိပါက ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ဝေဒနာကို ပိုင်းခြားသိပေမည်။ ဘုရားရှင်ကလည်း ကိုယ်သာနာ၍ စိတ် မနာစေရန် နကုလပိတုသုတ်တွင် ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။ (ကိုယ်နဲ့ စိတ်သာရှိ၍ ‘ငါ’ဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူသည် မရှိ။)

ဝေဒနာကို ‘ငါ’ဟုယူသောကြောင့် **(ဒိဋ္ဌာနုသယ)**ကိန်း၏။ ဝေဒနာ ၏အကြောင်းကို ဖဿဟု မသိမ်းဆည်းနိုင်သောကြောင့် **(ဝိစိကိစ္ဆာ နုသယ)**ကိန်း၏။ သုခဝေဒနာကို ပိုင်းခြားမသိသောကြောင့် **(ကာမရာဂါ**

နုသယ)ကိန်း၏။ ဒုက္ခဝေဒနာကို ပိုင်းခြားမသိသောကြောင့် **(ပဋိယာ
နုသယ)**ကိန်း၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို ပိုင်းခြားမသိသောကြောင့်
(အဝိဇ္ဇာနုသယ)ကိန်း၏။

“ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ”

မိခင်သည် သားကို လွန်စွာ နှစ်သက် ချစ်ခင်လှသောကြောင့် နို့ချို
တိုက်ကျွေး မွေးမြူပေးတတ်သော နို့ထိန်းအား များစွာသော အဖိုးအခ
ပေးရကုန်သကဲ့သို့ ဝေဒနာကို လွန်စွာသာယာခြင်းကြောင့် နို့ထိန်းနှင့်တူ
သော ရူပါရုံအစရှိသော အာရုံတို့ကို ပေးရကုန်၏။ ဝေဒနာကြောင့်
တဏှာဖြစ်သော်လည်း **(တဏှာသည် ရူပါရုံစသော အာရုံတို့ကိုသာ
တွယ်တာ တောင့်တ)**ကုန်၏။

ဝိပါကဝေဒနာ - တဏှာ၏အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ဝေဒနာမှာ
ဝိပါကဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သုခဝေဒနာတည်း။ ယင်းဝိပါက သုခ
ဝေဒနာသည် တဏှာအား **(ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိ)(တစ်မျိုးတည်းဖြင့်)**
ကျေးဇူးပြု၏။ အာရမ္မဏနှင့် ဥပနိဿယတို့၏ခြားနားပုံမှာ **(အာရမ္မဏ
ပစ္စည်းသည် ‘ဖြစ်ဆဲ’ ပစ္စယုပ္ပန်တရား၏ အာရုံမျှသာ)ဖြစ်၏။ (ဥပနိ
ဿယပစ္စည်းကဲ့သို့ အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေတတ်သည်ကားမဟုတ်။)**

“ဝေဒနာသုံးမျိုးကောက်ပုံ”

၁။ ဆင်းရဲဒုက္ခရှိပါက ချမ်းသာသုခကိုတောင့်တ၏။ ထို့အတူ
(ဒုက္ခဝေဒနာ)က သုခဝေဒနာကို တောင့်တသော**(တဏှာ)**အား **(ဥပနိ
ဿယ သတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြု၏။)**

၂။ ချမ်းသာခြင်းရှိသောသူသည် တိုး၍သာ ချမ်းသာသုခကို အလို
ရှိ၏။ ထို့အတူ **(သုခဝေဒနာ)**က ရအပ်ပြီးသောသုခထက် တိုး၍တောင့်
တတတ်သော**(တဏှာ)**အား **(ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြု၏။**

၃။ (ဥပေက္ခာဝေဒနာ)သည် (ငြိမ်သက်)ရကား (သုခ)ဟုပင် ဆို၏။ ထို့အတူပင် ဥပေက္ခာဝေဒနာကလည်း သုခကိုပင် လိုလားတောင့် တသော(တဏှာ)အား (ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြု၏။ သို့သော် အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာကား အနိဋ္ဌစင်စစ်ဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခ ဝေဒနာ၌ သွင်းယူရ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ပါက ချမ်းသာခြင်း သုခဝေဒနာကို တောင့်တသော တဏှာအား (ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြု၏။

“တဏှာနှင့်ကံ၏အကျိုး”

သတ္တဝါတို့သည် ကံကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာမည့်(အကျိုး)ကို လွန်စွာ (တောင့်တသည်၏အစွမ်း)ဖြင့် ကြိုးစား အားထုတ်တတ်ကြ၏။ သို့ဖြစ် ရကား (ဝိပါက-ဝေဒနာသည်သာလျှင် တဏှာအား) လွန်လွန်ကဲကဲ (ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်)ကျေးဇူးပြု၏။ (လူ့ချမ်းသာ၊ နတ်ချမ်းသာ၊ ဗြဟ္မာ ချမ်းသာအား တောင့်တခြင်း-တဏှာခြံရံလျက် အားထုတ်ကြကုန်၏။)

“သတိပြုရန်”

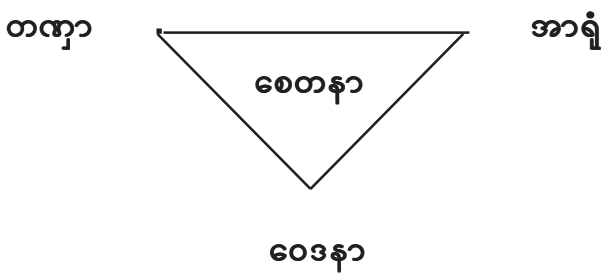
စက္ခုဒွါရဝီထိစသော ဝီထိများ၌ရှိသော ပဉ္စဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစိုင်း၊ သန္တိရဏ၊ တဒါရုံတို့နှင့်ယှဉ်သော (ဝိပါက် ဝေဒနာတို့ကသာ တဏှာ- လောဘအား ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်) ထူးထူးကဲကဲကျေးဇူးပြု၏။ (အာ ဝဇ္ဇန်း၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇောဝေဒနာ)တို့က (သာမည)အားဖြင့်သာ ဥပနိဿယ ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ အကြောင်း၌ ဝိပါက်ဝေဒနာကိုသာ ပဓာနကောက်ယူရသဖြင့် ‘အကြောင်းဝေဒနာနှင့်အကျိုးတဏှာ’တို့မှာ စိတ္တက္ခဏအတွင်းမဖြစ်ပဲ ‘စိတ္တက္ခဏများခြား’၍ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ယေဘုယအားဖြင့် ဥပနိဿယပစ္စည်းတို့၏သဘောသည် (နာနာဝီထိ -ဝီထိအသီးသီး)ဖြစ်တတ်သဖြင့် (အကြောင်းဝေဒနာနှင့် အကျိုး တဏှာတို့မှာ ဝီထိခြား)လျက်ပင် ရှိနေတတ်၏။ ထို့ကြောင့် အကြောင်း

တရားဘက်တွင်ရှိသော စက္ခုသမ္မဿဇာဝေဒနာအရ (စက္ခုဒွါရဝိထိနှင့် နောက်လိုက်မနောဒွါရဝိထိ)အတွင်းရှိ စိတ္တက္ခဏအသီးသီး၌ ယှဉ် သောဝေဒနာကိုပင် ‘ရူပတဏှာ၏အကြောင်း’တရားအဖြစ် ကောက် ယူရ၏။ ဝေဒနာကြောင့် အနာဂတ် (ဘဝသစ်)ကို တွယ်တာတပ်မက် သည့် ‘တဏှာဖြစ်ပုံ’ကိုသာ ပဓာနထားရခြင်းဖြစ်သည်။

“အနုသယဓာတ်ရှိသူ၌သာ”

ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်ရာဝယ် (အနုသယ-တဏှာဓာတ်ခံ ရှိသူ)၌သာ ပရိယုဋ္ဌာန-တဏှာ (လောဘ)သည် ‘ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်’အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အနုသယ ‘တဏှာဓာတ်’ကုန်ပြီးသော ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့၌ ဝေဒနာကြောင့် တဏှာမဖြစ်ပေ။ ‘အနုသယဓာတ်’နှင့် ရုပ်နာမ်အစဉ်တစ်ခု၌ အတူဖြစ်လျက်ရှိသော (ဝေဒနာ)သည်သာလျှင် တဏှာ၏ ‘အကြောင်းရင်း’ ဖြစ်သည်။

“တဏှာခြံရံသော စေတနာ”

တဏှာသည် အာရုံကို ရှာ၏။ သုခဝေဒနာပေးနိုင်သော အာရုံကို ရှာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအာရုံကိုရအောင် စေတနာဖြင့် အားထုတ်၏။ စေတနာသည် ဥပါဒါနာက္ခန္ဓာ-ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်၏။ သို့သော် အရဟတ္တ မဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ တဏှာခြံရံလျက်၏။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်သောအခါ အကုသိုလ်စိတ်သည် ယှဉ်၍မဖြစ်သော်လည်း အနုသယ-

ကိလေသာဖြစ်သော တဏှာသည် စေတနာကို ခြံရံလျက်ပင် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်စေတနာသည် ချုပ်ပျောက်သွားသော်လည်း ‘ကံ’ သတ္တိအဖြစ် ခန္ဓာအစဉ်၌ ‘အကျိုးပေးခွင့်’ ရှိနေ၏။ ထို့အခါ အကြောင်း တရားသည် ကံသတ္တိအဖြစ်ရှိသော်လည်း အကြောင်းခန္ဓာအနေဖြင့် မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်၏ ဒေသနာတွင် ခန္ဓာနှင့် ဥပါဒါနာက္ခန္ဓာ (၂)မျိုးသာ ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်လေသည်။

စေတနာနှင့်တဏှာ (အာဟာရဒီပနီ)

တစ်ဘဝမှာ တစ်ခါသေ၍ သတ္တဝါတို့ မရပ်မနား ဘဝဆက်ရအောင် နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို စေတနာသည် အပြင်းမောင်းနှင်၏။ သို့သော် သမုဒယသစ္စာ (တဏှာအဖော်သဟဲ)ရှိမှသာ ဘဝတစ်ပါး ဆက်နိုင်၏။ တဏှာမရှိက ဘဝမဆက်နိုင်။

ရဟန္တာတို့၏ စေတနာမှာ (အစေးအဖွဲ့တဏှာမရှိ)။ ထို့ကြောင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံဖြင့် စေတနာပါရှိသော်လည်း (တဏှာ အစေးအဖွဲ့မရှိသည့်)အတွက် ဇောဝီထိအဆုံးတွင် (ကံအဖြစ် သို့မရောက်)ဘဲ ပျောက်ပျက်လေ၏။ (စေတနာကို ငါ့စေတနာ)ဟူ၍ သာယာ သိမ်းပိုက်မှုသည် စေးဖွဲသော (တဏှာနှင့်တွဲဖက်)ကြပုံတည်း။

ထို့ကြောင့် ဘဝတစ်ပါးသို့ ပစ်ချတတ်သည့်အတွက် စေတနာ၌ ကြီးစွာသောဒုက္ခမျိုးကြီး (အာဒီနဝဉာဏ်-နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်)ထင်မြင်နိုင်ခဲ့ သည်ရှိသော် တဏှာ (၃)ပါးကိုလည်း ထင်မြင်နိုင်တော့သည်။

“စေတနာတစ်လုံးပိုင် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်”

မနောသဉ္ဇေတနာဟာရကို ပိုင်ပိုင်သိသည်ရှိသော် ကာမတဏှာ၊ ရူပတဏှာ၊ အရူပတဏှာတည်းဟူသော သုံးပါးသောတဏှာတို့ကို အလိုလို ပိုင်နိုင်မှုကိစ္စ ပြီးစီးကုန်၏။

ဆဋ္ဌမနေ့

“သစ္စာလေးပါး မြတ်တရား”

ဝိပဿနာဟူသည် သစ္စာလေးပါး တရားအမှန်ကိုသိမြင်ရန် အတွက် အားထုတ်ရသော အလုပ်ဖြစ်သည်။ နိဗ္ဗာန်ကို မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက် ပြုလျှင် သစ္စာ(၄)ပါးအပေါ်၌ ဖုံးနေသော မသိမှု အဝိဇ္ဇာကို ပယ်နိုင်၏။

- ၁။ ခန္ဓာငါးပါးမသိမှု - ဒုက္ခသစ္စာ၌ ဖုံးနေသော အဝိဇ္ဇာ
- ၂။ ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်းမသိမှု - သမုဒယသစ္စာ၌ ဖုံးနေသော အဝိဇ္ဇာ
- ၃။ ဒုက္ခချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်မသိမှု - နိရောဓသစ္စာ၌ ဖုံးနေသော အဝိဇ္ဇာ
- ၄။ ဒုက္ခချုပ်ရာရောက်ကြောင်းအကျင့်မသိမှု - မဂ္ဂသစ္စာ၌ ဖုံးနေသော အဝိဇ္ဇာ

“အဝိဇ္ဇာ အဖုံး(၄)ဖုံး ဖွင့်ခြင်း”

(၁) ဒုက္ခသစ္စာကို မှန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)
 မြင်ရာ၌ မျက်စိနှင့်အဆင်းသည် ရုပ် - စက္ခုဝိညာဏ်သည် နာမ်
 ကြားရာ၌ နားနှင့်အသံသည် ရုပ် - သောတဝိညာဏ်သည် နာမ်
 နံရာ၌ နှာခေါင်းနှင့်အနံ့သည် ရုပ် - ယာနဝိညာဏ်သည် နာမ်
 စားရာ၌ လျှာနှင့်အရသာသည် ရုပ် - ဇိဝှာဝိညာဏ်သည် နာမ်
 ထိရာ၌ ကိုယ်နှင့်အထိသည် ရုပ် - ကာယဝိညာဏ်သည် နာမ်
 တွေးရာ၌ မနောနှင့်သဘောသည် နာမ်ရုပ် - မနောဝိညာဏ်သည် နာမ်ဖြစ်၏။ ထိုသို့ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးခန္ဓာတို့တွင် ဖြစ်နေသော နာမ်ရုပ်တို့သည် ဒုက္ခသစ္စာဟု အမှန်သိမြင်ခြင်းသည် (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)ဖြစ်၏။

(၂) သမုဒယသစ္စာကို မှန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)

တဏှာ (ဥပါဒါန်)ကို ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်းဟု အမှန်သိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)ဖြင့် အဝိဇ္ဇာအဖုံးကို ဖွင့်နိုင်၏။

(၃) နိရောဓသစ္စာကို မှန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)

ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် နိရောဓသစ္စာအပေါ်မှ အဝိဇ္ဇာ အဖုံးကိုဖွင့်ခြင်းဖြစ်သည်။

(၄) မဂ္ဂသစ္စာကို မှန်စွာသိမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)

သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝဟူသော ဤသုံးပါးကား သီလမဂ္ဂင်တည်း၊ သီလသိက္ခာတည်း၊ သီလကျင့်စဉ်တည်း။

သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ ဟူသော ဤသုံးပါးကား သမာဓိမဂ္ဂင်တည်း၊ သမာဓိသိက္ခာတည်း၊ သမာဓိကျင့်စဉ်တည်း။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပဟူသော ဤမဂ္ဂင်နှစ်ပါးကား ပညာမဂ္ဂင်တည်း၊ ပညာသိက္ခာတည်း၊ ပညာကျင့်စဉ်တည်း။

သမ္မာသင်္ကပ္ပ မှန်စွာကြံစီသုံးသပ်မှ မှန်စွာမြင်ခြင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပေမည်။ ထို့ကြောင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပသည် မျက်မှန်နှင့်တူ၏။ မျက်မှန်တပ်မှ အမြင်ကြည်သကဲ့သို့ သမ္မာသင်္ကပ္ပလုပ်မှလည်း သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပေမည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်ပေါ်မှလည်း မဂ္ဂသစ္စာအပေါ်မှ အဝိဇ္ဇာအဖုံးကို ဖွင့်နိုင်၏။

“သမ္မာသင်္ကပ္ပ”

၁။ နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပ - ကာမအာရုံမှ လွတ်ကင်းသော ကြံစီခြင်း
(ကာမသင်္ကပ္ပမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းသညာနှင့်ယှဉ်၏။)

၂။ အဗျာပါဒသင်္ကပ္ပ - ဖျက်စီးခြင်းမှ လွတ်ကင်းသော ကြံစီခြင်း
(ဗျာပါဒသင်္ကပ္ပမှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းသညာနှင့်ယှဉ်၏။)

၃။ အဝိဟိံ သာသင်္ကပ္ပ - ညှဉ်းဆဲခြင်းမှ လွတ်ကင်းသော ကြံစီခြင်း
(ဝိဟိံ သာသင်္ကပ္ပ မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်းသညာနှင့်ယှဉ်၏။)

ထို့ကြောင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပသည် ကာမသင်္ကပ္ပ၊ ဗျာပါဒသင်္ကပ္ပ၊ ဝိဟိံ သာသင်္ကပ္ပတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း သညာတို့၏ ကွဲပြားကုန်သည်၏

အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်၏ရှေ့အဖို့၌ ဖြည့်ကျင့်ရသော ပုဗ္ဗဘာဂ သတိ ပဋ္ဌာန် ကျင့်စဉ်ပိုင်း၌ မတူကွဲပြားမှု ရှိကုန်၏။

အရိယမဂ်ခဏ၌ကား ကာမသင်္ကပ္ပ၊ ဗျာပါဒသင်္ကပ္ပ၊ ဝိဟိံသ သင်္ကပ္ပဟူသော **(အကုသိုလ်ဝိတက်)**ကို ဖြတ်တောက်လိုက်ခြင်းဖြင့် **(မဖြစ်ခြင်းကိုပြီးစီး)**စေသည်၏အစွမ်းဖြင့် အရိယမဂ္ဂင် (၈)ပါးကို ဖြည့်စေလျက် တစ်ပါးတည်းသာဖြစ်သော **(အရိယမဂ်နှင့်ယှဉ်သော ကုသလ ဝိတက်)**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤကုသလဝိတက်သည် ကုသလ သင်္ကပ္ပဖြစ်၍ သမ္မာသင်္ကပ္ပမည်၏။

အရိယမဂ်၏ရှေ့အဖို့၌ ဖြည့်ကျင့်ရသော ပုဗ္ဗဘာဂ သတိပဋ္ဌာနမဂ် အရာ၌ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၏ ကိစ္စရပ်တို့သည် အရှုခံအာရုံအလိုက် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားနိုင်၏။

၁။ ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်သည့် **(ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး)**တည်းဟူသော အာရုံ ပေါ်သို့ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေးခြင်းသည် သမ္မာသင်္ကပ္ပတည်း။ ယင်းဒုက္ခ သစ္စာတရားတို့ကို **(သဘာဝလက္ခဏာ)**သို့ ဆိုက်အောင် ထိုးထွင်း သိခြင်း ကား **သမ္မာဒိဋ္ဌိ**တည်း။

၂။ သမုဒယတရားဖြစ်သည့် အာရုံအသီးသီးပေါ်သို့ စိတ်ကို ရှေးရှု တင်ပေးခြင်းသည် သမ္မာသင်္ကပ္ပတည်း။ ယင်းသမုဒယသစ္စာတရားနှင့် ဒုက္ခသစ္စာတို့၏ **(ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှုသဘော)**ဟူသော အာရုံ ပေါ်သို့ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေးခြင်းကား **(သမ္မာသင်္ကပ္ပ)**တည်း။

သမုဒယသစ္စာတရားတို့ကို သဘာဝလက္ခဏာသို့ဆိုက်အောင် ထိုးထွင်း သိခြင်း၊ **(သမုဒယသစ္စာနှင့် ဒုက္ခသစ္စာတို့၏ ကြောင်းကျိုးဆက် နွယ်မှု)** သဘောကို ထိုးထွင်းသိခြင်းတို့ကား **သမ္မာဒိဋ္ဌိ**တည်း။

၃။ ဒုက္ခသစ္စာနှင့်သမုဒယသစ္စာတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ၊ ဒုက္ခ

အခြင်းအရာ၊ အနတ္တအခြင်းအရာ၊ အသုဘအခြင်းအရာ အာရုံပေါ်သို့ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေးခြင်းသဘောသည် သမ္မာသင်္ကပ္ပတည်း။ ယင်း ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာတို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘတရားတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကား သမ္မာဒိဋ္ဌိတည်း။

ဤသမထ-ဝိပဿနာပိုင်း၌ **‘ပထမဈာန်’**နှင့်ယှဉ်သော **‘ဝိတက်’**၊ **‘ဝိပဿနာဉာဏ်’**အားလုံးနှင့်ယှဉ်သော **‘ဝိတက်’**ဟူသမျှသည် သမ္မာသင်္ကပ္ပ အမည်တည်း။ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်ကား ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ရရှိရေးအတွက် အလွန်ကျေးဇူးများသော တရားပင် ဖြစ်၏။ (သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်)က တင်ပေးထားသော (အာရုံ)ကို သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်က ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ **‘ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍သိမြင်’** ခြင်းတည်း။

ကိလေသာ-ခန္ဓာ-နိဗ္ဗာန်

ကိလေသာ (၃)မျိုးရှိ၏။ ကာယကံ၊ ဝစီကံဖြင့် လွန်ကျူးသော **ဝိတိတ္တမ-ကိလေသာ**၊ မနောကံဖြင့်လွန်ကျူးသော **ပရိယုဋ္ဌာန-ကိလေသာ** နှင့် အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ ခန္ဓာအစဉ်မှာ ကိန်းနေသော **အနုသယ-ကိလေသာ**တို့ဖြစ်သည်။ ကာယကံ၊ ဝစီကံလွန်ကျူးမှုကို သီလဖြင့်၎င်း၊ မနောကံလွန်ကျူးမှုကို သမာဓိဖြင့်၎င်း ပယ်ခွာနိုင်၏။ အနုသယကိလေသာကို အရိယမဂ်ပညာဖြင့်သာ အကြွင်းမဲ့ ပယ်ရှားနိုင်၏။

ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်မရှိသော အနုသယကိလေသာသည် အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ ခန္ဓာကဲ့သို့ (**ဖြစ်-တည်-ပျက်မရှိပဲ**) ခန္ဓာအစဉ်တွင် လိုက်ပါနေ၏။ ကုသိုလ်စိတ်နှင့် အကုသိုလ်စိတ်တို့သည် ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်အားဖြင့် အပြိုင်ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်း မရှိကြသော်လည်း ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်နေသော ခန္ဓာအစဉ်တွင် အနုသယ-ကိလေသာဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့သည် (**ခြံရံလျက်**)ရှိကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အားထုတ်မှု သင်္ခါရ-ကုသိုလ်

စေတနာတို့သည် ကံမြောက်နေခြင်းဖြစ်၏။ ‘ကံ’ ဟူသောအကြောင်း တရားတို့ ရင့်ကျက်ပြည့်စုံပါက ဇာတိ-ဇရာမရဏဟူသော အကျိုးတရားတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အနုသယ-ကိလေသာသည် ခန္ဓာမဟုတ်၊ ခန္ဓာကဲ့သို့ ဥပါဒ်-ဌိ-ဘင် မရှိ၊ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ ခန္ဓာနှင့် လည်း မကင်းနိုင်ချေ။

ထို့အတူ နိဗ္ဗာန်သည် ခန္ဓာမဟုတ်၊ သို့သော် ခန္ဓာနှင့်ကင်း၍လည်း မဖြစ်နိုင်၊ ခန္ဓာ၏အဆုံးမှာ နိဗ္ဗာန်ရှိ၏။ နိဗ္ဗာန်သည် ထာဝရရှိနေသော နိရောဓသစ္စာတရားဖြစ်၏။ ထို့အတူ အနုသယ-ကိလေသာဟုဆိုသော တဏှာသည်လည်း အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ ခန္ဓာအစဉ်မှာကိန်း၍ ထာဝရရှိနေသော သမုဒယသစ္စာတရားဖြစ်၏။ ထိုအခါ အနုသယ ကိလေသာဖြစ်သော တဏှာ-ဥပါဒ်အခြံအရံဖြင့် စေတနာတို့ကို သုခ ရကြောင်းဟု ထင်မှတ်လျက် အဘိသင်္ခါရအမှု အားထုတ်မှုပြုကြကုန်၏။

ထိုကဲ့သို့ အားထုတ်မှု ပြုကြခြင်းသည် ဒုက္ခချုပ်ရာ (နိရောဓသစ္စာ) နှင့် ဒုက္ခချုပ်ရာရောက်ကြောင်း အကျင့်ကောင်း (မဂ္ဂသစ္စာ)ကို အမှန် မသိသောကြောင့်ဖြစ်၏။ ဤသို့ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို မသိမှု အဝိဇ္ဇာ ကြောင့် သုခရကြောင်းဟု ထင်မှတ်လျက် သင်္ခါရအမှုတို့ကို **(အနုသယ- ကိလေသာ ခြံရံလျက်)** အားထုတ်မှုကြောင့် ဇာတိ-ဇရာမရဏဟူသော ဒုက္ခသစ္စာ အကျိုးတရားတို့သာ ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏။ သံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲ တို့သာ မပြတ်မစဲ ကြောင်းကျိုးဆက်လျက် ဖြစ်ကြလေကုန်၏။

ထို့ကြောင့် အနုသယ-ကိလေသာသဘောသည် အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်သေးသမျှ ခန္ဓာအစဉ်၌ ထာဝရရှိနေ၏။ ထို့အတူ ခန္ဓာ၏အဆုံး ခန္ဓာချုပ်ရာ၌လည်း နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်သည် ထာဝရရှိနေ၏။ ထိုအခါ ဝိပဿနာအလုပ်သည် ခန္ဓာငါးပါးဖြစ်သော ရုပ်သဘော နာမ်သဘော

တို့ကို အရှိကိုအရှိအတိုင်း သဘာဝကျကျ ထိုးထွင်းသိမြင်၍ မဂ္ဂင် ရှစ်ပါးဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရန် ပွားများကြခြင်းဖြစ်၏။

ခန္ဓာတို့၏သဘာဝကို လေ့လာသောအခါ ခန္ဓာတို့သည် ရှေ့နောက် ဖြစ်-တည်-ပျက် အစဉ်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နေသောကြောင့် ရှေ့ခန္ဓာ၏သဘောကို နောက်ခန္ဓာဖြင့် သိမြင်ရ၏။ နောက်ခန္ဓာဖြင့် ရှေ့ခန္ဓာကို တပြိုင်နက် တချိန်တည်း၌ မျက်စိအောက်မှာ တိုက်ရိုက် မြင်ခြင်းမျိုးကဲ့သို့ မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာတို့ကို **‘လက္ခဏာသဘော၊ ကိစ္စသဘော’**တို့ဖြင့်သာ နောက်ခန္ဓာ၏**‘အာရုံ’**အဖြစ် သိမြင်ရ၏။ ထို့အတူ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ တို့သည်လည်း လက္ခဏာများသာဖြစ်၏။ ဝိပဿနာဟူသည် ပရမတ် တရားတို့ကို ရှုရသည်ဆိုသော်လည်း ရုပ်နာမ်တို့၏ **(သဘာဝလက္ခဏာ နှင့်သာမညလက္ခဏာ)**တို့ကိုသာ ရှုပွားရခြင်းဖြစ်၏။ သို့သော် လက္ခဏာ ဟူသည်ကား ခန္ဓာမဟုတ်၊ ခန္ဓာနှင့်လည်း ကင်း၍မဖြစ်။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာ၏သဘာဝမှာ လွန်စွာသိမ်မွေ့ နက်နဲရကား ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း သိမြင်အပ်သော အရာများသာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာ ဟူသည် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် ပွားများ အားထုတ်၍ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုကာ သစ္စာလေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ကုသလာ ကုသလံ ဇဟံ

လယ်တီဆရာတော် ဘုရားကြီးဆုံးမသလို ရေသည် မြင့်ရာမှ နိမ့်ရာသို့စီးဆင်းခြင်းသည် ပကတိသဘောဖြစ်၏။ သို့သော် နိမ့်ရာမှ မြင့်ရာသို့ ရေသည် အလိုလိုမရောက်ပါ။ ပြုပြင်ရ၏၊ အားထုတ်ရ၏။ ထို့အတူ **အကုသိုလ်သည် လောကတွင် ပကတိသဘော**ဖြစ်သည်။ ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပြီး နောက်ကာလ၌ ဘဝကို တပ်မက်သော လောဘ

စိတ် (ဘဝနိကန္တိ)သည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ထို့အတူ အကုသိုလ်၏ ပကတိ သဘောသည် ပဋိသန္ဓေနေပြီး နောက်ကာလမှစ၍ သဘာဝအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်၏။ သို့သော် ကုသိုလ်အတွက်မူကား ပြုပြင်ရ၏။ အားထုတ်ရ၏။

ထို့ကြောင့် သံသရာတစ်လျှောက်လုံးတွင် **အကုသိုလ်ကို ကုသိုလ် ဖြင့် ပယ်သတ်ရသည့်အလုပ်သာရှိ၏။** အကုသိုလ်ကို ဒါနဖြင့်၎င်း၊ သီလ ဖြင့်၎င်း၊ သမာဓိဖြင့်၎င်း၊ ဝိပဿနာပညာ၊ မဂ်ပညာဖြင့်၎င်း နောက်ဆုံး **အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကုသိုလ်ဟူသမျှကို အပြီးပယ်သတ်နိုင်မှသာ ကုသိုလ်ကိစ္စဟူသမျှ ပြီးစီးတော့၏။** အကုသိုလ်ကို ပယ်ခြင်းခြင်းကြောင့် ကုသိုလ်ဟု အမည်ရခြင်းဖြစ်၏။ အကုသိုလ်မရှိပါက ကုသိုလ်ကိစ္စကုန် ခြင်းကြောင့် ကုသိုလ်မဖြစ်တော့ပဲ ကြိယာအဖြစ်သာ မည်တော့သည်။

အမှားအမှန်နှင့် ကုသိုလ်အကုသိုလ်

လောကတွင် အမှားအမှန်ကိုသာ အဓိကထားကြပါသည်။ မှန်တယ် ဟုပြောလျှင် ကြိုက်၍ မှားတယ်ဟုပြောလျှင် မကြိုက်ပါ။ မှန်တယ်၊ မှားတယ်ဟူသည် သမုတိနယ်အနေဖြင့်သာ ပြောဆိုကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တချို့အမှန်တို့ကို အမှားအမြင်တွင် အမှန်ထင်အောင် (တရားဝင်ဖြစ်အောင်) အကုသိုလ်ဖြင့် ပြုလုပ်တတ်ကြပါသည်။ လောက သဘောတွင် အမှားအမှန်ကို ရှေ့တန်းတင်ကြပါသည်။ အမှားအမှန်မှာ ကိုယ့်နောက်ဘဝအတွက် မပါပါ။ ကုသိုလ်-အကုသိုလ် ကံသည်သာ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်ပါသည်။

မိမိချမ်းသာမှု သုခကို ကုသိုလ်ဖြင့်လည်း ရယူနိုင်သလို အကုသိုလ် ဖြင့်လည်း ရယူနိုင်ပါသည်။ လူသားတို့သည် ချမ်းသာချင်ကြသလို မိမိ လုပ်တာကိုလည်း မှန်တယ်ဟု အထင်ခံချင်ကြ၏။ အမှန်မှာ ယင်းတို့သည် အဓိကမဟုတ်ပဲ ကုသိုလ်-အကုသိုလ်သည်သာ အဓိကဖြစ်ပါသည်။

(၇၂)

မိမိကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာသည် ကုသိုလ်-အကုသိုလ်ကံသာဖြစ်သည်ဟု အသိအားနည်းကြခြင်းဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်ဖြင့် ချမ်းသာခြင်းသည် ချေးငွေဖြင့် ချမ်းသာနေသကဲ့သို့ နောက်ဘဝတွင် အရင်းရောအတိုးပါ အပါယ်ဘုံတွင် ဆင်းရဲ ပင်ပန်းစွာ ပေးဆပ်ရပေမည်။

ကံသတ္တိ

ကံသည် ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် ကိန်း၍လိုက်ပါနေသည်ဟု ဆို၏။ ထိုအခါ ကံကို အမြဲကိန်းနေသည့်သဘော အတ္တအမြင်ဖြင့် အယူမှားကြသည်။ ကံ၏အနတ္တသဘောကို နားလည်ရန် ဥပမာပေး၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ ဌာနတစ်ခုတွင် စနေနေ၌ အလုပ်ရှိ၍ လာရောက်ရန် လူကြီးမှ အမိန့်စာထုတ်ပါသည်။ ထိုအမိန့်စာကို ဝန်ထမ်းတစ်ဦးစီအတွက် မိတ္တူကူးပါသည်။ ထိုအခါ ထိုအမိန့်စာမှ စာလုံးတို့သည် မိတ္တူစာရွက်များပေါ်သို့ ကူးပြောင်းခြင်းမရှိပါ။ သို့သော် ထိုမိတ္တူစာရွက် များတွင်လည်း ထိုအမိန့်စာ၏သတ္တိသည် ပါရှိလေသည်။

ထိုမိတ္တူစာကို ဖတ်ရသည့်ဝန်ထမ်းများတွင်လည်း ထိုမိတ္တူစာမှ အမိန့်သတ္တိကြောင့် စနေနေ့တွင် ရုံးသွားရပေမည်။ ထိုစာရွက်ကို မိမိဖတ်ကြည့်သောအခါ ထိုအမိန့်သတ္တိမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ထိုမိတ္တူစာရွက်တွင် အမိန့်သတ္တိသည် ရှိ၏ဟုလည်း မဆိုနိုင်သလို မရှိဟုလည်း မဆိုနိုင်ပါ။ အကြောင်းမကင်းသူတို့သာ အကျိုးအဖြစ် အမိန့်ရှိ၍ အကြောင်းမရှိပါက အကျိုးမဖြစ်ပေါ်ပါ။ အနတ္တသဘောသာဖြစ်ပါသည်။

ထို့အတူ ကံသတ္တိ၏သဘာဝသည်လည်း ရုပ်နာမ်အစဉ်တွင် အမြဲကိန်းနေသည်ဟု တရားသေ အတ္တအယူမျိုးမရှိပါ။ အကြောင်းပြည့်စုံပါကအကျိုးဖြစ်၍ အကြောင်းမပြည့်စုံပါကလည်း အကျိုးအားဖြင့် မဖြစ်ပေါ်ပါ။ ထို့ကြောင့် ကံသတ္တိကို (အမြဲရှိသည်)ဟုလည်း မဆိုနိုင်သလို

မရှိဟူ၍လည်း (ပြတ်စဲခြင်း)သဘောမျိုး မရှိပါ။ ဤသို့သိမြင်ပါက ကံ၏ သဿတဒိဋ္ဌိနှင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဟူသော အတ္တအယူမှလွတ်သော အနတ္တ သဘာဝကို သိမြင်နားလည်နိုင်ပေမည်။ ကံဟူသည် ဥပါဒိ-ဋီ-ဘင်ဟူ၍ မရှိသော်လည်း ခန္ဓာအစဉ်၌ အကြောင်းတရားတို့ပြည့်စုံပါက အကျိုး ပေးခွင့်အနေဖြင့် အမြဲရှိနေသော သဘာဝတရားဖြစ်၏။ မျိုးစေ့ဥပမာနှင့် တူ၏။ မြေ၊ ရေ၊ နေရောင်ခြည်စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရားတို့ပြည့်စုံပါက အပင်ပေါက်ခြင်းဟူသော အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင် ဖြစ်၏။ ထို့အတူ ခန္ဓာအစဉ်တွင် ကိန်းနေသော ကံတရားသည် အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် တဏှာကို မပယ်ရသေးသမျှ အကျိုးပေးခွင့်တို့ ရနေမည်သာဖြစ်၏။ အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်သာ ကံ၏အကျိုးပေးခွင့်ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ရှားနိုင်သည်။

မျက်မြင်နှင့်ဉာဏ်မြင်ဥပမာ

အရှေ့နေထွက်၍ အနောက်နေဝင်သည်ကို လူတိုင်းသိပါသည်။ သို့သော် ကမ္ဘာမှ အာကာသသို့ ထွက်ကြည့်ပါက နေသည် ဝင်တာလည်း မရှိသလို ထွက်တာလည်းမရှိပါ။ ကမ္ဘာကသာလည်၍နေကို လှည့်ပတ် နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အမှန်သိပြီးသူသည် ကမ္ဘာသို့ပြန်လာပါက အများနှင့် ပြောသောအခါ အရှေ့ကနေထွက်၊ အနောက်မှာ နေဝင်လို့သာ ပြောရ ပါသည်။ မျက်မြင်တွင် အမှန်ဖြစ်သောကြောင့် နေသည် ဝင်တာလည်း မရှိဘူး၊ ထွက်တာလည်းမရှိဘူးဟု ပြောမရပါ။ ပြောလျှင်လည်း မိမိသာ အရူးဖြစ်ပေမည်။ ထို့ကြောင့် နေဝင်နေထွက်ကို မျက်မြင်ပြောရသော် လည်း ဉာဏ်မြင်တွင် အမှန်ကိုသိထားသောကြောင့် အယူအစွဲလွတ်ကာ ပြောရုံ မျှသာပြောခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အပြစ်ကင်လေသာ ခံရတော့နာမ်ရုပ်

မကောင်းမှု အကုသိုလ်အလုပ်တို့သည် ကိလေသာကြောင့်ဖြစ်၏။

သို့သော် အပြစ်ပေးကြသောအခါ နာမ်ရုပ်ကို အပြစ်ပေးကြ၏။ အပြစ် မြင်လျင်လည်း နာမ်ရုပ်ကိုသာအပြစ်မြင်၏။ ဥပမာ သူတပါးဥစ္စာ ခိုးမှုသည် ကိလေသာကြောင့်ဖြစ်၏။ သို့သော် အပြစ်ပေးခံရပါက ရုပ်နာမ်ကိုသာ ထောင်ချခြင်းဖြစ်သည်။ အမှန်မှာ ကိလေသာအပြစ်ကိုသာ ပယ်ရန်ဖြစ် ၏။ လောက ဥပမာအားဖြင့် ကူးစက်ရောဂါဖြစ်သူကို အခြားသူများနှင့် ရောမထားပဲ ရောဂါမကူးစက်ရန် သိခြားခွဲထားရ၏။ ယင်းသဘောသည် အပြစ်ပေးခြင်းမဟုတ်ပါ။ ရောဂါပျောက်ကင်းသောအခါမှ ပုံမှန်နေထိုင်ရ၏။

ထို့အတူ ကိလေသာဆိုးတို့ကြောင့် အခြားသူများကို ဒုက္ခမဖြစ် အောင် သီးခြားခွဲထားကာ ကိလေသာရောဂါဆိုးကို ကုသပေးခြင်းဖြစ်၏။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ ကိလေသာပယ်သည့် သဘောမသက်ရောက်ပဲ နာမ်ရုပ် ကိုထောင်ချ၍သာ ညဉ့်ဆဲအပြစ်ပေးသည့်သဘောဖြင့် တဦးက အခြား တဦးကို အပြစ်ပေးနိုင်သည်ဟု အတ္တအယူဖြင့် ကျင့်သုံးနေကြခြင်းဖြစ်၏။

အမှန်မှာ ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးသာရှိ၏။ တန်ခိုးရှင်၊ ဖန်ဆင်းရှင်မရှိပါ။ ဖန်ဆင်းရှင်သဘောမျိုး တဦးက အခြားတဦးကို အပြစ်ပေးနိုင်ခြင်းမရှိ သလို ချီးမြှောက်နိုင်ခြင်းလည်း မရှိပါ။ လောကအလိုအားဖြင့်သာ ချီး မြှောက်ခြင်း၊ အပြစ်ပေးခြင်းတို့ရှိကြကုန်၏။ သဘာဝတရားကြီးတွင် ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးသာ သူ့သဘောသူ့ဆောင်၍ အနတ္တသဘောဖြင့် ဖြစ်ပေါ် နေခြင်းဖြစ်သည်။ သဘာဝတရားတို့တွင် အတ္တမရှိ၊ အနတ္တသာရှိကြကုန်၏။

ပကတိသဘော (ဓမ္မတာသဘော)

ဘာဝနာဒီပနီတွင် ရေသည် နိမ့်ရာသို့ စီးမြဲဓမ္မတာဖြစ်၏။ အထက် သို့ဆန်တက်စေလိုသော် ပြုပြင်အားထုတ်မှု၏အစွမ်းဖြင့်သာ ဆန်တက် ရ၏။ ထို့အတူ ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှု နှစ်ပါးတို့တွင် **(ပျက်မှုသည်ကား ဓမ္မတာတည်း။)** ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ပကတိ

(၇၅)

သဘောတည်း။ ထို့အတူ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ သုခ-ဒုက္ခနှစ်ပါးတို့တွင် **(ဒုက္ခသည်ကား ဓမ္မတာတည်း။)** သုခသည်ကား ပြုပြင်မှုနှင့်ကင်း၍ ဖြစ်နိုင်သော ပကတိသဘောမဟုတ်။ ရုပ်နာမ်တို့၏ပကတိသဘောကို သိလိုပါက ခပ်သိမ်းသောပြုပြင်မှုတို့ကို ဉာဏ်နှင့်ပယ်ရှား၍ သူ့ပကတိ အတိုင်းထားကြည့်သော် ဆုတ်ယုတ်ညှိုးနွမ်း၍ ပင်ပန်းပျက်စီးသွားကုန် လတ္တံ့။ ထို့ကြောင့် **(ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ဒုက္ခမျိုးသာ အမှန်)**ဖြစ်၏။ **(ပြုပြင်နေရမှုကား)** အလွန်ကြီးကျယ်လှသော **(သင်္ခါရဒုက္ခကြီး)**ပင်တည်း။

ကိလေသနှင့်ဝိပါက

ဝိပါကဟူသော အကျိုးတရား၏စင်ကြယ်မှုသည် ပကတိသဘော ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ညစ်ပတ်သောလက်ဖြင့် လက်ခုပ်တီးပါက ထွက်လာ သောအသံမှာ ညစ်ပတ်ခြင်းမရှိပါ။ အနံ့တို့ဖြင့်မွှေးပြီး ဖြူစင်နေအောင် ဆေးကြောထားသောလက်ဖြင့် လက်ခုပ်တီးပါကလည်း အသံသည် မွှေးထွက်မလာပါ။ အသံသည် ပကတိသဘောအားဖြင့် သူ့သဘော သူ့ဆောင်ကာ ဖြူစင်ပါသည်။ ထို့အတူ အသံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သောတဝိညာဏ်သည်လည်း နဖာချေးကြောင့် ညစ်ပတ်ခြင်း မရှိသလို နားကိုစင်ကြယ်အောင် သန့်ရှင်းထားသောကြောင့်လည်း ပိုပြီးမဖြူစင်ပါ။ ထို့ကြောင့် **အသံနှင့်သောတဝိညာဏ်**ဆိုသော ဝိပါက ရုပ်နာမ်တို့သည် ပကတိအားဖြင့် **စင်ကြယ်**ကုန်၏။ မနောတွင် **(အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်)** ဟူသော ကိလေသဝဋ်ကြောင့် **(နှလုံးသွင်းမှား)**ပြီး ညစ်ငြူးရခြင်း ဖြစ်၏။ ကိလေသဝဋ်ကို အရိယမဂ်ဖြင့်ပယ်နိုင်လျှင် ဝိပါက၏ပကတိ စင်ကြယ်မှု သဘောသည် သူ့သဘောအတိုင်း ထင်ရှားလာပေမည်။

ဝိပါကနှင့်ကမ္မ

ဝိပါကဟူသည် အာရုံ (၆)ပါးနှင့်ဒွါရ (၆)ခုတို့ ထိတွေ့မှုရှိတိုင်း

ဖြစ်ခိုက် ရုပ်နာမ်တို့သည် အကြွင်းအကျန်မရှိ ချုပ်ပျောက်ကြ၏။ ထိုအခါ ကမ္မသည် ပြုကာမျှ ပြောကာမျှ ကြံကာမျှသာ ဖြစ်ကုန်၏။ ဝိပါက၏ **(ဖြစ်ပေါ်သမျှသည် ချုပ်ပျောက်ကြ၏) “ယံကိဉ္စိသမုဒယဓမ္မံ သဗ္ဗတံ နိရောဓဓမ္မံ”**ဟု သိမြင်ပါက (နိစ္စ)ဖြင့် နှလုံးသွင်းမမှားတော့ပဲ အနိစ္စဖြင့် နှလုံးသွင်းမှန်ကာ ပြောကာမျှ ပြုကာမျှသာဖြစ်၏။ ဝိပါက၏**‘ချုပ်မှု’**ကို **‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’**ဖြင့် မသိမြင်သောကြောင့် ရုပ်နာမ်ကို ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် (နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ)ဖြင့် **‘အရိ’**ယူကာပြောဆိုနေသောကြောင့် အဘိသင်္ခါရတို့ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းဖြစ်၏။ ဝိပါက၏**‘ချုပ်မှု’**ကို အမှန်မမြင်သောကြောင့် **(နိစ္စ၊ အတ္တ၊ သုဘ၊ သုခ)**အဖြစ် **(နှလုံးသွင်းမှား)**ကာ **‘တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ’**တို့ဖြင့် ပြောဆို လုပ်ကိုင် ကြံစီနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဥပမာ နားကကြားသည့် နာရီခေါက်သံ ‘ဒေါင်’သည် ချက်ချင်း ပျက်သော **(အနိစ္စတရား၊ အနတ္တတရား)**တို့ဖြစ်၏။ သို့သော် သာမန် လူတို့တွင် မနောကသညာဖြင့် တစ်နာရီထိုးပြီဟု **(နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ)**ဖြင့် အခိုင်အမာ ယူလိုက်ခြင်းသည် **‘နှလုံးသွင်းမှား’**ခြင်းဖြစ်သည်။

အမှန်မှာ နာမ်ရုပ်တို့သည် သောတဝိညာဏ်အခိုက်၌ ချက်ချင်း ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်နေ၏။ ထိုကဲ့သို့ ကြားခိုက်နာမ်ရုပ်တို့၏(အနိစ္စ၊ အနတ္တ) လက္ခဏာတို့ကို သတိရှိမှ သိမြင်နိုင်၏။ ကြားပြီးနောက် ချက်ချင်း သတိမပြုမိပါက **(နိစ္စသညာ၊ အတ္တသညာ)**ဖြင့် မနော၌ **(နှလုံးသွင်းမှား)** လေသည်။ မြင်ခိုက် ကြားခိုက်တွင် **‘မမြဲ’**ဟု သတိဖြင့်နှလုံးသွင်းမှန် သောသူသည် မနောတွင် တစ်နာရီဟု သညာပေါ်သော်လည်း ထိုသညာ သည် **(အနိစ္စသညာ၊ အနတ္တသညာ)**ဖြင့် **(နှလုံးသွင်းမှန်)**သောကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ အမြင်မှန် ဖြစ်လေသည်။

သတ္တမနေ့

“မာလုကျပုတ္တသုတ်တရားတော်”

(မဟာစည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး)

မာလုကျပုတ္တရဟန်းသည် အသက်ရှစ်ဆယ်ကျော်ကိုးဆယ်အရွယ် အိုမင်းရင့်ယော်လှပြီဖြစ်သော်လည်း “မြတ်စွာဘုရား တပည့်တော်အား အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် တရားကိုဟောကြားတော်မူပါ။ တရားတော်ကို ကိုယ်တွေ့သိပြီး သိနားလည်တဲ့သူ၊ မြတ်စွာဘုရား၏ တရားအမွေခံသူ အစစ် ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပါလိမ့်မယ်” လို့ လျှောက်ထား တောင်းပန်ပါသည်။

ဘုရားရှင်သည် ဤသို့မေးတော်မူ၏။ မာလုကျပုတ္တ မြင်လဲမမြင် ဘူးသေး၊ မြင်ဆဲလဲမဟုတ်၊ မြင်ရလိမ့်မယ်လို့လည်း စိတ်ကူးထဲမှာ မပေါ်သေးသော ထိုအဆင်းတို့၌ လိုချင်မှုသည်၎င်း၊ တပ်မက် စွဲလမ်းမှု သည်၎င်း၊ ချစ်ခင်မှုသည်၎င်း ရှိ၏လောဟု မေးတော်မူ၏။ ထိုအခါ မာလုကျပုတ္တမထေရ်သည် မြင်လဲမမြင်ဘူးသေး၊ မြင်ဆဲလဲမဟုတ်၊ မြင်ရ လိမ့်မယ်လို့လည်း စိတ်ကူးထဲမှာ မပေါ်သေးသော ထိုအဆင်းတို့၌ လိုချင် နှစ်သက်ခြင်း၊ တပ်မက်စွဲလမ်းခြင်း၊ ချစ်ခင်ခြင်း မဖြစ်ပါဘုရားဟု ဖြေ၏။

“မေးခွန်းဆိုင်ရာဆောင်ပုဒ်များ”

၁။ မမြင်ရရာ ကိလေသာ သူဟာသူငြိမ်းသည်။

မမြင်ရတဲ့အာရုံနဲ့စပ်ပြီး ဘယ်ကိလေသာမှ ဖြစ်ခွင့်မရှိဘူး။ ကင်း ငြိမ်းနေပါတယ်။ ဒါကြောင့် မမြင်ရတဲ့အာရုံမှာ ကိလေသာမဖြစ်အောင် ဆင်ခြင်ပြီး ရှုနေဖို့မလိုပါဘူး၊ အဲဒါကို ကိန်းသေမှတ်ထားရမယ်။

၂။ မြင်ရရာမှာ ကိလေသာ ကိန်းကာဖြစ်နိုင်သည်။

မြင်ဆဲမှာ ကိလေသာဖြစ်နိုင်တယ်။ မြင်ပြီးတဲ့နောက်မှာလည်း မြင်ခဲ့တဲ့အာရုံကို ပြန်စဉ်းစားပြီး ကိလေသာဖြစ်နိုင်တယ်။ ပြန်ပြီးဆင်ခြင် မိတိုင်း

နှစ်သက် တပ်မက်တဲ့ ရာဂလဲဖြစ်ပွားတယ်။ အဲဒါ မြင်စဉ်က မရှုခဲ့လို့ပဲ၊ မြင်တိုင်းမှတ်ရှုပြီး ချက်ချင်းပျက်သွားတယ်။ မမြဲဘူးစသည်ဖြင့် သိနေရင် အဲဒီမမြဲတာ ပျောက်ပျက်သွားတာနှင့်စပ်ပြီး ချစ်ခြင်းမုန်းခြင်း ကိလေသာတွေ မဖြစ်နိုင်ဘူး။ ဒါကြောင့် မြင်ဆဲမှာ **(ကိလေသာ ကိန်းခွင့်)**မရအောင် ရှုမှတ်ပြီး ပယ်ဖို့လိုပါတယ်။

၃။ မြင်တိုင်းမှတ်ရှု ကိလေစု ကိန်းမှုပယ်သင့်သည်။

မြင်ရင် မြင်ရတဲ့အာရုံကို ပြန်စဉ်စားပြီး ကိလေသာဖြစ်နိုင်တယ်။ အဲဒီလိုဖြစ်နိုင်တာကို ကိန်းတယ်လို့ဆိုတယ်။ ကိန်းတယ်ဆိုပေမဲ့ ကိလေသာဟာ တစ်နေရာမှာဝင်ပြီး တည်ရှိနေတာတော့ မဟုတ်ဘူး။ **(ဖြစ်နိုင်ခွင့်)**ရှိတာကိုသာ ဆိုလိုတယ်။ ဖြစ်နိုင်ခွင့်ရှိတဲ့ **(ကိလေသာ ကိန်းမှု)**ကို မြင်တိုင်း ရှုမှတ်ပြီး ပယ်ရတာပါ။ ရှုမှတ်ပြီး **'အနိစ္စ'**စသည်ဖြင့် အမှန်အတိုင်းသိနေရင် မြင်ရတဲ့အဆင်းမှာလဲ **(ကိလေသာဖြစ်ခွင့်)** မရှိတော့ဘူး။ မမြင်ရတဲ့ အာရုံလိုပဲ ဖြစ်သွားတယ်။ ဒါကြောင့် မြင်တိုင်း ရှုမှတ်ပြီး **'ကိလေသာဖြစ်ခွင့်'**ကို ပယ်ရမယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

၄။ မေးခွန်းဖြင့်ပင် လုပ်ငန်းစဉ် ပေါ်လွင်စေခဲ့သည်။

ဒါကြောင့် မြင်တိုင်း **'ကိလေသာဖြစ်ခွင့်'** မရအောင် ရှုမှတ်ပြီး ပယ်ရမယ်ဆိုတဲ့ **'ဝိပဿနာလုပ်ငန်းစဉ်'**ကို သဘောပေါက် နားလည်အောင် မြတ်စွာဘုရားက မာလုကျပုတ္တအား မေးခွန်းထုတ်ပြီး မေးတော်မူခဲ့ပါတယ်။ မြင်ရာနဲ့စပ်ပြီး မေးတော်မူသလိုပင် ကြားရာအသံ၊ တွေရာအထိ၊ သိရာ အတွေးအကြံစသည်တို့နဲ့လဲ စပ်ပြီးမေးတော်မူပါတယ်။

“ဝိပဿနာလုပ်ငန်းစဉ်အကျဉ်းချုပ်”

၁။ ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တံ ဘဝိဿတိ။

ဒိဋ္ဌေ - မြင်ရသည်၌၊ ဒိဋ္ဌမတ္တံ ဘဝိဿတိ - မြင်ရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့။

၂။ သုတေ သုတမတ္တံ ဘဝိဿတိ။

သုတေ - ကြားရသည်၌၊ သုတမတ္တံ ဘဝိဿတိ - ကြားရုံမျှဖြစ်လတ္တံ။

၃။ မုတေ မုတမတ္တံ ဘဝိဿတိ။

မုတေ - တွေ့ထိရသည်၌၊ မုတမတ္တံ ဘဝိဿတိ - တွေ့ထိရုံမျှဖြစ်လတ္တံ။

၄။ ဝိညာတေ ဝိညာတမတ္တံ ဘဝိဿတိ။

ဝိညာတေ - သိရသည်၌၊ ဝိညာတမတ္တံ ဘဝိဿတိ - သိရုံမျှဖြစ်လတ္တံ။

မမြင်ရာ၊ မကြားရာ၊ မတွေ့ထိရာ၊ မသိရသည်တို့မှာ ကိလေသာဖြစ်ခွင့် မရှိလို့ ရှုမှတ်ဖို့ မလိုပါဘူး။ သို့သော် မြင်ရတဲ့အဆင်းနှင့်စပ်ပြီးတော့ ကိလေသာဖြစ်နိုင်တဲ့အတွက် ဘယ်လိုအားထုတ်သင့်ပုံကို အကျဉ်းချုပ် ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဘုရားရှင်သည် မာလုကျ ပုတ္တအား မြင်ရာ၊ ကြားရာ၊ ရောက်ရာ၊ သိရသော တရားလေးမျိုးထဲက မြင်ရသည်၌ မြင်ရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့စသည်ဖြင့် ဝိပဿနာလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြစ်ပါတယ်။

အကျဉ်းချုံးပုံက (နံတာ၊ စားတာ၊ ထိတာ)သုံးမျိုးကို (မုတ)ဟူ၍ ရောက်ရသည့် တရားတစ်မျိုးတည်းအဖြစ် ချုံးပြီး ဟောတော်မူပါတယ်။ ဒါပြင် **(အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တရှုပုံ)**ကို၎င်း၊ နေတံမမ၊ နေသောဟ မသို့၊ နမေသော အတ္တာဆိုတဲ့ **(ငါ့ဟာမဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တမဟုတ်)**ရှုပုံကို၎င်း **(မြင်ရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့)**စသည့် (၄)ချက်မျှဖြင့် ချုံးပြီးဟောကြား တော်မူပါတယ်။

“မြင်ဆဲ၌ စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ”

မြင်တယ်ဆိုတာ မျက်စိအကြည်မှာ ထင်လာတဲ့အဆင်းကို သိတာပဲ၊ စက္ခုဝိညာဏ်လို့ ဆိုပါတယ်။ **‘မြင်စိတ်မှာ ကိလေသာတစ်ခုမျှ မပါ’** သေးဘူး။ မြင်စိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်)ပြီးတော့ အဆင်းအာရုံကိုလက်ခံတဲ့

သမ္ပုဋ်တိုင်းစိတ်ဖြစ်တယ်။ အဲဒါပြီးတော့ စုံစမ်းတဲ့ သန္တီရဏစိတ်ဖြစ်
တယ်။ အဲဒီထိအောင် ကောင်းမကောင်းဆုံးဖြတ်မှု မပါသေးဘူး။
ဘာကိလေသာ မှလဲမဖြစ်သေးဘူး။ အဲဒီနောက် ချစ်ဖွယ်မုန်းဖွယ်စသည်
ဖြင့် ဆုံးဖြတ်တဲ့ ဝုဠောစိတ်ဖြစ်တယ်။ အဲဒီစိတ်မှာလဲ ကိလေသာမပါ
သေးဘူး။ ဒါပေမဲ့ ချစ်ဖွယ်မုန်းဖွယ်ဆုံးဖြတ်ပြီးရင် သူ့နောက်လိုက်
ဇောခုနစ်ကြိမ်က လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟနှင့်ယှဉ်တဲ့ အကုသိုလ်စိတ်
တွေ ဖြစ်သွားတယ်။ အဲဒီနောက်တော့ ဇောစိတ်၏အာရုံကိုပင်ဆက်ပြီး
အာရုံ ပြုတဲ့ တဒါရုံစိတ် (၂)ကြိမ်ဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် ဆင်ခြင်စိတ်မှ
တဒါရုံစိတ်အထိ စိတ် (၁၄)ကြိမ်ဟာ မြင်တဲ့အခါ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်ပါပဲ။
ထို့အတူ ကြားတဲ့အခါ၊ နံတဲ့အခါ၊ စားတဲ့အခါ၊ ထိတဲ့အခါတို့မှာလဲ
စိတ်ဖြစ်ပုံအစဉ်ဟာ အတူတူပါပဲ။ အဲဒါကို စိတ္တနိယာမလို့ ခေါ်ပါတယ်။

“မြင်တယ်ရှုမှတ် ပရမတ်သိပုံ”

မြင်စိတ်ဖြင့် သိပြီးတဲ့နောက် လက်ခံစိတ်၊ စုံစမ်းစိတ်၊ ဆုံးဖြတ်
စိတ်၊ ဇောစိတ်၊ တဒါရုံစိတ်ဆိုတာတွေကလဲ မြင်ရတဲ့ ပရမတ်အဆင်း
ကိုသာ အာရုံပြုပြီးဖြစ်ကြပါတယ်။ ယောက်ျားမိန်းမစတဲ့ ပညတ်ပုံ
သဏ္ဍာန်ကို အာရုံမပြုသေးပါဘူး။ ဒါကြောင့် မြင်ပြီးလျှင်ပြီးခြင်း
မြင်တယ်လို့ ရှုမှတ်နိုင်လျှင် ပရမတ်အဆင်းရုပ်နဲ့ မြင်စိတ် ပရမတ်
နာမ်ကို အမှန်အတိုင်းသိရပါတယ်။ အဲဒီလို မြင်တိုင်းရှုမှတ်ပြီး ပရမတ်
ရုပ်နာမ်မျှကိုသာ သိနေရင် ယောက်ျားမြင်တယ်၊ မိန်းမမြင်တယ် စသည်ဖြင့်
ပညတ်ကို ကြံသိတဲ့ စိတ်ကူးတွေ မဖြစ်တော့ဘူး။ **‘မြင်ရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့’**
ဆိုတဲ့ ဒေသနာတော်နှင့်အညီ မြင်ရုံမျှတွင် တည်နေပုံပါပဲ။

“မြင်သိပြီးလျှင် ကြံသိစိတ်ဖြစ်ပုံ”

မြင်ပြီးလျှင်ပြီးခြင်း ရှုမှတ်ဖို့ဆိုတာ မလွယ်ဘူး။ ဒါကြောင့် မြင်

တာကိုပြန်ဆင်ခြင်တဲ့ ကြံသိဝီထိဖြစ်ပေါ်တယ်။ အဲဒီကြံသိဝီထိမှာ ဆင်ခြင်တဲ့အာဝဇ္ဇန်းစိတ်ရယ်၊ ဇော(၇)ကြိမ်ရယ်၊ တဒါရုံ(၂)ကြိမ်ရယ် ပေါင်း စိတ်(၁၀)ကြိမ်ဖြစ်တယ်။ မြင်ပြီးနောက် ကြံသိစိတ်ဖြစ်ရာမှာ ယောက်ျားမိန်းမစတဲ့ (ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်) မပေါ်သေးဘူး။ မြင်စိတ်သိတဲ့ ပရမတ် အဆင်းပဲ ရှိသေးတယ်။ ထူးတာက **ကြံသိတဲ့စိတ်မှာ** အာရုံက ချုပ်ပြီး **(အတိတ်အဆင်း)**လောက်သာ ထူးပါတယ်။ **(အဆင်းရုပ်က တော့ ပရမတ်အစစ်)**ပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ အားထုတ်ခါစ ယောဂီမှာတော့ ကြံသိ ဝီထိ၏အခြားမဲ့မှာ ကပ်ပြီးရှုမှတ်ဖို့က မဖြစ်နိုင်သေးဘဲ ရှိတတ်ပါတယ်။

“ပညတ်ပေါ်လာပုံ”

ပထမကြံသိဝီထိ၏အခြားမဲ့မှာ ဒုတိယကြံသိဝီထိ ဆက်ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီဝီထိစဉ်မှာတော့ ယောက်ျားမိန်းမစတဲ့ (ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်) ပေါ်လာတယ်။ အဲဒီနောက် တတိယကြံသိဝီထိကျတော့ ယောက်ျား မိန်းမ စတဲ့ (အမည်ပညတ်)လဲ ပေါ်တယ်။ ဒီလို ဒုတိယ တတိယကြံသိ ဝီထိ ကျပြီးမှ **ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်၊ အမည်ပညတ်တွေကို သိသွားတာဟာ (မောဟ)၏ အစွမ်းဖြင့်** အလွဲအမှားတွေကို သိသွားတာပဲ။ **(မောဟ လက်ဦးသွားလို့ အာရုံ၏သဘောအမှန်ကို မသိနိုင်ပဲ)** ဖုံးလွှမ်းခြင်း ကိစ္စကို လုပ်ဆောင်တယ်လို့ အဋ္ဌကထာများမှာ ဆိုပါတယ်။

သတိပဋ္ဌာန်ဒေသနာတော်အရ မြင်တိုင်းမြင်တယ်လို့ ချက်ချင်း ရှုမှတ်ရတာဟာ ဒုတိယကြံသိဝီထိဖြင့် (ပညတ်အလွဲအမှား)တွေကို အာရုံ မပြုခင် ပရမတ်အဆင်း ရုပ်အမှန်ကို သိအောင်ရှုမှတ်ရတာပါပဲ။ အား ထုတ်ခါစမှာ သတိသမာဓိဉာဏ်က နောက်ကျနေလို့ အမှန်အတိုင်း မသိနိုင် သေးပါဘူး။ အားကောင်းလာတဲ့အခါကျမှ မြင်သိဝီထိ၏ အခြားမဲ့မှာ ရှုမှတ်နိုင်ပြီး အမှန်အတိုင်း သိနိုင်ပါတယ်။

(၈၂)

“ချက်ချင်းမရှုမှတ်နိုင်လျှင် ပညတ်ရောက်သွားပုံ”

- ၁။ ထင်ဆဲဆင်းဓာတ် မြင်လတ်ဦးစွာ -
(မြင်သိဝိထိမှာ အဆင်းပရမတ်မျှသိပုံ)
- ၂။ မြင်ပြီးတရား စဉ်းစားပြန်ရာ -
(မြင်ပြီးနောက် ပထမကြိမ် ဆင်ခြင်ဝိထိ-ဖြစ်ပုံ)
- ၃။ သဏ္ဍာန်ဒြပ် ပညတ်ပေါ်ကာ -
(ဒုတိယကြိမ် ခြပ်ဝိထိ-ဖြင့် ပုံသဏ္ဍာန်ပညတ်သိပုံ)
- ၄။ အမည်နာမ သိရနောက်ဆုံးမှာ -
(တတိယကြိမ် အမည်ဝိထိ-ဖြင့် အမည်ပညတ်သိပုံ)

“အဆင်း၌ ဖြစ်ပျက်စောဒနာ”

စက္ခုဝိညာဏ်က သိရာမှာ (အဆင်းရုပ်၏ဖြစ်ပျက်ကိုမသိ)နိုင်ဘူး။ စက္ခုဝိညာဏ်ဆိုတာ အဆင်းရုပ်ကို (မြင်ရုံမျှ)ပဲ။ သို့သော် မြင်တယ်လို့ရှုမှတ်တဲ့ ဉာဏ်ကတော့ (မြင်စိတ်ဖြစ်ပျက်)ကို မှတ်သိနိုင်ပါတယ်။ ဒါကလဲ မြင်တဲ့ (တစ်ဝိထိလုံး)နဲ့ဆိုင်တဲ့ ဖြစ်ပျက်ကိုသာသိတာပါ။ မြင်စိတ်ရဲ့ဖြစ်ပျက်ကိုသိရင် အဲဒီစိတ်ကယူတဲ့ (အာရုံ၏ဖြစ်ပုံပျက်ပုံ)ကိုလဲ သုတ္တန်ဒေသနာနည်းအရ သိတယ်လို့ ဆိုရပါတယ်။ ဖြစ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်ကို ရှုရတယ်ဆိုပေမဲ့ အချို့ရုပ်နာမ်တွေကို အတိအကျ ဖြစ်ဆဲကိုရှုလို့ မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ ဥပမာ ဈာန်မှထပြီး ဈာန်စိတ်ရှုရတာကို ပစ္စုပ္ပန်ရှုတယ်လို့ ဟောထားတဲ့ သုတ္တန်နည်းအရ ချုပ်ပြီးကာစ (အနီးကပ်ပစ္စုပ္ပန်)ကိုသာ ရှုသိရခြင်းဖြစ်တယ်။

“ဝိပဿနာ၏အကျိုးအာနိသင်”

မြင်တိုင်းကြားတိုင်းမှာ မြင်ရုံကြားရုံမျှသာဖြစ်နေလျှင် သင်သည် ထိုမြင်တဲ့ အဆင်းစသည်နှင့် ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ အလိုဖြင့် မစပ်ဆိုင်ပဲ

ရှိပါလိမ့်မယ်။ မရှုမှတ်တဲ့သူမှာတော့ မြင်တဲ့အဆင်းကို စိတ်မှာ စွဲမှတ်ပြီး ပြန်စဉ်းစားတိုင်း တပ်မက်တဲ့ ရာဂလဲဖြစ်နိုင်တယ်။ ဒေါသလဲဖြစ်နိုင်တယ်။ မြဲနေတယ်ဆိုတဲ့ အသိမှား မောဟလဲ ဖြစ်နေတယ်။ မပြတ်ရှုမှတ်တဲ့သူမှာတော့ ဘင်္ဂဏာရောက်ရင် အာရုံရော ရှုသိမှုရော ချက်ချင်း ပျောက်ပျက်သွားတာကို ထင်ရှားတွေ့ပြီး (အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ)မျှပဲလို့ သိနေတဲ့အတွက် (မြင်ရုံမျှ)သာ တည်ပါတယ်။ **(စွဲပြီးဘာမျှမကျန်ရစ်ဘူး)**။ မရှုမိရင်တော့ ကိလေသာဟာ အဲဒီအာရုံမှာ **(ဖြစ်ခွင့်)**ရှိနေတယ်။ ဖြစ်ခွင့်ရှိတဲ့ ကိလေသာကို **(အာရမ္မဏာနုသယ)**ခေါ်တယ်။ ရှုရတဲ့အာရုံမှာ ကိလေသာမဖြစ်နိုင်တာကို **‘ရှုမှုဝိပဿနာက တဒဂ်ပဟာန်ဖြင့် ပယ်တယ်’**လို့ဆိုရပါတယ်။ ဒီတော့ ရှုရတဲ့အာရုံမှာ ကိလေသာ **(ဖြစ်ခွင့်မရှိပဲ ကင်းငြိမ်းဖို့ရာ)**က လိုရင်းပါပဲ။ ရှုသိရတဲ့ အာရုံမှာ ကိလေသာဖြစ်ခွင့် မရှိရင် တဒဂ်ပဟာန် ကိစ္စလဲပြီးစီးပါတယ်။

“နိဗ္ဗာန်ဆိုက်ရောက်ပုံ”

မာလုကျပုတ္တ သင်သည် ထိုမြင်ရသည့်အဆင်းစသည်၌ မတည်ပဲ ရှိလတ္တံ့။ ထိုသို့ မတည်သောအခါ၌ သင်ဟုဆိုရသည့် ရုပ်နာမ်အစဉ်သည် ဤလောက၌လဲမရှိ၊ ဟိုလောက၌လဲမရှိ၊ ထိုနှစ်ပါးကိုကြင်၍ အခြား၌လဲ မရှိပြီ။ ဤသို့ သင်ဟုဆိုအပ်သော **(ရုပ်နာမ်အစဉ်မရှိခြင်း)**သည်ပင် ဆင်းရဲ၏အဆုံးပေတည်း။ **(ဆင်းရဲကုန်ရာ) နိဗ္ဗာန်**ပေတည်း။

အဲဒီမှာ ရုပ်နာမ်အစဉ်မရှိပုံဟာ အရိယာမဂ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်တွေ့နေဆဲမှာ ရုပ်နာမ်ဟူသမျှ ကင်းဆိတ်နေတာကိုသာ တွေ့ရတယ်။ ရှုသိရတဲ့ ရုပ်နာမ်ရော ရှုသိမှုရော လုံးဝပြတ်ဆဲ ကင်းရှင်းနေတာတွေ့ရတယ်။ အရိယာမဂ်ဖိုလ်ဖြစ်ခိုက်မှာ ‘ငါလို့’ဆိုစရာ ကင်းနေပုံပါပဲ။ **(‘ငါ’မရှိတာဟာ ဆင်းရဲဆုံးရာနိဗ္ဗာန်)**ပါပဲ။

တစ်နည်းအားဖြင့် ရဟန္တာများ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတဲ့အခါ ‘ငါ’လို့ဆိုစရာ ရုပ်နာမ်တွေဟာ ဘယ်မှာမျှ မရှိတော့ပါဘူး။ ဒါကတော့ ဆင်းရဲဟူ သမျှ ကုန်ဆုံးရာ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်ပါပဲ။ အရိယာမဂ်ဖိုလ်၏ **(အာရုံ နိဗ္ဗာန်)**ဟာလဲ ဒီအနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်နဲ့ ရုပ်နာမ်ကင်းဆိတ်သည့် အလို အားဖြင့် အတူတူပါပဲ။

“နိဗ္ဗာန်မျက်မှောက်ပြုပုံ”

ယောဂီဟာ **ဒွါရ(၆)ပါး၌ ထင်လာတဲ့ (ရုပ်နာမ်)**တို့ကို တစ်မှတ် ပြီးတစ်မှတ် အနိစ္စအခြင်းအရာတို့ဖြင့် ရှုသိနေရင်း ယောဂီ၏စိတ်သည် မပြတ် ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်အလျင်ကို ကျော်လွန်၍ ရုပ်နာမ်အလျင်၏ ပြတ်စဲ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသဘောသို့ သက်ဝင်၍ သွားတယ်။ ရှုသိစရာရော ရှုသိမှုရော ပြတ်စဲချုပ်ငြိမ်းမှုသဘောထဲသို့ ရုတ်တရက်ကျ ရောက်သွား တယ်။ အဲဒီအခိုက်မှာ အာရုံ(၆)ပါးလဲမထင်ရှားဘူး၊ ဒွါရ(၆)ပါးလဲ မထင်ရှားဘူး၊ ဝိညာဏ် (၆)ပါးလဲမထင်ရှားဘူး၊ သိစရာရော သိတာရော ကင်းငြိမ်းနေတဲ့ သဘောသာ ထင်ရှားပါတယ်။ အဲဒါဟာ အရိယမဂ် ဖိုလ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုတာပါပဲ။

“မြင်ခိုက် ရှုသိသူမှာ နိဗ္ဗာန်နှင့်နီးသည်”

ယော၊ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရူပံဒိသွာ၊ အဆင်းကိုမြင်ပြီးလျှင် ပဋိဿတော၊ တစ်ဖန်အမှတ်ရသည် ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ ဒီပါဠိအနက်က “အဆင်း ကိုမြင်ပြီးလျှင် တစ်ဖန်အမှတ်ရတယ်”ဆိုတာ **“မြင်ပြီးလျှင်ပြီး ချင်း ရှုမှတ်ရမယ်”**လို့ ဆိုတာပဲ။ ဒါဟာ ဝိပဿနာရှုပုံကို တိုက်ရိုက် ထင်ရှားပြတဲ့ စကားပါပဲ။ ဝိပဿနာရှုတယ်ဆိုတာ မြင်ပြီး ကြားပြီး တွေ့ပြီး သိပြီးတရားကိုသာ ရှုရတယ်။ မမြင်ရ မကြားရ မတွေ့ရ မသိရတာတွေကို သုတမယဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပြီး ရှုရတာမဟုတ်ပါဘူး။

မြင်ပြီးလျှင်ပြီးချင်း မြင်တဲ့အဆင်းပရမတ်မျှကိုသာ မှန်စွာသိရတယ်။ အဆင်းနှင့်မြင်စိတ် ချက်ချင်း ပျောက်ကွယ်သွားတာကိုလဲ အမှန်အတိုင်း သိရတယ်။ ယောက်ျားမိန်းမစသည်ဖြင့် ချစ်ဖွယ်ပညတ်ကိုလဲ မတွေ့ရဘူး။ ဒါကြောင့် မြင်တာကို ဆက်လက်မဆင်ခြင်တော့ပဲ မြင်ရုံမျှ၌သာတည်တယ်။ (ဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌမတ္တံဘဝိဿတိ) မြင်ရသည်၌ မြင်ရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့ဆိုတဲ့ တရားတော်နှင့်အညီ **(အဆင်းမြင်ပေမဲ့လဲ မမြင်ရတဲ့ အဆင်းမှာလိုပဲ)** တပ်မက်မှု သာယာမှု ကိလေသာကင်းပါတယ်။

ဘင်္ဂဉာဏ်ရောက်တဲ့အခါမှာတော့ မြင်ရုံမျှတည်ပုံ၊ တပ်မက်မှု ကိလေသာကင်းပုံဟာ အင်မတန်ထင်ရှားတယ်။ အဲဒီလိုရှုမှတ်လို့ သတိသမာဓိ ဉာဏ်အား ကောင်းလာတဲ့အခါကျတော့ မြင်ရတဲ့အဆင်းကို **(သာယာမှုမရှိပဲ ခံစားရုံမျှ)**ဖြစ်တာဟာလည်း ထင်ရှားတယ်။ ဒါကြောင့် ကိလေသာကင်းပုံ၊ အစွဲကင်းပုံကိုလဲ ဒီလိုဆက်ပြီးပြဆိုထားပါတယ်။

“မတပ်မက်ပဲ ခံစားမြဲ စိတ်ထဲမသိမ်းပြီ”

တပ်မက်ခြင်းမရှိပဲ ခံစားမှုဝေဒနာမျှဖြစ်ခြင်း စိတ်ထဲမှာ စွဲလမ်းသိမ်းပိုက်မထားခြင်းကြောင့် မြင်ရတဲ့အဆင်းမှာလဲ မမြင်ရတဲ့အဆင်းလိုပဲ ဖြစ်သွားတယ်။ ရှုမှတ်ခြင်းမရှိတဲ့သူမှာ ဝေဒနာပစ္စယာတဏှာဆိုတဲ့ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အတိုင်း **(ဝေဒနာကြောင့်တဏှာဖြစ်ရိုး)**ရှိသော်လဲ မြင်ပြီး ချက်ချင်းရှုမှတ်သူမှာ **(အသိမှား အဝိဇ္ဇာကင်း)**တဲ့အတွက် **(တဏှာ စတဲ့ကိလေသာတွေမဖြစ်)**တော့ဘူး။

“တဒင်္ဂနိဗ္ဗာန်”

ကိလေသာကိုမှီပြီးဖြစ်မဲ့ **(ကံလဲမဖြစ်)**တော့ဘူး။ ကံမဖြစ်တဲ့အတွက် **(ကံ၏အကျိုးဝိပါက် ဘဝသစ်ဆင်းရဲ)**တွေလဲ မဖြစ်တော့ဘူး။ ကိလေသာဆင်းရဲ ဝဋ်ဆင်းရဲတွေ ကင်းငြိမ်းနေတယ်။ ဒါဟာ ရှုမှတ်မှု

ဝိပဿနာက တဒင်္ဂပဟာန်အားဖြင့် ပယ်သွားလို့ပါ။ ဒီလို ကိလေသာငြိမ်း
တာကို **(တဒင်္ဂနိဗ္ဗာန်)**လို့ခေါ်တယ်။

“မာလုကျပုတ္တသုတ်တရားတော်၏အတိုချုပ်”

၁။ မာလုကျပုတ္တရဟန်း၊ မမေ့မလျော့ မပြတ်ရှုမှတ်နေလျှင်
မြင်ရာ၊ ကြားရာ၊ ရောက်ရာ၊ သိရတဲ့အပေါ်မှာ မြင်ရသည်၌ မြင်ရုံမျှဖြစ်
လတ္တံ့၊ ကြားရသည်၌ ကြားရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့၊ ရောက်ရသည်၌ ရောက်ရုံမျှ
ဖြစ်လတ္တံ့၊ သိရသည်၌ သိရုံမျှဖြစ်လတ္တံ့။ (မြင်ရုံမျှ၌သာတည်အောင်
မမေ့မလျော့ မပြတ်ရှုမှတ်မှုကို ဝိပဿနာအလုပ် အကျဉ်းချုပ် ဟော
တော်မူခြင်းဖြစ်၏။)

၂။ ဤသို့ဖြစ်လျှင် သင်သည် ထိုမြင်ရသည့် အဆင်းစသည်နှင့်
လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟအလိုအားဖြင့် မစပ်မဆိုင်ပဲရှိလိမ့်မည်။ ဤ
သို့ဖြင့် ရှုသိရတဲ့အာရုံတိုင်းမှာ **(အာရမ္မဏာနုသယခေါ်တဲ့ ကိလေသာ
ကင်းပုံ)**ကို ပြတော်မူတယ်။

၃။ မစပ်မဆိုင်လျှင် သင်သည် မြင်ရသည့်အဆင်းစသည်၌ မတည်
ပဲရှိလိမ့်မည်။ ဤအပိုဒ်(၃)ဖြင့် ကိလေသာကင်းပုံကို ပြတော်မူတယ်။
မြင်ရာ၊ ကြားရာ၊ ရောက်ရာ၊ သိရတဲ့ လောကီအာရုံများ၌ မတည်တော့ပဲ
(နိဗ္ဗာန်အာရုံ)ရောက်သွားပုံကို ပြတော်မူတယ်လို့လဲ ယူသင့်ပါတယ်။

၄။ မြင်ရသည့်အဆင်းစသည်၌ မတည်လျှင် သင်သည် ဒီမှာလဲ
မရှိ၊ ဟိုမှာလဲမရှိ၊ အခြားမှာလည်းမရှိ၊ ဒီလို သင်မရှိခြင်းသည်ပင်
(ဆင်းရဲ၏ အဆုံးနိဗ္ဗာန်တည်း)။

(သာဓု၊ သာဓု၊ သာဓု)

(၈၇)

**ဟောစဉ်တရားတော်များ (ပထမတွဲ)
(မင်းကွန်းဆရာတော်ဘုရားကြီး)
(ကောက်နုတ်ချက်)**

မင်းကွန်းဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ဟောစဉ်တရားတော်များ ပထမတွဲတွင်ပါဝင်သော ဩကာသကကန်တော့ခန်းနှင့် သီလယူရှင်းတမ်း တရားတော်တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဟောကြားထားပါသည်။

ဗုဒ္ဓအဘိဓမ္မာအရ တစ်နေ့တာလုပ်ငန်းများ

ဒါယကာတို့ တစ်နေ့လုံး အလုပ်လုပ်တာ ဘယ်နှစ်မျိုးလုပ်သလဲ မေးရင် “ယရာဝါသော ဗဟုကိစ္စော” ဆိုတဲ့အတိုင်း အလုပ်ကိစ္စ သိပ်များ တယ်လို့ ဖြေလိမ့်မယ်။ မြတ်စွာဘုရားရဲ့ အမြင်မှာတော့ ခြောက်မျိုးပဲရှိတယ်။

- ၁။ မျက်စိဖြင့် အဆင်းမျိုးစုံ ရူပါရုံကို ကြည့်တဲ့အလုပ်၊
- ၂။ နားဖြင့် အသံမျိုးစုံ သဒ္ဒါရုံကို နားထောင်တဲ့အလုပ်၊
- ၃။ နှာခေါင်းဖြင့် အနံ့မျိုးစုံ ဂန္ဓာရုံကို နမ်းရှုတဲ့အလုပ်၊
- ၄။ လျှာဖြင့် အရသာမျိုးစုံ ရသာရုံကို စားသောက်တဲ့အလုပ်၊
- ၅။ ကိုယ်ဖြင့် အကြမ်းအနု၊ အပူအအေး၊ အပျော့အမာ အတွေ့မျိုးစုံ ဖေါဠုဗ္ဗာရုံကို တွေ့ထိတဲ့အလုပ်၊
- ၆။ စိတ်ဖြင့် ရုပ်နာမ်မျိုးစုံ ဓမ္မာရုံကို ကြံတွေးသိတဲ့အလုပ်များ ဖြစ်ပါတယ်။

ပညတ်အရ လုပ်ငန်းများနေပုံ

အဘိဓမ္မာ မျက်စိဖြင့်ကြည့်ရင် ဒီခြောက်မျိုးပဲရှိတယ်။ အများကြီး ဖြစ်နေတာက ပညတ်အနေနဲ့များနေတာ၊ များရုံတင်မဟုတ်သေးဘူး၊ အဲဒီ ပညတ်ပေါ်မှာ တို့တတွေက အမှားပြောသေးတယ်။

“မြင်ခြင်းကိစ္စ၌ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိစွဲပုံ”

ဥပမာ မျက်စိဖြင့် အဆင်းကိုမြင်တဲ့အခါ ငါ့မျက်စိနဲ့ မြင်တယ်လို့ ဆိုရာတွင် ငါ့(မျက်စိ)မှာ ငါ့ဥစ္စာဆိုတဲ့ (တဏှာ)စွဲပါတယ်။ အဆင်းဆို တဲ့(ရူပါရုံ)ကိုလည်း မောင်ဖြူလို့ ပုဂ္ဂလ(ဒိဋ္ဌိ) အစွဲပါတယ်။ ငါမြင်တယ် ဆိုတော့ (စက္ခုဝိညာဏ်)မှာ (မာန)စွဲပါတယ်။

အဘိဓမ္မာသဘောနဲ့ကြည့်ရင် စက္ခုပသာဒခေါ်တဲ့ မျက်စိအကြည် ဖြင့် မောင်ဖြူခေါ်တဲ့ ရူပါရုံကို အာရုံပြုပြီး စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဖြစ်တာပါပဲ။ မြင်မှုကိစ္စမှာ ပရမတ္ထဉာဏ်နဲ့ကြည့်ရင် စက္ခုပသာဒခေါ်တဲ့ မျက်စိအကြည် ဖြင့် အဆင်းမျိုးစုံ ရူပါရုံကို မြင်တယ်လို့ ပြောရတယ်။ မြင်တယ်ဆိုတာ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ကို ခေါ်တယ်။

“ကြားခြင်းကိစ္စ၌ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိစွဲပုံ”

ထို့အတူပဲ ကြားခြင်းကိစ္စတွင်လည်း ငါ့နားဖြင့် မောင်ဖြူရဲ့အသံကို ကြားတယ်လို့ပြောတော့ (နားအကြည်)ကို ငါ့ဥစ္စာလို့ (တဏှာ)နဲ့သွားစွဲ တယ်။ (သဒ္ဓါရုံ)ဆိုတဲ့ မောင်ဖြူရဲ့အသံကိုလည်း ပုဂ္ဂလ(ဒိဋ္ဌိ)နဲ့ စွဲတယ်။ ကြားတဲ့သောတ (ဝိညာဏ်)ကိုလည်း (မာန)နဲ့ စွဲလိုက်ပြန်တယ်။

“တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ကို တဒင်္ဂပယ်ပုံ”

(အနိစ္စ)လို့ ရှုလိုက်ရင် ငါဆိုတဲ့ (မာန)ကို တဒင်္ဂပယ်ပါတယ်။ (ဒုက္ခ) လို့ရှုလိုက်ရင် ငါ့ဥစ္စာဆိုတဲ့ (တဏှာ)ကို တစ်ကြိမ် ပယ်လိုက်ပါတယ်။ (အနတ္တ)လို့ ရှုလိုက်ရင် (ဒိဋ္ဌိ)ကို တစ်ကြိမ်ပယ်ပါတယ်။ တဒင်္ဂပယ်အားကြီး လာတော့မှ ခပ်ကြာကြာ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်နဲ့ ပယ်နိုင်တယ်။ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန် ဆိုတာ (သမာဓိ) နဲ့ပယ်တာ၊ (ဥပစာရသမာဓိ) လောက်ရောက်ရင် တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိကို ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်နဲ့ ပယ်နိုင်ပါပြီ။

ဥပစာရသမာဓိမှ အထက်တက်လို့ မဂ်သမာဓိ ဖိုလ်သမာဓိခေါ်တဲ့

(အပ္ပနာသမာဓိ) ရောက်သွားရင် (သမုဇ္ဈေဒပဟာန်)ဖြင့် တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ တို့ကို အမြစ်ပြတ်အောင် ပယ်နိုင်ပါတယ်။

ဒါကြောင့် တဒင်္ဂပယ်နည်းက စရမယ်။ **(ခဏိကသမာဓိ)**

တဒင်္ဂပဟာန်နဲ့ ကြိုးစားမှ ဒုတိယ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်ဆိုတဲ့ **(ဥပစာရ သမာဓိ)** ရောက်မယ်။ နောက်ဆက်ကြိုးစားမှ သမုဇ္ဈေဒပဟာန်ဖြင့် ပယ်နိုင်တဲ့ အရိယမဂ်တည်းဟူသော **(အပ္ပနာသမာဓိ)** ဖြစ်မယ်။

“ဓာတ် (၁၈)ပါး ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းတရားတော်ကြီး”

ဒီတော့ မိမိတို့လက်လှမ်းမှီတဲ့ တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့်ပယ်တဲ့ ပရိကမ္မ သမာဓိလောက်ပဲ ရယူကြပါဦးစို့။

မျက်စိတွင်မည် ရုပ်အကြည်၎င်း၊

အဆင်းတွင်မည် ရုပ်ထိုဤ၎င်း၊

မျက်စိ၌မှီ ဝိညာဏ်သည်၎င်း၊

မြင့်ရှည်ကာလ မတည်တဲ့ပဲ ခဏဖြစ်လျက် ခဏပျက်၏။ (အနိစ္စ)

ဖြစ်ပျက်နှစ်တန် နှိပ်စက်ဒဏ်ဖြင့် တရံမစဲ လွန်ဆင်းရဲ၏။ (ဒုက္ခ)

ခိုင်မြဲကျောမာ နှစ်မပါဘူး၊ (အနတ္တ)

ပညာစက္ခု မြော်ထောက်ရှုလျှင်၊

သူသဘာဝ အနိစ္စနှင့် ဒုက္ခ အနတ္တာ မှန်လှစွာ၏။

ငါ ငါ့ဥစ္စာ ငါလိပ်ပြာတို့၊

ဘာတစ်ခုမျှ မဟုတ်ကြသည် ဓမ္မသက်သက်ပါတကား။

(ခိုင်မြဲကျောမာ နှစ်မပါဘူး) ဒါက **“အသာရကဋ္ဌေန”** ကိုကြည့်ပြီး ဒီလင်္ကာကို စီခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ **(အနတ္တလို့ ရဲရဲတောက်)** ဆုံးဖြတ်နိုင်တဲ့ ဝိပဿနာ တီရဏ ပရိညာဖြစ်အောင် အခြေခံပေးတာဖြစ်ပါတယ်။

(မင်းကွန်းဆရာတော်ဘုရားကြီး)

**“ဝိပဿနာရှုနည်း မူသေစည်း”
(မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)**

၁။ ဝိပဿနာဉာဏ်ဆိုတာ
ဘယ်ဟာရှု၍ ဖြစ်သနည်း။

- **စွဲလမ်းနိုင်ရာ ငါးခန္ဓာ**
မှန်စွာရှု၍ ဖြစ်သတည်း။

၂။ ဘယ်အကျိုးငှာ ထိုခန္ဓာ
ဘယ်ခါ ရှုရပါသနည်း။

- **မစွဲဘို့ရာ ဖြစ်ဆဲမှာ**
မှန်စွာ ရှုရပါသတည်း။

၃။ ဖြစ်ခိုက်မရှု ရုပ်နာမ်စု
စွဲမှု ဝင်ရောက်သည်။

- **မြဲတယ်၊ ကောင်းတယ်၊ ငါကောင်နယ်**
တကယ်ထင်တတ်သည်။

၄။ ဖြစ်တိုင်းမှတ်ရှု ရုပ်နာမ်စု
စွဲမှု ကင်းပျောက်သည်။

- **မမြဲ ဆင်းရဲ သဘောပဲ**
ဉာဏ်ထဲရှင်းတော့သည်။

၅။ စွဲမှုကင်းပျောက် မဂ်လမ်းပေါက်
ဆိုက်ရောက်နိဗ္ဗာန်ပြည်။

- ဝိပဿနာရှုနည်း မူသေစည်း
သိမ်းဆည်းထားရမည်။

ကျမ်းကိုးများ

- ၁။ ပိဋကတ် (မြန်မာပြန်)
- ၂။ ကမ္မဋ္ဌာနဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၃။ အနတ္တဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၄။ အာဟာရဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၅။ ဘာဝနာဒီပနီ (လယ်တီ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၆။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် - မြန်မာမြန် (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၇။ ဝိပဿနာရှုနည်းကျမ်း (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၈။ မာလုကျပုတ္တသုတ္တန် (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၉။ ဟောစဉ်တရားတော်များ (ပထမတွဲ)
(မင်းကွန်း ဆရာတော်ဘုရားကြီး)
- ၁၀။ နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ
(ဖားအောက်တောရ ဆရာတော်ဘုရားကြီး)